

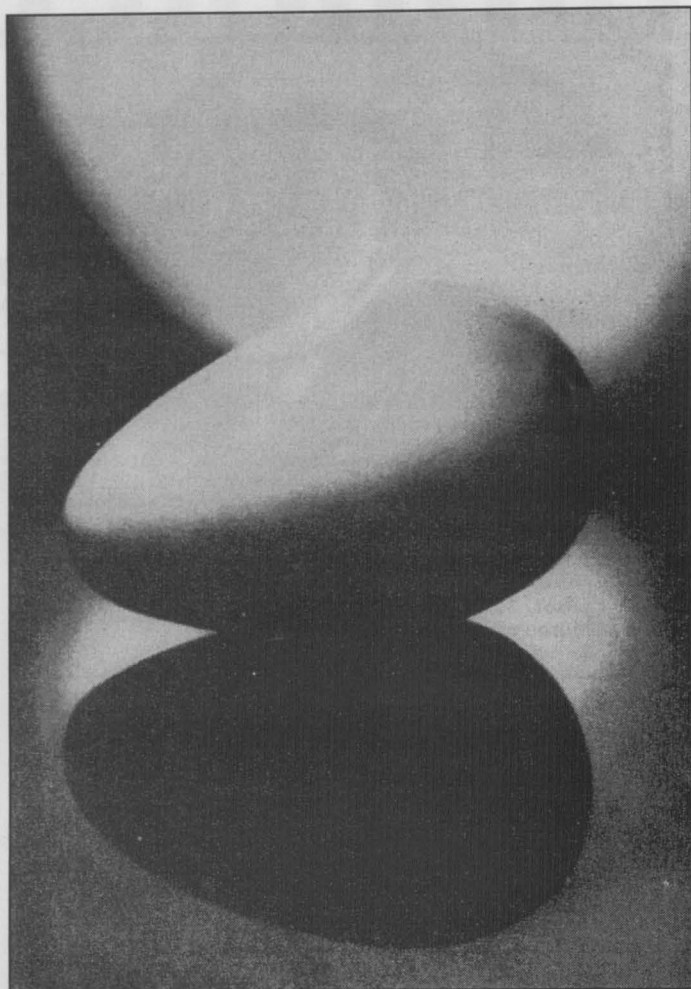
Biblioteca Bucureștilor

7
Iulie
2001

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN BUCUREȘTI • BIBLIOTECA MUNICIPALĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

J 26701

"Lucrurile nu sînt greu de făcut; este greu să te pui în starea de a le face".

C. Brâncuși

Oul etern

*"ochi al tăriei fără-de-ființă
materiei rodind în prisosință
sublim de vis esențelor primare
răspuns cerând o singură-ntrebare
punct hialin întemeind credință
ochi al tăriei fără-de-ființă*

*(matrice-n care se încheagă sporul
a tot ce-a risipit Risipitorul
adânc de chip și ascunzând adâncul*

*în care se-ntrupează tainic pruncul
edenic semn: femeie tu ești dorul
matrice-n care se încheagă sporul)*

*nimic fără-de-tine și nici-unde
tu îl pătrunzi pe cel ce te pătrunde
dai gând în grai auzului privire
cu gustul pipăi spre nemărginire
și-l mirosind neantul se ascunde:
nimic fără-de-tine și nici-unde..."*

*Radu Cârneli
București, vara, 2001*

Sumar

126701

Brâncușiana

Carola GIEDION-WELCKER – Fundal spiritual 2

Bucureștii de altădată

Noni CRISTEA – Un pârau uitat, Bucureștioara 4

Ana Maria ORĂȘANU – Vechi zidiri bucureștene – Casa lui Take Ionescu 5

Document Ion Heliade Rădulescu 7

Istoria cărții

Elena Maria SCHATZ – Cazanii care au poposit pe valea Mureșului 9

Autografe contemporane

Teofil BALAJ – Inima cuvintelor 12

Itinerar francofon

Teofil BALAJ – Comuna din Paris – 130 (II) 14

Puncte de vedere

Sima PETROVICI – Conștiința națională la românii din Banatul iugoslav din anul 1918 până în anul 1941 (II) 15

Scrisoare din...

Biblioteca Municipală "G.T. Kirileanu" Vatra Dornei 20

Meridian biblioteconomic

Agenda EBLIDA 21

Liviu BUTUC – De la lectura tradițională la lectura pe monitor 25

Viorica PRODAN – În lumea informației 26

Kasper GRAARUP – Organizarea cunoștințelor și dezvoltarea calificărilor bibliotecarilor.....27

Orizonturi

Dan IONESCU SISEȘTI – Originea și civilizația etruscilor 29

Correspondență din New York

Șerban C. ANDRONESCU – În amintirea lui Iannis Xenakis 33

Agenda culturală

Liviu BUTUC – Adunarea Generală Anuală ABIDOB 34

Catalog 36

Aurelia BĂLAN-MIHAILOVICI – Absida altarului 38

Calendarul evenimentelor culturale – iulie 2001 39

Brâncușiana

Carola GIEDION-WELCKER

Fundal spiritual

Constantin Brâncuși n-a scris la nici un "ism", nu s-a raliat niciunui program dintre cele proclamate în anii formării sale de diferitele grupuri de novatori care aveau să realizeze la Paris opere hotărâtoare. Nu s-a atașat niciunuia și avea să rămână solitar și mai târziu, cu toate că din toate direcțiile îl asaltau mereu noi solicitări. Dacă puritatea clasică a sculpturilor sale era lăudată de arta "concretă", primordialitatea formei – ce părea să perpetueze misterul proaspăt al naturii – cucerea pe toți cei care încercau să capteze rumoarea inconștientă a unor puteri tainice, să retrăiască și să dea formă aspectului mitic al lumii și al timpului. Limbajul formal brâncușian era – sau le părea – strâns înrudit cu viziunea lor; dar în timp ce arta acestora favoriza adesea irumperea forțelor demoniace ale vieții (suprarealism), marmurile și bronzurile brâncușiene, neagresive și tandre, izvorau din credința puternică a unui suflet vîguros de țaran și din clarviziunea unui înțelept. Ele erau nutrite de armonia, mereu reîmprospătată, a unei reculegeri și concentrări interioare asupra esenței. Creațiile sale – ca și cele ale lui Piet Mondrian – mărturisesc acea asceză voluntară, în care eul, despuiat de vanitate și de elementele accidentale ale individualului, năzuiește să renască în sinteza cuprinzătoare a universului. Într-o asemenea artă forma plastică este înnoibilă de o conștiință superioară, de o lumină spirituală. Întrupări în piatră sau bronz, rod al meditației interioare, lucrările sale propun privitorului acea "eliberare" (*délivrance* – termenul aparține lui Brâncuși), acea desprindere de povara corporalului, realizată de filosofia orientală. Nu-i deloc întâmplător că visele, confesiunile, suferințele și viziunile gânditorului și poetului tibetan, călugărul Milarepa (secolul XI), devin pentru Brâncuși carte de căpătîi în care-și află confirmarea propriei sale căi: aspirația la sublimarea și iluminarea materiei, năzuința formală către puritate și absolut. Poposise, străbătînd prin secole de mult apuse, lîngă un izvor îndepărtat – nu pentru a căuta rețete de artă și viață, ci pentru că, dincolo de timp, regăsise acolo un climat spiritual ce-i era familiar.

Nu-i de mirare deci că acordă, în spirit oriental, o importanță la fel de mare, dacă nu mai mare încă,

pregătirii interioare decît execuției propriu-zise: "*Lucrurile nu-s greu de făcut; greu este să te pui în starea de a le face*" (*Les choses ne sont pas difficiles à faire, ce qui est difficile, c'est de nous mettre en état de les faire*). Lucrul se desfășura apoi într-o stare de totală destindere, mînuind ușor, fără violență, pînă și ciocanul. Ne duce gîndul la tragerea cu arcul din doctrina Zen, care datează din același secol cu învățătura lui Milarepa: precizia și măiestria tehnică depind aici de o atitudine relaxată, care vine de la sine prin exerciții practicate într-o anume dispoziție interioară. Astfel, starea de spirit a artistului și procesul de realizare formală fuzionează. Detașarea totală de subiectivismul tiranic, elanul decontractat către supra-personal, către forma universală, provin la Brâncuși din conjugarea eticului cu esteticul. Numai dialogul strîns al sufletului și simțurilor – *kaloskagathos* – putea genera simplitatea de-la-sine-înțeleasă, frumusețea transcendentă a volumului pur închizînd în sine o înțelepciune aproape sacră. Numai astfel contemplația ne oferă acces la zone mai profunde decît cea a gustului și agrementului.

Din acest humus a crescut limbajul aducător de fericire și plin de înțelesuri al lui Brâncuși; din el au luat ființă acele "simboluri consolatoare" – cum le numea Klee – consolatoare fiindcă ne desfac de legăturile terestre, integrîndu-ne unei conexiuni cosmice. Ne aflăm într-o fază a culturii în care s-a pierdut spiritul de comunitate – de viață sau religios – și, odată cu el, și un limbaj de semne universal inteligibil; iată de ce artiștii, pictorii, sculptorii, chiar și poeții au fost nevoiți să recurgă la o expresie simbolică, pentru moment încă individuală, la care publicul, privat de fundamentul unei convenții culturale unanim recunoscute, nu poate încă accede precum în marile epoci ale trecutului. În opoziție cu modul colectiv de constituire, caracteristic epocilor timpurii, mod activ încă în sinul popoarelor primitive, vocabularul limbajului artistic pare a se forma astăzi cu concursul celulelor artistice izolate, uneori convergente. Tocmai acest fenomen ar putea indica apariția unui nou univers spiritual, în paralel cu universul industriei și comerțului, mai pedestru, deja constituit dimpreună cu limbajul său de semne utilitare.

La Brâncuși – așa cum am mai arătat – dezvoltarea interioară merge mîna în mîna, desăvîrșit, cu evoluția estetică, ceea ce conferă acestui nou limbaj un sens profund și durabil. "Bunul gust" (*le bon goût*), dușman mortal – spune Apollinaire – al oricărui progres

cultural autentic, este eliminat. În această formă artistică, suplă, inspirată din lumea lăuntrică, rezonanța spirituală nu este niciodată neglijată, condensându-se în simbolul plastic al descătușării, al elevației. Reunind idealitatea, superioritatea imanentă a sufletului, cu intuirea, tatonarea, mînuirea și abordarea astuțioasă a materialului, Brâncuși izbutește să introducă esențialitatea, ideea, într-o formă care respiră fericirea existențială a naturii organice. Virtuozitatea tehnică este întru totul subordonată atitudinii spirituale. *“Există un fel în orice lucru. Pentru a-l atinge, trebuie să te desprinzi de tine însuși”* (*Il y a un but dans toutes les choses. Pour y arriver, il faut se dégager de soi-même*). Nu este vorba deci de o violentare a obiectului în sensul expresiei, ci, mai degrabă, de o intensivă intropatie în materie, de animarea și structurarea ei, pentru a o transforma în mesager al spiritului.

Orient – Occident

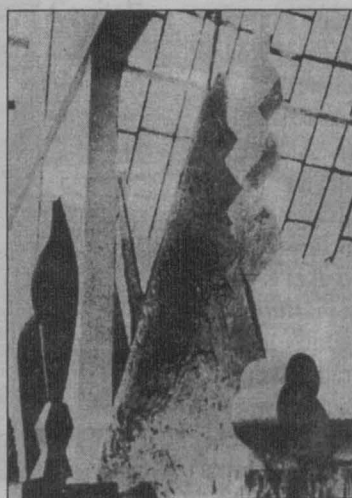
Sculptorul, țăran și filosof în mediul parizian

Arhitectul finlandez Alvar Aalto a sesizat fără îndoială just poziția și dubla esență a operei brâncușiene pe care o situează la răscrucea Orientului și Occidentului, deschisă celor două lumi, aidoma picturii lui Kandinsky și, într-un anume sens, artei lui Paul Klee. Sculptura lui Brâncuși aliază frumusețea radioasă, mediteraneană a formelor, cu înțelepciunea și abstracția Orientului; ea posedă intensitatea pătrunderii prin simțuri în vitalitatea și chintesența creaturii și, deopotrivă, asceza interioară a ardorii spirituale a formei. Liniștea meditației guvernează forma care încorporează într-o sinteză grandioasă dinamica agitată a proceselor naturii și constanța eternă a atitudinii spiritului. Dacă Brâncuși s-a retras din zarva timpului său, n-a făcut-o din lipsă de interes, ci pentru că poseda forța de a se sustrage efemerului, raportîndu-l la scara eternului. El avea însă conștiința epocii – o demonstrează legăturile cu mulți dintre creatorii timpului care, asemenea lui, frecventaseră mediul artistic parizian, de la

Douanier Rousseau și Guillaume Apollinaire, la James Joyce. Ele au evoluat adesea către prietenii mai profunde, precum cea cu Modigliani, Marcel Duchamp, Eric Satie, Ezra Pound și alții. În inima Parisului, asaltat de vizitatori oficiali și neoficiali, veniți din toate țările, felul său de trai rămînea cel al unui țăran român, înconjurat de mobile făcute de mîna lui: de la scaune și bănci de lemn și mese rotunde de piatră, pînă la poarta țărănească din birne care, extrasă din climatul natal și transplantată la Paris, separa cu primitivă solemnitate atelierul de încăperea de meșterit și de camera de dormit. Felurile de mîncare și băuturile, pregătite de el însuși, pe care le oferea prietenilor – desfășurînd, în primii ani, o ospitalitate aproape homerică – erau pe cît de primitive, pe atît de rafinate. La fel cu mobilierul (masa, scaunul, banca și patul) și uneltele, și obiectele uzuale – de la soba de cărămidă și presa de ulei, pînă la cutia gramofonului (cutie construită și perfecționată acustic de sculptor) –, totul purta marca aceleiași simplități esențiale, aceluiași spirit de invenție personală care caracterizează și arta sa.

Brâncuși n-a considerat niciodată că “progresul” civilizației ar fi și cel al culturii sau că ar antrena o creștere a puterii omului contemporan. El vorbea de o “piramidă fatală” și credea în evoluția ciclică a spiralei care, deși se raportează permanent la origine, se avîntă mereu mai departe de ea, devenind periculoasă numai pentru cei obosiți de viață, care se îndepărtează de la dezvoltarea naturală închistîndu-se în sine. Închis în “cochilia” sa, Brâncuși cunoștea totuși uimitor de bine actualitatea politică și culturală; pentru el nu există evenimente izolate: spiritul său, în permanență nutrit de amintiri, se avîntă din adîncuri pentru a da ocol lucrurilor și se orientează dincolo de limitele prezentului. [...]

(Din volumul *Constantin Brâncuși*,
Editura Meridiane, 1981)

Atelier Brâncuși 1955. *Cocoși* (1924 – 1941), *Pasăre* (1915), *Timiditate* (cca. 1935)

Bucureștii de altădată

Un pârau uitat, Bucureștioara

Noni CRISTEA

Câți dintre cei ce locuiesc azi în preajma Grădinii Icoanei știu că, până la jumătatea veacului al XIX-lea, curgea pe aici un pârau – Bucureștioara.

În curtea unei case bătrânești, aflate peste drum de locuința de la 1900 a lui Caragiale, pe strada Caragiale, ne-am adunat, într-o vară de la sfârșitul secolului al XX-lea, câțiva vecini. Ne-am adunat, în jurul unei hărți, pentru a reface traseul vechii gârle. Ghid ne-a fost inginerul Paul Solacolu, urmaș al unei vechi și distinse familii bucureștene, familie care, de cinci generații, locuiește pe această stradă, stradă ce s-a numit odinioară Rotarilor.

Domnia sa, ca inginer hidrotehnician, a răspuns, vreme de câteva decenii, de bazinul hidrografic al Argeșului, inclusiv de rețeaua hidrografică din preajma Capitalei. Am făcut, împreună cu dânsul, o repede trecere pe firul Bucureștioarei. Pârâul, deși azi nu-l vedem, mai există, curge, de la jumătatea veacului al XIX-lea, printr-un canal subteran. Domnul inginer Solacolu l-a văzut: are forma ovoidală, cu raza mare de 170 cm.

Bucureștioara izvora din “balta Bulindroiului”, baltă pe care azi se află Grădina Icoanei și Parcul Ioanid. În locul actualului Parc Ioanid mai era, povestește Ion Ghica, și vestita grădină a lui Pană Breslea, loc de petrecere vizitat adesea de Anton Pann și de ceata lui. Prin crângul ce se întinde azi între Bulevardul Dacia și strada Dionisie Lupu trecea până la 1852 cursul superior al Bucureștioarei.

După câteva ocoluri, pârâul ajungea pe actuala stradă Masarik, stradă ce nu întâmplător se numea, până în primele decenii ale secolului al XX-lea, strada Sălciilor. Pe Sălciilor și-a petrecut ultimii ani ai vieții Petre Ispirescu.

Bucureștioara ajungea apoi în dreptul bisericii Bățiștei. În curtea bisericii mai rezistă încă un dud de trei ori centenar. Pe sub coroana lui a trecut desigur și Nicolae Grigorescu. Pictorul, care a locuit un timp în casa de peste drum, a lăsat câteva crochiuri surprinse de la fereastra sa. În vremurile trecute pârâul forma aici “balta Bățiștei”.

Bucureștioara urma apoi traseul actualei străzi Louis Calderon. La sfârșitul veacului al XIX-lea locuia aici, cu frumoasa sa soție, o prințesă italiană, ambasadorul Germaniei, Bernard von Bulow, viitor cancelar al Reichului. Alături, în curtea de la numărul 23, se găsea reședința familiei Kremnitz. Casa era vizitată adesea de junimiști.

În spatele vechiului Spital Colțea pârâul forma balta numită “de la Caravasara”. Aici se afla prin secolul al XVIII-lea “Caravan Sarayul”, locul unde erau vânduie mărfurile ce intrau în Capitală. Bucureștioara ajungea la “Podul Târgului de Afară”, “Calea Moșilor” de azi, prin strada General Florescu, stradă numită pe vremuri “Pescăria Veche”.

Pornea apoi spre “Ulița Vergului”, rebotezată, în urma Războiului pentru Independență, Calea Călărașilor, prin strada Radu Calomfirescu. Străbătea proprietățile bisericii Stelea Spătaru, primul sediu bucureștean al Mitropoliei Țării

Românești.

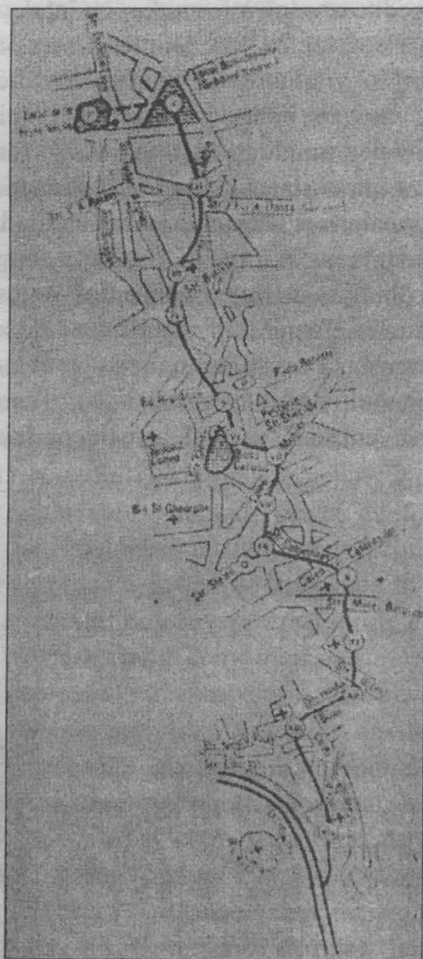
Se găsea aici, la începutul veacului al XIX-lea, casa bogatului negustor Ștefan Băltărețu, cel căruia Ion Ghica, în scrisorile sale, îi dedică pagini pline de culoare.

Locul, aflat la intersecția cu strada Hristo Botev, fosta stradă a Domniței, a intrat apoi în proprietatea familiei Dancovici. Noii proprietari au construit pe la 1850 clădirea pe care o vedem și azi, vestita “Casă cu geamuri ovale”.

Un descendent al familiei Dancovici, doctorul Nicolae Paulescu, somitate a științei mondiale, și-a petrecut ultimii 20 de ani ai vieții în această casă.

Bucureștioara se vărsa în Dâmbovița în dreptul bisericii Bucur Ciobanu, după ce mai traversa cu meandre largi mahalalele Lucaci, Udricani, Olteni. Din toate acestea au mai rămas azi doar bisericile Udricani și Dobroteasa.

Pe la jumătatea veacului al XIX-lea locuiau pe aici Costache Villara, baronul Sachelarie, pitarul Petrache Zotovici, serdarul State și mulți alții pomeniți de documentele vremii.

Cursul pârâului Bucureștioara

Vechi zidiri bucureștene

Casa lui Take Ionescu

Ana Maria ORĂȘANU

*"Iată în România, spre gloria sângelui latin,
că întâlnim un om de stat,
care într-adevăr se poate numi european.
De Take Ionescu vreau să vorbesc".*

(G. Clemenceau, *L'Homme Enchaîné*, 1914)

La 1 iulie s-au împlinit 69 de ani de când marele român, "europeanul" Take Ionescu (1858 – 1922) și-a găsit liniștea veșnică în incinta Mănăstirii Sinaia, înhumat chiar lângă bradul sădit de I.H. Rădulescu, N. Bălcescu și Ch. Tell într-o noapte a anului 1848.

Bessie Take Ionescu, portret de I. Mirea

S-a născut la Ploiești, dar pe când era încă elev tatăl a hotărât ca familia să se stabilească în Capitală. Dimitrie G. Ionescu, cum era strigat la catalog, a absolvit Liceul Sf. Sava în 1875 și a susținut un bacalaureat strălucit impresionându-i pe examinatori. Au urmat studiile universitare. În 1881 revenea în țară ca doctor în drept al Universității din Paris. Este momentul în care, la sugestia prietenului C. Dissescu, își oficializează numele de Take Ionescu. Debutază ca avocat. Curând, activitatea sa se extinde spre alte variate domenii. Conferențiar, ziarist, om politic, diplomat, ministru cu diferite portofolii, și pentru un scurt moment, prim ministru. Om și personalitate de excepție a societății românești, cel despre care un remarcabil adversar – I.I.C. Brătianu afirma în discursul funerar: "La făurirea României Mari se poate spune pe drept cuvânt: mare a fost partea sa".

Orașul păstrează încă locuri și zidiri evocatoare. A locuit cu părinții pe Podul Mogoșoaiei, mai întâi cu chirie, apoi într-o casă "cumpărată cu bani gata și reclădită de noul proprietar (Ghiță Ioan, tatăl), cu aspectul impunător al unei adevărate case boierești".

Din 1881 s-a instalat într-un mic apartament din

Take Ionescu

strada Sf. Ionică, în spatele Palatului Regal, cu vedere spre Calea Victoriei, "în Casa Olbricht, deasupra Restaurantului Enescu". A fost și primul cămin conjugal, după căsătoria cu Bessie Richards din Brighton, englezoaica pe care părinții săi nu au acceptat-o nicio dată.

Cu bani împrumutați de la un prieten, a cumpărat în 1897 la licitație publică imobilul situat în str. Cătușul Nou 25 (strada s-a numit apoi, pe rând, Costa-Foru, Atena, Nikos Beloianis, și în prezent, Take Ionescu). S-a ocupat imediat de reconstruirea casei. Proiectul a fost elaborat de arh. elvețian Louis Pierre Blanc, afirmat în București ca autor al unui impozant edificiu public ce abia se isprăvisse, Palatul Agriculturii și Domeniilor. Și casa lui Take Ionescu a dobândit eleganța monumentală caracteristică neorenașterii franceze. Este construită după un plan în formă de U, cu subsol, parter și etaj.

Spre stradă expune o laterală a planului cu fațada simetrică și bogat decorată. Siluetă elansată cu acoperiș mansardat. Elemente de arhitectură diverse care dau farmec compoziției. În incintă se accede printr-un turn cu arcadă largă la parter. Ferestre mari, dominante. "Înăuntru, jos, spre stradă o odaie de așteptare devenită mai târziu cu totul insuficientă, iar alături, vastul și luminosul său birou de lucru (...). De jos până sus în tavan, toți pereții erau ocupați de o bibliotecă fără geamuri, plină de cărți, toate legate (...). În fund, între rafturi, un imens portret sobru, în ulei, de Mirea: D-na Bessie Take Ionescu. Masa de lucru largă, lângă fereastră avea în fața ei două fotolii din piele roșie. O atmosferă caldă, luminoasă pe care n-o tulbura deloc prestigiul celui ce te primea cu mâna întinsă și cu un zâmbet de cuceritoare simpatie".

Datorăm istoricului C. Xeni prețioase informații cu privire la acest imobil, valoros monument istoric al Capitalei, pe care îl aprecia astfel: "Această celebră casă nu mai era, ca la orice om, refugiul de odihnă, nu era un cămin liniștit de viață conjugală. Era un adevărat club, o casă a tuturor, unde soneria ușii nu sta nici ziua, nici noaptea, unde ieșea și intra, oricine și oricând". La etaj, "era altă atmosferă, altă lume, alte obiceiuri (...). Erau saloane larg deschise, cu mobilarea cea mai somptuoasă și rafinată. Deasupra salonului mare, un minunat plafon rotund pictat de maestrul Simonide. Pe pereții de mătase palidă, tablouri străine de preț. Acolo îl așteptau diplomați străini, oaspeți de seamă, cucoane elegante din lumea mare".

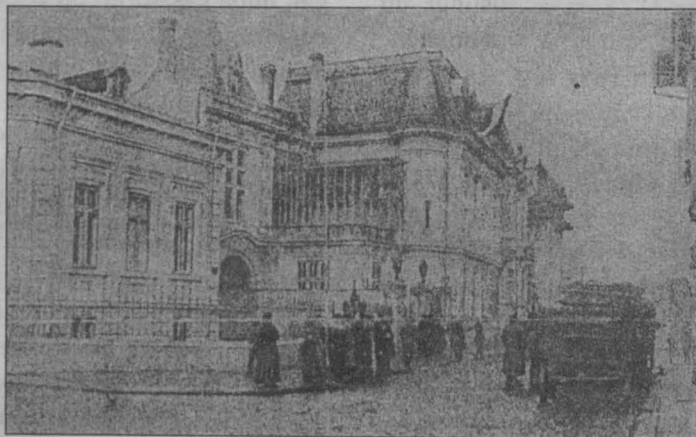
La adăpostul frumoasei zidiri au prins aripi cele mai îndrăznețe gânduri care au animat spiritul românesc al acelor vremuri, căci Take Ionescu s-a implicat în viața politică cu convingerea că se ivise "ceasul unic într-o viață de 19 secole, singura împrejurare în care putem să sperăm cu sabia în mână să ne facem unitatea națională".

Contemporanii au identificat, la bine și la rău, casa cu proprietarul. Cea mai zguduitoare mărturie o constituie evenimentele din timpul războiului. La 23 noiembrie 1916, armatele lui Mackensen intrau în București. Drama Capitalei căzută în mâna vrăjmașilor

dobânda conotații aparte în cazul casei lui Take Ionescu. Asupra ei se revărsă potopul de ură destinat, de fapt, celui considerat "ațățătorul la război". Relatările sunt zguduitoare. Un martor ocular povestește: "M-am dus dis-de-dimineată la locuința lui Take Ionescu. Grupuri de femei stau în fața porții făcând gălgăie de ce nu li se dă și lor cum s-a dat ieri lemne și zahăr din casa asta (...). Din prima zi veniseră 3 ofițeri și 80 de soldați și au cerut unei jupănese cheile ca să intre. La refuzul ei, au spart geamurile; au stricat ușa și au năvălit în casă unde totul era pe loc. Au spart toate sertarele de la birou și de la bibliotecă, au aruncat toate cărțile în mijlocul casei umplându-și buzunarele cu ce le plăcea. În sufragerie au scos vesela și s-au întins la masă și pe jos, mâncând o ciorbă ce li se adusese în niște găleți. S-au culcat apoi toți grămadă în paturile iatacului, pe canapele și pe jos. A doua zi au spart garderoburile cucoanei și au luat tot ce au găsit. Apoi au făcut un depozit de benzină chiar în odăile de jos". Distrugerea a fost vandalică și din frumoasa locuință n-a mai rămas nimic. Pereții au fost rași până la cărămidă. Sufrageria și biroul au fost transformate în cochină de porci. În mijlocul curții s-a așezat un rug din uși și ferestre unde au incendiat portretul lui Take Ionescu. Bucureștenii erau terifiați. Mareșalul Mackensen a venit personal să vadă casa lui Take Ionescu unde știa că fusese "cartierul general al înflăcărării neamului românesc". Primul steag german abordat în București a fost pe această casă, "un steag lung și subțire, roșu și negru ce atârna din fereastra podului de-a lungul fațadei până aproape pe trotuar".

Doar zidurile au rezistat vandalismului, așa cum de altfel, bănuia și ilustrul proprietar când a părăsit-o pripit și îngândurat înainte de a pleca în refugiu.

Ea dăinuie și astăzi. Reparată în coordonatele generale ale arhitecturii inițiale, clădirea adăpostește Institutul de Etnografie și Folclor "Constantin Brăiloiu" al Academiei Române. Este o prezență urbană elegantă, iar placa memorială amintește trecătorului de Take Ionescu, ca și numele străzii, ca și monumentul ce se ridicase în apropiere în 1931, opera lui E. Dubois.

Casa lui Take Ionescu în timpul ocupației germane din 1916

Document Ion Heliade Rădulescu

În general, urmașii scriitorului Ion Heliade Rădulescu nu s-au bucurat de atenția biografilor. Personalitatea izbitoare a omului de cultură I.H. Rădulescu a acaparat interesul cercetătorilor și este normală această atitudine într-o anumită etapă. Astăzi, totuși, resimțim nevoia unei cunoașteri integrale. În acest scop publicăm acest document, transcris de d-na Veronica Aldea.

Societatea Creditul fnciar urban din București
Biroul avocaților
1920 iulie 5
Dosar nr. 1490

Domnule Director

În scopul de a dovedi dreptul său de proprietate asupra imobilului din București str. Heliade nr. 31, pe care-l oferă ipotecă, spre garantarea împrumutului solicitat de Dl Mircea Heliade Rădulescu prezintă, pe lângă actele aflate în dosarul nr. 1490, următoarele acte:

1. Deciziunea civilă nr. 151 din 17 iunie 1915 a Secției a II-a a Curții de apel din București, investită cu formulă executorie, prin care se respinge opozițiunea D-lui Ion O. Heliade Rădulescu contra deciziunii civile nr. 81/915 a aceleiași curți și astfel confirmă sentința Tribunalului Ilfov partea I-a cu nr. 162/915 (aceasta din urmă admitând cererea de împărțeală a averii defunctului Ion Heliade Rădulescu a D-lui Mircea Heliade Rădulescu pentru 11/48 și a D-rei Stela Heliade Rădulescu p. 18/48 din avere).

2. Copia legalizată despre jurnalul nr. 10630 din 3 noiembrie 1915 a Trib. Ilfov s. III-a prin care ordonă punerea în posesiune a D-lui Grigore Urlățeanu asupra averii mobile și imobile (figurând și 19/48 din imobilul din București, Șoseaua Pantelimon nr. 7, stăpânit în indiviziune cu Mircea H. Rădulescu și cu Ion Heliade Rădulescu) rămasă pe urma defunctei Stela Heliade Rădulescu, în calitate de legatar universal și executor testamentar al numitei defuncte, restituit prin testamentul olograf din 2 iulie 1915.

3. Originalul act de predare de legat, autentificat de Trib. Ilfov s. not. la nr. 17075 din 13 noiembrie 1915. De transcris sub nr. 9473/915 prin care Grigore Urlățeanu în calitate de legatar universal al defunctei Stela Heliade Rădulescu, pus în posesiunea averii acesteia prin jurnalul de mai sus, predă D-lui Mircea Heliade Rădulescu care primește legatul particular lăsat Domniei sale de către defuncta ca soră Stela Heliade

Rădulescu prin testamentul olograf din 3 iulie 1915, în care intră și 19/48 parte din imobilul din București Șoseaua Pantelimon nr. 7 pe care defuncta îl stăpânea în diviziune cu Mircea H. Rădulescu și Ion H. Rădulescu în baza deciziunii civile a Curții de apel din București s. II-a nr. 151.6.915.

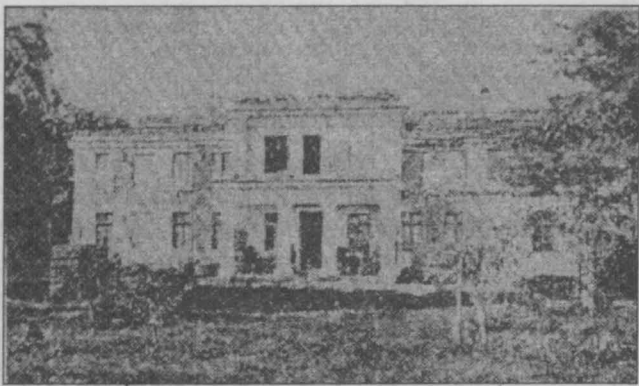
4. Originalul act de transacțiune autentificat de Trib. Ilfov s. Notariat la nr. 11821 din 15 mai 1920. De transcris sub nr. 5491/920 prin care Ioan I. Heliade Rădulescu și Mircea H. Rădulescu, convenind a stinge toate pretențiunile reciproce cu privire la succesiunea defunctului Ioan Heliade Rădulescu împart între dânsii imobilul, teren și clădiri din București Șos. Pantelimon nr. 7, colț cu str. Heliade nr. 31. Din planul anexat acestei transacțiuni, rezultă că casele cu locul lor în întinderea ce se oferă ipotecă a căzut definitiv în lotul petiționarului.

Imobilul pe care Dl Mircea Heliade Rădulescu îl oferă astăzi ipotecă este o casă situată pe un teren în întindere de circa 4000 m².

Acest imobil face parte dintr-o întindere cu mult mai mare cunoscută sub numele de Grădina Heliade, care înainte de împărțire avea o întindere de circa 45.000 m² și a aparținut în întregime defunctului Ioan Heliade Rădulescu, decedat la 1872.

Moștenitorii acestuia și anume Ioan I. Heliade Rădulescu, Eufrosina, Virgilia și Sofia Heliade Rădulescu au ipotecat întregul imobil Societății Cred. fun. urban București în anul 1881 cu care ocaziune s-a studiat și stabilit dreptul de proprietate în persoana acestor patru moștenitori majori și capabili.

În anul 1890, aceiași patru moștenitori obțin un supliment de împrumut, iar în anul 1896 un al doilea supliment de împrumut, de data aceasta însă, suplimentul se realizează numai pe numele D-lor I.I. Heliade Rădulescu, Virgilia și Sofia I.H. Rădulescu întru cât Eufrosina H. Rădulescu încetase din viață iar Dl Director Alexandru Băicoianu prin rezoluțiunea pusă pe petițiunea 24195 din 10 iulie 1896 atestă că cunoaște personal că D-na Eufrosina H. Rădulescu a decedat fără

Casa lui I. Heliade Rădulescu de la Obor, cum arăta după ocupațiile armatelor străine (1848 – 1855)

I. Heliade Rădulescu, 1889, portret în creion de August Strixner

descendenți sau ascendenți în linie directă.

În anul 1902 se acordă aceluiași trei moștenitori un alt supliment de împrumut pentru achitarea ratelor.

La 1914 Stela Heliade Rădulescu și Mircea H. Rădulescu, petiționarul de astăzi, fac cunoscut Societății încetarea din viață a Virgilei și Sofiei Heliade Rădulescu și invocând calitatea de copii adoptivi ai Virgilei H. Rădulescu cer în virtutea acestei calități precum și a unui testament olograf prin care Sofia H. Rădulescu îi instituia ca legatari universali, transmiterea părților indivize a defunctelor Virgilia și Sofia H. Rădulescu pe numele lor, astfel în cât imobilul să figureze pe numele Ioan I.H. Rădulescu, Stela I.H. Rădulescu și Mircea H. Rădulescu, cerere care după studiul actelor prezentate și consemnate în raportul nr. 7107/914 se admite.

În anul 1914 I.I. Heliade Rădulescu, Stela H. Rădulescu și Mircea H. Rădulescu vând împreună prin actul de vânzare transcris la nr. 3308/914 o suprafață de 20.000 m² D-lui Nicolae E. Filitis, cumpărătorul luând asupra sa obligațiunea de a achita toate împrumuturile existente la Societate, ceea ce cumpărătorul a și făcut, așa că la 29 aprilie 1915 s-au rambursat toate împrumuturile ce grevau acest imobil.

În acest timp se derula înaintea instanțelor judecătorești un proces de eșire din indiviziunea între Dl Ioan I. Heliade Rădulescu deoparte și Stela și Mircea H. Rădulescu, de altă parte, cel dintâi nerecunoscând acestora nici calitatea lor de fii adoptivi și nici autenticitatea testamentului defunctei Eufrosina, pretinzând că el ar fi singur și exclusiv proprietar al întregii proprietăți.

Toate pretențiunile reciproce au fost definitiv judecate prin Deciziunea Curții de apel din București, s. II-a cu nr. 151/17 iunie 1915, confirmate de Deciziunea Curții de Casație s. I-a nr. 212/1 aprilie 1916 și investită

cu formulă executorie. Prin această Deciziune se recunoaște D-lui Ioan I.H. Rădulescu 18/48 din totalitatea moștenirii D-rei Stela I.H. Rădulescu 19/48, iar petiționarului de astăzi 11/48.

Stela I.H. Rădulescu încetând din viață în august 1915, majoră și necăsătorită, lasă prin testamentul său olograf ca legatar universal pe Dl Grigore Urlățeanu iar cele 19/48 din proprietatea succesorală a grădinei Heliade o lasă fratelui său Mircea H. Rădulescu, care în stăpânirea acestei părți în baza actului de predare delegat aut. de Trib. Ilfov s. Notariat nr. 17075/915 și transcris la nr. 9473/915.

Astfel se întrunesc în mâna petiționarului 30/48 din totalitatea averii succesurale, rămânând în indiviziune cu Dl Ion I. Heliade Rădulescu, care stăpânește restul de 18/48.

Pentru a curma pretențiunile reciproce dintre acești doi cu privire la executarea partajului în natură și a curma procesul existent cu privire la acest punct, a intervenit actul de transacțiune autentificat de Trib. Ilfov sec. Notariat la nr. 11821/920 de transcris la nr. 5491/920, prin care amândouă părțile, majore și capabile împart în natură proprietatea indiviză în conformitate cu planul anexat din care rezultă că casele cu întinderea ce se oferă astăzi ipotecă s-a atribuit definitiv petiționarului de astăzi.

Ca unul ce am pledat personal în procesele care au precedat actul de transacție știu că dreptul de proprietate al petiționarului este perfect stabilit și cunosc că atât Stela H. Rădulescu cât și Mircea H. Rădulescu n-au fost nici o dată căsătoriți.

Cererea de față este deci admisibilă fără nici o rezervă.

Avocat

C...

Istoria cărții

Cazanii care au poposit pe valea Mureșului

Colecția Bibliotecii Naționale

Elena Maria SCHATZ

În anul 1643 s-a tipărit la Iași *Cartea românească de învățătură* "di în multe scripturi tălmăcită... pre limba Romeniască" de Mitropolitul Varlaam, "cu zisa și cu toată cheltuiala lui Vasile Voivodul și Domnul Țării Mol[dovei] ...". Încă de la apariție, *Cartea românească de învățătură* a fost primită ca un dar prețios, procurată cu strădanie și mare cheltuială, de multe ori prin contribuția întregii obști a satului, pentru a fi în biserică izvor de lumină, răspuns blagoslovit, nenumăratelor întrebări asupra căilor de urmat întru împlinirea sfintelor porunci și a datinilor strămoșești.

Predicile la "dumenecele preste an și la praznice împărătești și la svinți mari" tâlcuite de mitropolitul cărturar în cuvinte și întorsături de frază frumos meșteșugite, pe care creștinii din toate satele locuite de români le-au înțeles, le-au îndrăgit, le-au simțit ale lor, au făcut ca această carte să aibă o circulație impresionantă în toate provinciile românești, mai cu seamă în Transilvania.

Mitropolitul Varlaam

La vremea când tipărituri mai noi, în alfabet latin, au început să înlocuiască, și în biserici, vechile scrieri cu slovă chirilică, exemplarele scoase din uz ale *Cazaniei* (ca, de altfel, ale tuturor cărților românești vechi) au început a fi păstrate, colecționate și cercetate ca valori deosebite ale moștenirii lăsate de înaintași. Alcătuirea *Bibliografiei românești vechi*, de către Ioan Bianu și Nerva Hodoș, a fost un imbold pentru intensificarea eforturilor de depistare a exemplarelor, un stimulent deosebit al cercetării. Drumețiile atât de rodnice în valoroase descoperiri ale lui Nicolae Iorga, prin bisericile și locurile istorice de pe tot cuprinsul României, au dat la iveală noi exemplare, au introdus în circuitul cercetării, prin însemnările manuscrise, aspecte mai puțin cunoscute ale trecutului, dovezi incontestabile ale unității culturale românești. În istoriile literaturii române, alcătuite în acest veac, în cercetări cu caracter mai special

ale culturii medievale românești, *Cazania* lui Varlaam a fost clasată în locul de cinste ce i se cuvine, recunoscându-i-se meritul de a fi carte de învățătură pentru "toată seminția românească"¹, monument de limbă literară românească, "cea mai frumoasă carte tipărită a Evului Mediu românesc".²

Dintre studiile care i-au fost închinete, mă voi opri asupra cărții lui Florian Dudaș, *Cazania lui Varlaam în Transilvania*. Tipărită cu binecuvântarea Înalț Prea Sfințitului Teofil Herineanu, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, prefață de prof. univ. dr. Virgil Cândea, Cluj-Napoca, Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului, 1983.

Este cel mai recent și cel mai cuprinzător studiu consacrat *Cazaniei* lui Varlaam, cu o prezentare foarte binevenită a istoricului cercetării și depistării exemplarelor. Pentru cei ce ar mai dori să abordeze problema circulației în Transilvania a unor exemplare din *Cazania* lui Varlaam, raportarea la cartea lui Florian Dudaș devine indispensabilă și, fie că o vor completa prin descoperirea unor noi exemplare, fie că vor susține, în unele privințe, puncte de vedere diferite, lucrarea își va menține rolul, pe merit dobândit, de carte de referință în domeniu.

Și exemplarele aparținând Bibliotecii Naționale, care au avut circulație în Transilvania, au fost amănunțit descrise în cartea lui Florian Dudaș. Referindu-mă în permanență la această carte, voi încerca să aduc câteva precizări și, pe alocuri, un punct de vedere întrucâtva deosebit de cel al autorului cărții, în trasarea itinerariului unora dintre exemplarele *Cazaniei* din colecția Bibliotecii Naționale.

Primul exemplar (CRV 45/6 nr. inv. 302427) descris de Florian Dudaș sub numărul 334 ca "Exemplarul II de la Voslăbeni (HR)"

În nota finală prin care rezumă circulația exemplarului, autorul afirmă: "... Conform însemnării de la început ea s-ar fi aflat în jurul anului 1700 în proprietatea și folosința familiei de preoți Ciobotariu din Voslăbeni... În cursul veacului al XVIII-lea cartea a ajuns în satul Țicud iar de acolo, în 1812, în satul Pănet (MS). În anul 1943 Liviu Câmpeanu, fiul protopopului Ilie Câmpeanu din Târgu Mureș a dăruit exemplarul inginerului Flaviu Dem. Baldoiu din București. Cartea a fost achiziționată de către Biblioteca Centrală de Stat în anul 1960".

Privind mai atent însemnările, propunem o altă succesiune a proprietarilor: Cocoră Irimie din Țicud [Valea Largă (MS)] a cumpărat cartea și a dat-o bisericii din Țicud "să-i fie pomană lui și feciorilor lui Cocoră și tot n[e]jamului..." (f. 218) și, ca urmare, pe aceeași pagină citim: "Această carte este a lui Popa Vasile de la Țicud...". Dintr-o însemnare (f. 318v) scrisă "prin mine mai micul între dascăli Ionat Petru de la Mează-Pănet...", aflăm că la 3 martie 1817 (nu 1812) cartea aparținea bisericii Pănetului "cumpărată de Vinărsaru Gligor de la Hârțău" (MS). În anul 1825 cartea se mai afla încă în biserică din Pănet, potrivit unei însemnări făcute de Nicolae Benyei (numele scris în alfabet latin!), "paroh M. Pănetului".

Cred că abia după această dată *Cazania* a intrat în familia preoților Ciobotariu, de unde, prin căsătoria cu fiica unuia dintre preoții Ciobotariu, cartea a ajuns la preotul Ilie Câmpeanu din Târgu Mureș iar fiul acestuia, dr. docent Liviu Câmpeanu, dăruind-o, în

1943, "în primăvara celui de al 300-lea an scurs de la ieșirea *Cazaniei* din cleștele teascului", prietenului său ing. Flaviu Dem. Baldovin, îl îndemna "s-o păstreze cu cinste, cum a păstrat-o și familia bunicii mele după mamă, al cărei întemeietor, emigrat pe la 1700 de la Mănăstirea Neamțului la Voșlobeni – jud. Ciuc – a dat lungul șir al preoților Ciobotariu, paznici neînfricați timp de 215 ani ai românismului la izvoarele Mureșului, Oltului și Trotușului". Deși textul acestei însemnări a mai fost publicat³, l-am reluat pentru două motive. Primul motiv: din text nu reiese că această carte "s-ar fi aflat din jurul anului 1700 în proprietatea familiei de preoți Ciobotariu din Voșlobeni". Pentru a susține o asemenea afirmație ar trebui fie să presupunem că Popa Vasile de la Țicud și Nicolae Benyei (Dudaș: Benea) de la Pănet făceau parte din familia Ciobotariu (dar biserica Pănetului a primit cartea "cumpărată de Vinărsaru Gligor de la Hărtău"), fie că, după ce au stăpânit cartea în jurul anului 1700, ea a ieșit, un timp, din familia Ciobotariu, trecând prin satele Țicud și Pănet pentru ca, ulterior, să fi reintrat în familie, ajungând la protopopul Ilie Câmpeanu. Al doilea motiv: dacă "întemeietorul... lungului șir al preoților Ciobotariu..." a venit în Transilvania "pe la 1700" și urmașii lui au fost "paznici neînfricați timp de 215 ani ai românismului la izvoarele Mureșului, Oltului și Trotușului", înseamnă că în jurul anului 1915 în familia Ciobotariu s-a petrecut un eveniment decisiv: ori a părăsit Transilvania (mai puțin probabil) ori linia bărbătească a familiei s-a stins (mai plauzibil), în ambele variante rămânând în Transilvania numai o descendență de sex feminin, soția protopopului canonic Ilie Câmpeanu din Târgu Mureș, care a adus cu sine, în lada de zestre, și această veche și prețioasă *Carte românească de învățătură*.

Despre protopopul unit Elie (Ilie) Câmpeanu se știe⁴ că, întreținând corespondență cu Ioan Micu Moldovan și cu Ioan Bianu, alimenta cu cărți românești vechi Biblioteca Academiei Române și Biblioteca Centrală a Blajului. În sprijinul acestei afirmații și pentru a completa portretul preotului și cercetătorului Ilie Câmpeanu voi cita din textul unei scrisori⁵, din câte am aflat – inedite – adresate de acesta lui Ioan Bianu din Gheorghieni-Ciuc la 6/19 noiembrie 1905, păstrată în fondul de corespondență al Bibliotecii Academiei Române:

«Prea stimate Domnule!

Cu sinceră bucurie și mulțumită vă înștiințez cum că am primit cele 400 coro[a]ne trimise din partea Academiei Române pentru psaltirea slavo-română, vândută prin mărinimoasa mijlocire a Reverendissimului Domn preposit capitular Ioan M. Moldovanu din Blaj...

Aduc mulțumită Domnului că m-a condus în viață pe calea aceasta, de a putea restaura o parohie aproape pierdută, prin astfel de mijloace și cu ajutorul unor atari Mecenai.

Sperez cum că îmi voi putea realiza propusul și dorința, de a compune din materialul adunat, istoricul românilor din acest ținut isolat și uitat de ceilalți confrăți...

La îndemnul acestui binefăcător [Ioan Micu Moldovan (n.n.)] care ca student lipsit în Blaj m-a ajutat și mă ajută în întreprinderi de felul acesta, am descoperit multe cărți vechi tipărite și manuscrise românești și slavone, din care se poate cunoaște trecutul acestei populațiuni străvechi române în așa numita Săcuime, care după cum arată un antimis aflat la biserica din Voșlab – unde am aflat și psaltirea slavo-română – cu subscrierea proprie a lui "Sava – episcop Românesc" [Sava Brancovici (n.n.)] pre la 1714 aparținea ierarhiei române din Moldova...

Elie Câmpeanu
v. protopop»

Prin amabilitatea Dl. Dimitrie Poptâmaș, directorul Bibliotecii Județene din Tg. Mureș, am citit ciorna (publicată de domnia sa) acestei scrisori, pe care autorul a notat cu creionul la 20 XI 1905: "Am scris alta mai scurtă și schimbată" (scrisoarea expedi-

ată lui Ioan Bianu din care am citat mai sus). Din această ciornă mai dezvoltată aflăm că parohia "aproape pierdută" pe care se străduia să o restaureze cu banii obținuți din vânzarea către Biblioteca Academiei Române a unor cărți românești vechi și manuscrise era "G. Sân-Miclăuș care pe la anul 1765 avea biserică și școală... care școală românească esista și pre la anul 1824 când dascălul Porfirie din Moldova învăța pre o limbă românească să se pomenească după cari, nimicindu-se școala și la anul 1868 arzând și biserica, care nu s-a putut edifica până la anul 1900, s-a ruinat și parohia..."

Din păcate, proiectul scrierii "istoricului Românilor din acest ținut isolat și uitat de ceilalți confrăți" nu avem știre să fi trecut dincolo de faza adunării de note. Oricum, personajul Ilie Câmpeanu și familia înrudită, Ciobotariu (vezi legăturile cu Ion Creangă) merită atenția cercetătorilor.

Al doilea exemplar (CRV 45/13 nr. inv. 26724) descris de Florian Dudaș la poziția 262 ca "Exemplarul de la Sebeș (AB)"

Rezumând, după obicei, circulația exemplarului, Florian Dudaș notează: "În anul 1698 Popa Petru din Sebeș (AB) a dăruit cartea ginerelui său, popa Pantea din Gleaden, «să-i fie moșie lui și feciorilor lui pe viță pe sămânță». Popa Pantea însă, împreună cu soția sa Fetcla, fiica preotului Petru, au dăruit-o, la rândul lor, lui Popa Gabor din Arpaș (SB). La începutul veacului al XIX-lea exemplarul a fost cumpărat de la Popa Ștefan din Sânpetru (HD) de către mai mulți locuitori din Vaidei (HD) și dăruit la biserica din sat. În 1820, Popa Gheorghe din Vaidei a vândut *Cazania* cu 10 zloți lui Simion Hățăgan din Oarda. În Sebeș (AB) cartea este atestată începând din anul 1839".

Cazania lui Varlaam – facsimilul primei pagini de titlu

Autorul nu a precizat unde se află satul Gleaden. Azi în jud. Bistrița Năsăud (Gledin), satul este menționat de Coriolan Suciu⁶ în părțile Topliței. Pornind de la ideea că, de cele mai multe ori, preoții își măritau fetele, pe cât posibil, în parohii apropiate, popa Petru din Sebeș, socrul popii Pantea din Gledin, ar putea fi plasat nu în Sebeș (AB) ci în Sebeș (MS), tot prin părțile Topliței. În cazul preotului "Gabor din Arpaș (SB)" – "Arpașul Mic" – în transcrierea însemnării, lectura este incorectă, în text este Ghilpișul Mic [Filpișul Mic (MS)]. Popa Ștefan din Sânpetru (HD) ar putea fi, și el, deplasat în Sâmpetru de Câmpie (MS), localitate care, în însemnările transcrise de Florian Dudaș la poziția 264 Exemplarul de la Sâmpetru de Câmpie (MS), apare constant în forma Sânpetru. Localitatea Vaidei (HD) trebuie citită Vaideiu (MS) pentru că una din însemnări: "Scris-am eu Ghiorghe varmeghie Turzi[i] Vaidiei" ne îndreaptă spre Vaideiu, Vaidiei, Vaidei, din părțile Ludușului⁷ care, pe atunci, făcea

parte din varmeghia Turzii. În sfârșit, Simion Hățăgan, care a cumpărat *Cazania* în 1820 era, nu din "Oarda (AB)" – lectură greșită – ci din Ogar[i], azi Poienița (MS).

Al treilea exemplar (CRV 45/2 nr. inv. 293489) descris de Florian Dudaș la poziția 42 ca "Exemplarul de la Borod (BH)" ne dezvăluie, prin însemnările sale, alte realități: Ilie Bernațchi din Ceaușu de Câmpie (MS) "care au umblat la școala... în M. Egerseg [Cornățel (MS)]", a cumpărat *Cazania* la 14 martie 1799 "cu bani buni". "Emi cum 12 florenis" (am cumpărat cu 12 florini) notează tot el în anul 1800. La 3 decembrie 1801 consemnează moartea cumnatului, Fealer Toader, din Poca Cristur [Păcureni (MS)], la 1 mai 1806 mutarea sa la Șamșud (SJ). La 23 iunie 1825 se afla la Sederiașu Mare [Mura Mare (MS)] și îi vindea *Cazania* lui Ioan Mihailovits "neguțătorul din Sas Reghin... cu bani 9K". Peste trei ani, la 15 martie 1828 "neguțătorul Ioan Mihai din Sas Reghin" i-o vindea cu 15 zloți "popii Ștefan Solocan paroh Seploc [Suplac (MS)] ncounit"; acesta, la rândul său, i-a vândut cartea lui "Paver Ion den Borodu (BH) drept 24...", din păcate, fila fiind ruptă, nu putem afla data vânzării. Tot din cartea lui Florian Dudaș aflăm că în Târgu Mureș se păstrează un alt exemplar al *Cazaniei*⁸, cu însemnări care dovedesc că a aparținut bisericii din Mura Mare. Deci, prin acest sat, în cursul secolelor XVIII – XIX, au trecut două exemplare ale *Cazaniei* lui Varlaam, aflate azi unul la București, celălalt la Târgu Mureș.

Citind însemnările referitoare la Ilie Bernațchi ne întrebăm, în mod firesc, cine era acesta? A cumpărat o *Cazanie*, a notat prețul în limba latină, s-a mutat în Șamșud, după 19 ani în Mura Mare, unde a vândut *Cazania*... Înclin să cred că era preot, eventual unit (vezi cunoștințele de limba latină). Dar neguțătorul român Ioan Mihai[lovits] din Sas Reghin care a cumpărat cu 9K iar după 3 ani a revândut *Cazania*, cu 15 zloți? Din păcate, nici una din însemnări nu ne sugerează un răspuns, nici măcar aproximativ, la această întrebare. O remarcă, însă, putem face: printre atâția preoți și credincioși care cumpărau și vindeau exemplare ale *Cazaniei*, un "neguțător" se întâlnește mai rar; să fi cumpărat acesta *Cazania* pentru a o celi sau, tocmai pentru că, neguțător fiind, a vândut-o la momentul potrivit – peste 3 ani – cu un preț mai bun?

Nu ne vom opri asupra prețurilor plătite pentru carte sau pentru legarea ei, pentru zălogirea sau răscumpărarea *Cazaniei*, nici asupra monedei menționate, considerând problema foarte amănunțit și documentat prezentată în câteva studii care i-au fost consacrate.⁹

Al patrulea exemplar și ultimul (CRV 45/12 nr. inv...) descris de Florian Dudaș sub numărul 248 ca "Exemplarul de la Rușii Munți (MS)", complet și bine conservat deși, în cei peste 350 de ani de existență, a călătorit de la Iași la București, trecând prin Brăila, după ce zăbovise, aproximativ două veacuri, prin satele Rușii Munți, Maiorești și Suseni din actualul județ Mureș.

Dintr-o însemnare de la p. 218 aflăm că la 13 ianuarie 1759, popa Iacob din Rușii Munți a dat *Cazania* "zalog drept 8 florinți vonași... popi[i] Gorea de la Huduc [Maiorești (MS)]. Florian Dudaș a transcris Hodac, sat existent azi în jud. Mureș, altul decât Maiorești. Justețea lecturii Huduc (Maiorești) o confirmă chiar autorul citat, transcriind, la alt exemplar al *Cazaniei*, păstrat în Târgu Mureș¹⁰, însemnarea: "Scris-am eu Popa Gorea din Huduc (= Maiorești) 3 iulie, 1775".

Corelând aceste informații cu cele oferite de însemnările de pe alt exemplar al *Cazaniei* păstrat tot în Târgu Mureș¹¹, deducem că satul Maiorești nu a avut *Cazanie* până la 13 ianuarie 1759, când popa Gorea a primit zalog *Cazania* satului Rușii Munți (după această dată nu am mai găsit menționat nici un exemplar al *Cazaniei* în acest sat, nici exemplarul zălogit nu pare să fi fost răscumpărat). După 16 ani, la 3 iulie 1775, același popă Gorea din Huduc se semnează pe exemplarul aparținând satului Dumbrava (MS)¹², probabil tot zălogit, exemplar care, după 4 ani, în 1779, s-a întors în Dumbrava, răscumpărat de urmași ai aceleiași familii Griga [Gliga] care îl dăruise bisericii satului, în 1720. Abia la 21 februarie 1795, "Ioan Bracovici, protopop neunit [al] eparhiei Idicelului" consemna pe un exemplar de *Cazanie*¹³ aflat tot în Târgu Mureș "că este a bisericii Huducului...", "cumpărată cu banii satului", fapt confirmat de

Florian Dudaș la poziția 179 Exemplarul de la Maiorești (MS), unde consemnează, citând articolul lui V. Netea, "Cazania lui Varlaam în Transilvania" că, pe baza cercetărilor de teren întreprinse de Ioan Ranca și Solomon Frățilă, în localitate a fost menționat un exemplar. Iată, deci, pe baza însemnărilor de pe trei exemplare ale *Cazaniei*, aflate azi unul în București și două în Târgu Mureș, reconstituirea câtorva momente, nu lipsite de interes, din istoricul satului mureșan Maiorești.

Dintr-o altă suită de însemnări¹⁴ de pe același exemplar al Bibliotecii Naționale aflăm că în anul 1823 această *Cazanie* se afla în biserica unită din Suseni, al cărei preot a semnat când Pinte Lupu paroh Felfalău, când: "Ex libris Ecclesiae Unitae Felfalvensi. Inscriptus per me Wolfgangus Pintyia". Interesantă traducerea numelui românesc Lupu prin numele german, în formă latinizată, Wolfgangus! Oare, cugetarea pe care o scria la 10 iunie 1823: "Omul carele este în strălucită deregătorie trebuie să aibă eroicească răbdare cu care să poată ale altora grăiri de rău și răutate a le purta" să aibă legătură cu situația lui de preot unit și cu ostilitatea, mai mult sau mai puțin manifestată, a preoților ce cu mândrie semnau: "paroh neunit"?

Prezența *Cazaniei* lui Varlaam în biserica unită din Suseni este numai un exemplu, din numeroase altele (menționate și în cartea lui Florian Dudaș) care confirmă faptul că bisericile unite foloseau aceleași cărți de cult ca și bisericile de rit grecesc oriental. N. Iorga scria, în anul 1906: "La biserica unită ca și la cea neunită, stă la îndemâna cantorului *Cazania* lui Varlaam..."¹⁵

Din cele de mai sus reiese încă o mare calitate a cărții lui Florian Dudaș: punând la îndemâna celor interesați însemnările manuscrise culese de pe un număr atât de mare de exemplare, lucrarea dă posibilitatea stabilirii unor corelații, informațiile se completează, uneori, de la un exemplar la altul, dând la iveală, într-o nouă lumină, chipuri și fapte ale vieții celor mărunți și neînsemnați care au păstrat "limba vechilor cazanii", file aparent de mică însemnătate dar, prin mulțimea și autenticitatea lor, indispensabile în scrierea istoriei complete și adevărate a oricărui popor.

Note:

1. N. Cartoian, *Istoria literaturii române vechi*, București, 1980, p. 196.
2. Fl. Dudaș, *Cazania lui Varlaam în Transilvania*, Cluj-Napoca, 1983, p. 33.
3. Fl. Dudaș, op. cit., p. 412 și Adriana Ștefănescu Mitu, *Cazania lui Varlaam în colecția Bibliotecii Centrale de Stat. Însemnări de circulație în "Biblioteca și cercetarea" V*, Cluj-Napoca, 1981.
4. Dimitrie Poptămaș, *Prezența și circulația Cărții românești de învățătură în județul Mureș în Valori bibliofile*, 1980, vol. 1, pp. 165 – 169.
5. Biblioteca Academiei Române S 17/CDXCVI.
6. Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I – II, București, Editura Academiei, 1967.
7. Idem nota 6.
8. Fl. Dudaș, op. cit., poziția 200 Exemplarul de la Mura Mare [MS], Fondul de carte veche românească Mureș, de pe lângă Protopopiatul Ortodox Român din Târgu-Mureș (Mura Mare), inv. 8.
9. Fl. Dudaș, op. cit., pp. 108 – 120, D. Poptămaș, op. cit. la nota 4.
10. Fl. Dudaș, op. cit., poziția 116 Exemplarul de la Dumbrava (MS), Fondul de carte veche românească Mureș de pe lângă Protopopiatul Ortodox Român din Târgu-Mureș (Dumbrava), inv. 9.
11. Fl. Dudaș, op. cit., poziția 127 Exemplarul de la Gănești (MS), Fondul de carte veche românească Mureș, Protopopiatul Ortodox Român din Târgu-Mureș (Gănești), inv. 16.
12. Vezi nota 10.
13. Vezi nota 11.
14. C.R.V. 45/12 f. 209, 198 și 327 v.
15. N. Iorga, *Pagini alese din însemnările de călătorie prin Ardeal și Banat*, ed. îngrijită, prefată și tabel cronologic de Lucian Cursaru, București, 1977, p. 58.

Itinerar francofon

Comuna din Paris – 130

Un altfel de martie...

(II)

Decretele Comunei – Triumful lui Rocambole – Eșecurile lui Baudelaire –
Jurnalul lui Victor Hugo – Federația lui Courbet – Calul lui Théophile Gautier –
Un bucătar decorat – Premiul lui Rimbaud – Împărat și proletar –

Teofil BĂLAJ

Victor Hugo

O sută de franci metrul pătrat – atîta costa pămîntul Parisului-erou în acest an în care Victor Hugo se îndrepta spre Bordeaux unde avea loc sesiunea Adunării Naționale, în vreme ce viconte de Poitraie, ambiționat să ofere librarilor trei volume pe lună din aventurile atît de popularului său personaj, Rocambole, nu mai are timp destul să-și recitească atent fiecare pagină a manuscriselor sale, lăsîndu-ne mărturia grabei și în această scenă de eroism a descurcării lui său spadassin: “Cu mîna dreaptă el își face semnul crucii, cu cea stîngă își ridică spada iar cu cealaltă își face loc printre vagabonzii care încearcă să-l oprească...”

Cu puțină vreme înainte ca baricadele din martie 1871 să le modifice atît de esențial obiceiurile, parizienii mai citeau fasciculele noului roman *Cei trei mușchetari* al atît de tînărului sexagenar Alexandre Dumas. Pe străzile de lîngă Notre-Dame Baudelaire trăia tristețea atacurilor aduse *Florilor Răului*, împărțînd într-un fel același destin cu nu mai puțin dezaprobată *Madame Bovary* a lui Flaubert.

Wagner nu avea public, Manet irita gusturile alese cu al său popular *Déjeuner sur herbe*, Pissarro, Jongking, Guillaumin, Whistler și Cézanne erau marii refuzați ai saloanelor oficiale din aceste zile, ca și Corot și Courbet, de altfel, ale cărui admirabile *Baigneuses* erau socotite vulgare de către împărăteasa Eugenia.

Străzile Parisului de astăzi au păstrat – din fericire – multe nume din șirul celor care au dat strălucirea de spirit și de faptă acestor zile și acestor ani atît de greu de uitat. Există strada Daumier, strada André Gill, Bulevardul Victor Hugo, strada Alphonse Daudet și strada Lamartine.

Trecînd pe lîngă Sorbona de astăzi Théophile Gautier avea să povestească mai tîrziu: “Refrenul izbucnise ca o salvă de artilerie... Era sublim...”

Evocarea sa reconstitue atmosfera zilelor premergătoare Comunei, cînd *La Marseillaise* cucerise scena Operei, a tuturor teatrelor pariziene, coborîte pe trotuarele inundate de eșarfele roșii și tricolore ale tuturor speranțelor.

Strada 4 Septembrie...

Aici, în Piața Concordiei, la începutul unei dupăamieze de duminică veche de o sută de ani, mulțimea, dezaprobind capitularea de la Sedan care umilise Franța în urmă cu numai cîteva ore, cerea lui Gambetta proclamarea Republicii.

Prusacii vor înțelege curînd că la Paris a început revoluția.

Strada Victor Hugo...

Întors din exil, Victor Hugo se adresează cetățenilor străzii revoluționare: “Prusacii sînt opt sute de mii, voi sînteți patruzeci de milioane... Ridicați-vă...”

În cîteva zile, Parisul se înrolează în peste două sute de batalioane ale Gărzii Naționale care își aleg căpitanii, se înarmează și fac exerciții în piețele publice oferind președintelui-guvernator militar o grandioasă paradă pe care Trochu avea s-o regrete ca pe o primejdioasă dovadă de prea multă încredere în victoria apropiată.

“Un bătrîn nu înseamnă nimic – îi scrie Victor Hugo generalului Trochu, dar exemplul contează”, Scriitorul are 68 de ani și se angajează fără nici o rezervă în teribila dispută.

Marii gînditori republicani i se alătură.

Apartamentul în care s-a stabilit la prietenul său, Paul Maurice, pe bulevardul Frochot, este păzit zi și noapte de garda voluntarilor din arondismentul al IX-lea. Aici au loc consfăturile cu Raspail, Charles Floquet și Louis Blanc.

Se fac colecte pentru cumpărarea de arme. Unul dintre tunurile Republicii, cumpărate în urma spectacolelor cu săli arhipline la care se citesc texte din opera lui Victor Hugo, va purta numele său.

Este un nume în fața căruia se deschid încă toate ușile. Într-o scrisoare emoționantă, Théophile Gautier îi roagă să intervină pe lîngă comandantul piețelor Parisului pentru a-i salva calul, care urmează să fie dus la abator. Victor Hugo intervine. Calul este salvat. Amănuntul este semnificativ. În această perioadă prînzurile maestrului cunosc numai carnea de urs pe care i-o oferă din cînd în cînd prietenii de la grădina zoologică. El nu știe că mulți dintre iluștrii săi confrăți se ghituiesc pe ascuns în aceleași zile, la restaurantul Brebant. Va afla mai tîrziu cînd un comitet format din Théophile Gautier, Ernest Renan, Edmond de Goncourt și Francisque Sarcey va decerna bucătarului șef al acestui local onorabil o decorație pentru meritul că “... în timpul asediului, cîteva persoane n-au simțit, datorită D-voastră, că iau masa într-un oraș cu două milioane de suflete asediate”.

Puncte de vedere

Conștiința națională la românii din Banatul iugoslav din anul 1918 până în anul 1941

(II)

Sima PETROVICI

În evitabilul profesor Gligor Popi în *Contribuții la studierea trecutului românilor din Banatul iugoslav în perioada postbelică (1918 – 1941)*¹ constată o stare jalnică, după delimitarea Banatului: decepția generală a românilor noștri, lipsa presei – presa cenzurată, interzicerea partidelor, sistarea dreptului de vot până-n 1924, lipsa de protecție a minorităților, părăsirea țării de intelectuali români și trecerea lor în România, schimbarea funcționarilor români cu sârbi, internarea, arestarea unor oameni rămași aici, înmatricularea în limba sârbă și la biserici, stingerea vieții culturale, cele 24 jalbe împotriva nedreptăților autorităților noi, excluderea românilor din reforma agrară, exproprierea pământului comunal pentru voluntarii de război și coloniști, dările tot mai mari și inegalitatea în drepturi – totuși românii au continuat o convingere tolerantă și exemplară.

Regretatul istoric Petăr Milosavljević de la Institutul de Balcanologie al Academiei Sârbe de Știință și Arte, în lucrarea sa *Câteva fragmente din istoria relațiilor iugoslavo – române (1921 – 1929)*² potențează rolul pozitiv al Miciei Antante și al Pactului de apărare între România și Iugoslavia, dar și renunțarea României la cuțovlahii din Bitolia pentru unele teritorii din Banat (Jam, Jimbolia etc.). El menționează că din 1929 până-n 1933 s-au iscălit 16 Convenții între România și Iugoslavia, soluționându-se aproape toate litigiile, și constată: “În perioada de ratificare relațiile economice și culturale dintre Iugoslavia și România n-au putut fi dezvoltate în suficientă măsură” (p. 137) și: “Totuși, oricât de marginale erau, aceste relații au contribuit la apropierea celor două popoare și țări, ceea ce, pe de o parte, este doar o continuare a relațiilor tradiționale bune între sârbi și români, iar pe de altă parte, este dovada maturizării conștiinței privind indispensabilitatea întăririi în continuare a colaborării dintre România și Iugoslavia, la toate nivelurile și pe toate planurile: economic, politic, cultural și în alte domenii ale vieții” (p. 140). Acestea merg pe linia Societății de prietenie sârbo-română din P.A. Voivodina – Novi Sad și sunt acceptabile. Totuși, le semnalăm și pentru trocul indicativ dintre România și Iugoslavia pe spatele românilor balcanici a căror problemă a rămas nesoluționată, la care vom mai reveni.

Distinsul profesor universitar, academicianul Gheorghe Mihăilă, în lucrarea sa *Românii din Serbia în paginile revistei “Graiul Românesc” (1927 – 1934)*³ scrie că revista a făcut prezentarea lucrării lui Nicolae Roman *Românii din Torontalul sârbesc și a Cronicii scurte a*

comunei Toracul Mic din Banatul Torontal, scrisă în analele bisericii de învățătorul Cornel, probabil un unchi al academicianului Emil Petrovici în anul 1907, nefiind informată deplin (este vorba de Ionel, fratele mai mare al academicianului, care a fost învățător în sat, iar Cornel este cel mai în vârstă frate al academicianului, a fost avocat în Zrenianin, Reșița și București). Academicianul Gh. Mihăilă va rezuma: “Avem, deci, un profil cultural, etnografic și lingvistic și beneficiind de colaborarea unor filologi și istorici de prestigiu, revista “Graiul Românesc” a reușit, în special, în primii ani, să prezinte în mod obiectiv grupurile mai mult sau mai puțin complete de români răspândiți în țările slave vecine și în Ungaria” (p. 28). Interesul pentru românii din Banatul iugoslav a fost doar sporadic în România în perioada interbelică – “Graiului Românesc” îi revine un merit aparte. Interesul și-n țara natală a fost asemănător dictat și de interesele social-politice și naționale rău concepute după cucerirea independenței și întregirea teritoriilor iugoslave.

Gligor Popi în lucrarea sa *Colaborarea pe plan cultural a românilor din Banatul iugoslav cu societățile culturale din Banatul românesc (în perioada 1930 – 1940)*⁴ scrie: “În perioada interbelică a existat o strânsă colaborare iugoslavo-română pe plan cultural-artistic” (p. 141) și continuă: “Societățile cultural-artistice din Banatul iugoslav mențin și cultivă strânse legături cu societățile similare din Banatul românesc, organizând vizite reciproce. Forma aceasta de colaborare este permanentă, cu toate că, uneori, se pun obstacole din partea autorităților iugoslave” (p. 142). Desprindem și a treia constatare: “Zona de frontieră din Banat cunoaște o fructuoasă colaborare între societățile cultural-artistice iugoslave și române” (p. 144), ca să încheie: “Aceasta a contribuit la o mai bună cunoaștere a valorilor culturale și spirituale, precum și la apropierea celor două popoare vecine, legate prin prietenie tradițională” (p. 145). Toate acestea le-au constatat și ceilalți autori români și sârbi. Ele sunt pietre de mozaic de păreri, însă fără o evaluare completă și nepartinică a nivelului colaborării și a scopurilor atinse, atâta timp cât conștiința națională n-a fost deloc stimulată, iar manifestările au fost între sate, la inițiative proprii, și nu statale (cu mici excepții) și la nivel folcloric, nu avansat general minoritar și cultural-artistic (și literar-științific), din simplul motiv că acestea nu au existat. Iar de contacte interminoritare româno-sârbe nu poate fi nici vorbă.

Profesorul dr. Ion Dejan în *Relații cu vechi tradiții*⁵

Itinerar francofon

Comuna din Paris – 130

Un altfel de martie...

(II)

Decretele Comunei – Triumful lui Rocambole – Eșecurile lui Baudelaire –
Jurnalul lui Victor Hugo – Federația lui Courbet – Calul lui Théophile Gautier –
Un bucătar decorat – Premiul lui Rimbaud – Împărat și proletar –

Teofil BĂLAJ

Victor Hugo

O sută de franci metrul pătrat – atîta costa pămîntul Parisului-erou în acest an în care Victor Hugo se îndrepta spre Bordeaux unde avea loc sesiunea Adunării Naționale, în vreme ce viconte de Poitraie, ambiționat să ofere librarilor trei volume pe lună din aventurile atît de popularului său personaj, Rocambole, nu mai are timp destul să-și recitească atent fiecare pagină a manuscriselor sale, lăsîndu-ne mărturia grabei și în această scenă de eroism a descărcărețului său spadasin: “Cu mîna dreaptă el își face semnul crucii, cu cea stîngă își ridică spada iar cu cealaltă își face loc printre vagabonzii care încearcă să-l oprească...”

Cu puțină vreme înainte ca baricadele din martie 1871 să le modifice atît de esențial obiceiurile, parizienii mai citeau fasciculele noului roman *Cei trei mușchetari* al atît de tînărului sexagenar Alexandre Dumas. Pe străzile de lîngă Notre-Dame Baudelaire trăia tristețea atacurilor aduse *Florilor Răului*, împărtășind într-un fel același destin cu nu mai puțin dezaprobată *Madame Bovary* a lui Flaubert.

Wagner nu avea public, Manet irita gusturile alese cu al său popular *Déjeuner sur herbe*, Pissarro, Jongking, Guillaumin, Whistler și Cézanne erau marii refuzați ai saloanelor oficiale din aceste zile, ca și Corot și Courbet, de altfel, ale cărui admirabile *Baigneuses* erau socotite vulgare de către împărăteasa Eugenia.

Străzile Parisului de astăzi au păstrat – din fericire – multe nume din șirul celor care au dat strălucirea de spirit și de faptă acestor zile și acestor ani atît de greu de uitat. Există strada Daumier, strada André Gill, Bulevardul Victor Hugo, strada Alphonse Daudet și strada Lamartine.

Trecînd pe lîngă Sorbona de astăzi Théophile Gautier avea să povestească mai tîrziu: “Refrenul izbucnise ca o salvă de artilerie... Era sublim...”

Evocarea sa reconstituie atmosfera zilelor premergătoare Comunei, cînd *La Marseillaise* cucerise scena Operei, a tuturor teatrelor pariziene, coborîte pe trotuarele inundate de eșarfele roșii și tricolore ale tuturor speranțelor.

Strada 4 Septembrie...

Aici, în Piața Concordiei, la începutul unei după amieze de duminică veche de o sută de ani, mulțimea, deza-probînd capitularea de la Sedan care umilise Franța în urmă cu numai cîteva ore, cerea lui Gambetta proclamarea Republicii.

Prusacii vor înțelege curînd că la Paris a început revoluția.

Strada Victor Hugo...

Întors din exil, Victor Hugo se adresează cetățenilor străzii revoluționare: “Prusacii sînt opt sute de mii, voi sînteți patruzeci de milioane... Ridicați-vă...”

În cîteva zile, Parisul se înrolează în peste două sute de batalioane ale Gărzii Naționale care își aleg căpitani, se înarmează și fac exerciții în piețele publice oferind președintelui-guvernator militar o grandioasă paradă pe care Trochu avea s-o regrete ca pe o primejdioasă dovadă de prea multă încredere în victoria apropiată.

“Un bătrîn nu înseamnă nimic – îi scrie Victor Hugo generalului Trochu, dar exemplul contează”. Scriitorul are 68 de ani și se angajează fără nici o rezervă în teribila dispută.

Marii gînditori republicani i se alătură.

Apartamentul în care s-a stabilit la prietenul său, Paul Maurice, pe bulevardul Frochot, este păzit zi și noapte de garda voluntarilor din arondismentul al IX-lea. Aici au loc consfăturile cu Raspail, Charles Floquet și Louis Blanc.

Se fac colecte pentru cumpărarea de arme. Unul dintre tunurile Republicii, cumpărate în urma spectacolelor cu săli arhipline la care se citesc texte din opera lui Victor Hugo, va purta numele său.

Este un nume în fața căruia se deschid încă toate ușile.

Într-o scrisoare emoționantă, Théophile Gautier îl roagă să intervină pe lîngă comandantul piețelor Parisului pentru a-i salva calul, care urmează să fie dus la abator. Victor Hugo intervine. Calul este salvat. Amănuntul este semnificativ. În această perioadă prînzurile maestrului cunosc numai carnea de urs pe care i-o oferă din cînd în cînd prietenii de la grădina zoologică. El nu știe că mulți dintre iluștrii săi confrăți se ghiftuiesc pe ascuns în aceleași zile, la restaurantul Brebant. Va afla mai tîrziu cînd un comitet format din Théophile Gautier, Ernest Renan, Edmond de Goncourt și Francisque Sarcey va decerna bucătarului șef al acestui local onorabil o decorație pentru meritul că “... în timpul asediului, cîteva persoane n-au simțit, datorită D-voastră, că iau masa într-un oraș cu două milioane de suflete asediate”.

Puncte de vedere

Conștiința națională la românii din Banatul iugoslav din anul 1918 până în anul 1941

(II)

Sima PETROVICI

În evitabilul profesor Gligor Popi în *Contribuții la studierea trecutului românilor din Banatul iugoslav în perioada postbelică (1918 – 1941)*¹ constată o stare jalnică, după delimitarea Banatului: decepția generală a românilor noștri, lipsa presei – presa cenzurată, interzicerea partidelor, sistarea dreptului de vot până-n 1924, lipsa de protecție a minorităților, părăsirea țării de intelectualii români și trecerea lor în România, schimbarea funcționarilor români cu sârbi, internarea, arestarea unor oameni rămași aici, înmatricularea în limba sârbă și la biserică, stingerea vieții culturale, cele 24 jalbe împotriva nedreptăților autorităților noi, excluderea românilor din reforma agrară, exproprierea pământului comunal pentru voluntarii de război și coloniști, dările tot mai mari și inegalitatea în drepturi – totuși românii au continuat o convingere tolerantă și exemplară.

Regretatul istoric Petăr Milosavljević de la Institutul de Balcanologie al Academiei Sârbe de Știință și Arte, în lucrarea sa *Câteva fragmente din istoria relațiilor iugoslavo – române (1921 – 1929)*² potențează rolul pozitiv al Micii Antante și al Pactului de apărare între România și Iugoslavia, dar și renunțarea României la cuțovlahii din Bitolia pentru unele teritorii din Banat (Jam, Jimbolia etc.). El menționează că din 1929 până-n 1933 s-au iscălit 16 Convenții între România și Iugoslavia, soluționându-se aproape toate litigiile, și constată: “În perioada de ratificare relațiile economice și culturale dintre Iugoslavia și România n-au putut fi dezvoltate în suficientă măsură” (p. 137) și: “Totuși, oricât de marginale erau, aceste relații au contribuit la apropierea celor două popoare și țări, ceea ce, pe de o parte, este doar o continuare a relațiilor tradiționale bune între sârbi și români, iar pe de altă parte, este dovada maturizării conștiinței privind indispensabilitatea întăririi în continuare a colaborării dintre România și Iugoslavia, la toate nivelurile și pe toate planurile: economic, politic, cultural și în alte domenii ale vieții” (p. 140). Acestea merg pe linia Societății de prietenie sârbo-română din P.A. Voivodina – Novi Sad și sunt acceptabile. Totuși, le semnalăm și pentru trocul indicativ dintre România și Iugoslavia pe spatele românilor balcanici a căror problemă a rămas nesoluționată, la care vom mai reveni.

Distinsul profesor universitar, academicianul Gheorghe Mihăilă, în lucrarea sa *Românii din Serbia în paginile revistei “Graiul Românesc” (1927 – 1934)*³ scrie că revista a făcut prezentarea lucrării lui Nicolae Roman *Românii din Torontalul sârbesc și a Cronicii scurte a*

comunei Toracul Mic din Banatul Torontal, scrisă în analele bisericii de învățătorul Cornel, probabil un unchi al academicianului Emil Petrovici în anul 1907, nefiind informată deplin (este vorba de Ionel, fratele mai mare al academicianului, care a fost învățător în sat, iar Cornel este cel mai în vârstă frate al academicianului, a fost avocat în Zrenianin, Reșița și București). Academicianul Gh. Mihăilă va rezuma: “Avem, deci, un profil cultural, etnografic și lingvistic și beneficiind de colaborarea unor filologi și istorici de prestigiu, revista “Graiul Românesc” a reușit, în special, în primii ani, să prezinte în mod obiectiv grupurile mai mult sau mai puțin complete de români răspândiți în țările slave vecine și în Ungaria” (p. 28). Interesul pentru românii din Banatul iugoslav a fost doar sporadic în România în perioada interbelică – “Graiului Românesc” îi revine un merit aparte. Interesul și-n țara natală a fost asemănător dictat și de interesele social-politice și naționale rău concepute după cucerirea independenței și întregirea teritoriilor iugoslave.

Gligor Popi în lucrarea sa *Colaborarea pe plan cultural a românilor din Banatul iugoslav cu societățile culturale din Banatul românesc (în perioada 1930 – 1940)*⁴ scrie: “În perioada interbelică a existat o strânsă colaborare iugoslavo-română pe plan cultural-artistic” (p. 141) și continuă: “Societățile cultural-artistice din Banatul iugoslav mențin și cultivă strânse legături cu societățile similare din Banatul românesc, organizând vizite reciproce. Forma aceasta de colaborare este permanentă, cu toate că, uneori, se pun obstacole din partea autorităților iugoslave” (p. 142). Desprindem și a treia constatare: “Zona de frontieră din Banat cunoaște o fructuoasă colaborare între societățile cultural-artistice iugoslave și române” (p. 144), ca să încheie: “Aceasta a contribuit la o mai bună cunoaștere a valorilor culturale și spirituale, precum și la apropierea celor două popoare vecine, legate prin prietenie tradițională” (p. 145). Toate acestea le-au constatat și ceilalți autori români și sârbi. Ele sunt pietre de mozaic de păreri, însă fără o evaluare completă și nepartinică a nivelului colaborării și a scopurilor atinse, atâta timp cât conștiința națională n-a fost deloc stimulată, iar manifestările au fost între sate, la inițiative proprii, și nu statale (cu mici excepții) și la nivel folcloric, nu avansat general minoritar și cultural-artistic (și literar-științific), din simplul motiv că acestea nu au existat. Iar de contacte interminoritare româno-sârbe nu poate fi nici vorbă.

Profesorul dr. Ion Dejan în *Relații cu vechi tradiții*

scrie: "Relațiile dintre români și sârbi au o veche tradiție" (p. 111), dându-ne o listă a autorilor care au scris despre interferențele literar-artistice și culturale în perioada interbelică (N. Iorga, I. Bărbulescu, C. Giurescu, N. Ciachir, Radu Flora, G. Popi, I. St. Popovici, D. Obradovici, V. Karagici, M. Milin), și mai departe constată: "Pe planul interferențelor culturale româno-sârbe, în perioada interbelică asistăm la o bogată colaborare pe tărâmul vieții cultural-artistice" (p. 114), ca să încheie: "În concluzie putem afirma că interferențele cultural-artistice româno-sârbe, până la încheierea celui de al doilea război mondial, au contribuit... atât la cunoașterea și păstrarea creațiilor culturale ale celor două popoare cât și la apropierea dintre oameni, apropiere care și în momentul de față necesită imperativ să fie îmbogățită și amplificată" (p. 114).

Ca G. Popi, și ceilalți cercetători aduc constatări frumoase, la nivel interstatal, însă fără evaluarea nivelului și volumului acestor interferențe și a rezultatei lor repercutată asupra minorităților în cauză. Profesorul dr. Nicola Gavrilovici, în lucrarea sa *Teologia din Vârșet – păstrarea integrității confesionale și naționale a sârbilor și românilor*⁶ aduce constatări bune, argumentate: "Și să încheiem: importanța Școlii clericale din Vârșet, a Teologiei constă în faptul că, prin existența și activitatea sa în perioada Iluminismului târziu și a deșteptării conștiinței naționale la sârbii și românii din monarhia habsburgică, a dat o contribuție importantă la ridicarea nivelului cultural al maselor populare largi din Banat prin intermediul unor noi generații de preoți, din punct de vedere dogmatic și teologic bine pregătiți. Aceasta a influențat la diminuarea naționalismului extrem, atât la sârbi cât și la români, acționând în sensul liniștirii, concilierii și colaborării reciproce constructive dintre cele două popoare prietene". Din păcate, constatăm noi că trendul nu s-a menținut în aceeași măsură și intensitate și după 1919 până-n 1941; ceea ce se vede din evenimentele și datele aduse de cercetătorii amintiți, în dauna ambelor minorități naționale.

Profesorul universitar Dr. Trăilă Spăriosu în lucrarea *Intellectualitatea română din Banatul iugoslav*⁷ va constata că ea s-a înfiripat abia după anul 1935, iar cea anterioară, formată în România, la Paris, Viena și Budapesta s-a risipit, și va scrie: "Tot pe parcursul pericadei de 80 de ani, din 1918 până azi, contribuția intelectualilor noștri români a fost decisivă în formarea și menținerea culturii minorității naționale din Iugoslavia. Elita noastră intelectuală, dacă putem să-i spunem așa, nu era prea numeroasă nici în perioada interbelică, nici în primii ani după al doilea război mondial". Se mai constată că între cele două războaie mondiale, intelectualitatea era ecleziastică și învățătoarească, nu prea omogenă niciodată, că au fost unii activi, alții pasivi, ceea ce este cert, însă doar o cercetare temeinică poate da răspunsul privind aportul ei la cultivarea și menținerea conștiinței naționale a românilor din Banatul iugoslav. Din cifrele grăitoare și de netăgăduit ale recensămintelor amintite, toate se pot foarte ilustrativ deduce, iar demonstrarea științifică le va confirma cu prisosință destul de negativ. Profesorul Dr. V.G. Barba din Freiburg (Germania) și Luis Maria de Puig (Spania, grupa socialistă), au deschis o problemă foarte

arzătoare prin *Raportul asupra Aromânilor* (Expunere de motive pentru revendicarea drepturilor macedoromânilor, valahilor/vlahilor, mavrovlahi, cuțovlahi sau țințari)⁸, prezentând documentele necesare și cerând învățământul și serviciul divin în limba aromânilor balcanici "Aromains". Documentele dovedesc originea, istoria și cultura aromână mai lungă de 2000 de ani, cu o hartă a răspândirii graiurilor (a)românești. Caietele aduc și date de la Congresul din Freiburg din 12.01.1999, în care prin Uniunea pentru vorba (a)românească, în ceasul al 12-lea, se cer drepturile legitime ale aromânilor, ceea ce vadește că majoritatea statelor vechi și noi habar n-au (și nu vor să aibă) de legile internaționale despre drepturile specifice minorităților naționale (Albania, Bulgaria, Croația, Bosnia și Herțegovina, Grecia, Macedonia, Slovenia) și nu se sinchisesc de identitatea acestora (deoarece n-au simțit pe pielea lor sancțiunile comunității mondiale și europene, legile neavând o tehnică eficace de constrângere la aplicarea acestor drepturi – cu pedepse riguroase) și sunt încă unilateral – scrise doar pentru țările mici și slabe europene!

Pe aceeași linie se poate pune cartea *Aromânii – istorie, limbă, destin*⁹, în care textele lui Cicerone Porhirescu, Petre S. Năsturel, Matei Căzacu, Neagu Djuvara, Max Demeter Peyfuss, și îndeosebi ale Mihaelei Bacu *Între aculturare și asimilare – Aromânii în secolul XX* și al Matildei Caragiu-Marioțeanu: *Un Dodecalog al Aromânilor sau 12 adevăruri incontestabile istorice și actuale asupra aromânilor și asupra limbii lor* sunt hiper-substanțiale și de-a dreptul acuzatoare! Sperăm că nu un strigăt în pustiu! Ele confirmă științific și uman, justifică inițiativa aromânească – Demandarea/Recomandarea 1933/1997 de la Strasbourg! Rămâne de văzut care va fi reacția Europei și soluția ei!

Virgil Nestorescu în cartea sa *Românii Timoceni din Bulgaria*¹⁰ confirmă un fapt trist, deja constatat, și necesitatea soluționării problemei românilor din "cetatea Vidinului", dacă există onestitate și puțină voie bună în țara vecină. El constată: "Conștiința apartenenței la trunchiul dacoromânesc este vie la acești români, care, în ciuda condițiilor specifice evoluției într-un mediu alogen, și-au păstrat o limbă frumoasă, apropiată mult de graiurile dacoromâne de sud, în speță graiurile oltenesti și muntenesti (p. XV – "Introducerea")

Octogenarul Gligor Popi în *Contribuții la studierea învățământului primar la românii din Voivodina*¹¹ spune: "Dezvoltarea învățământului la românii din Banatul iugoslav n-ar fi fost posibilă fără mari lupte pentru Convenția școlară iugoslavo-română purtate de oamenii politici români în frunte cu avocatul I. Jianu! Nici fără ajutorul miniștrilor N. Titulescu și B. Ievtici. Este frapant că multă apă a trecut pe Dunăre până la soluționarea problemei acute la românii din Banatul iugoslav și sârbii din Banatul românesc pe bază de reciprocitate, iar pentru vremea pierdută și pagubele aduse ambelor minorități vinovații au rămas nenumiți și nesancționați (barem moral). Problema nu s-a explicat obiectiv nici în Iugoslavia, nici în România, în interesul prieteniei neștirbite, iar motivele n-au fost divulgate (dintr-o inerție caracteristică ambelor

popoare, ori din alte motive – politice, speculative)... Tema merită să fie obiectul unei teze de doctorat, fiind actuală și azi, cum vedem, după dezmembrarea Cehoslovaciei, Iugoslaviei, Uniunii Sovietice și reîntregirea Germaniei...”

Iminent, am ajuns la tratarea subiectului nostru în cele peste 20 de monografii ale satelor noastre¹², ale unor societăți culturale, scrise după cel de al doilea război mondial, din care se vede limpede că toate manifestările culturale, până la al doilea război mondial, s-au redus la manifestări culturale și religioase cu participarea corurilor, orchestrelor, fanfarelor, echipelor de folclor și de teatru, care nu s-au făcut fără aprobările autorităților, de care erau adesea stingherite, că era doar o activitate săracă (lipsind cadrele plecate în România sau aiurea), la nivelul atins deja în Austro-Ungaria. Analiza se va reduce la înșirarea de date și constatări, nu este critică, scriitorii nu impută nimic statului – autorităților și conaționalilor din motive de oportunitate (pozițiile atinse în societate, autoritarismul socialist și de tranziție, în ultimii ani, o notă panegirică etc.).

Redarea conștiinței naționale și menținerea identității naționale a românilor din Banatul iugoslav se resimt și-n operele scriitorilor noștri¹³: M. Avramescu, I. Bălan, T. Doban, P. Dimcea și T. Crețu, S. Drăguța, R. Flora, I. Marcovicianu, M. Mărgineanu și M. Miloș, care au scris proză despre viața conaționalilor, destul de obiectiv (mai toți fiind doar realiști), uneori critic înștrunați la adresa statului Regatul SCS – Iugoslaviei vechi, asupraitoare și absolutiste, după Obznana regelui din 1929, deoarece românului nostru nu i-a fost ușor să trăiască, necum să-și manifeste specificul național în deplină libertate. Cei mai aprigi critici au fost Radu Flora, Miu Mărgineanu și T. Crețu, P. Dimcea – la adresa statului nedemocratic care a gătit și aspirațiile la promovarea conștiinței naționale; scriitorii, pare-se, au fost mai obiectivi și mai critici decât majoritatea scriitorilor monografiilor amintite.

Profesorul de limba română și translatorul Ratimir Marcovici din Belgrad, în interviul intitulat “Pentru recunoașterea românilor din Serbia de est”¹⁴ afirmă că românii din Valea Timocului și Serbia de est sunt mereu nedreptățiți și considerați de unii “istorici” sârbi (pragmatic) – “sârbi valahi-vlahi”, că nu au școli în limba maternă și trebuie să urmeze un an pregătitor de învițare a limbii sârbe, că nu au serviciu divin în limba română, cu toate că sunt băștinașii acestor meleaguri, care și-au menținut, aproape două milenii, conștiința națională și identitatea națională în cele mai discriminatorii condiții de trai, că s-a lansat teoria unei “tăceri milenare” în care nu s-a știut ce se întâmplase cu românii sud-dunăreni! Din toate reiese că ei s-au menținut în regiunile mai ferite muntoase în fața popoarelor năvălitoare, care au destrămat unitatea lor, așa că unii au migrat și s-au asimilat sau contopit cu alți români balcanici și s-au conservat în enclavele pe care le cunoaștem noi azi. Toți aceștia au rămas tot timpul fără drepturile legitime specifice. Un călcâi de fier, cum este și cel mai nou Apusean, le-a călcat drepturile ce nu-s pentru căței (Grigore Alexandrescu), în văzul lumii întregi, care face rînd în curtea vecinilor (celor slabi), nu în cea pro-

prie! Persistă fariseismul și marifetlucurile vechi în detrimentul minorităților, azi cu excepția pilduitoare a ambelor Banaturi, iar sinceritatea aplicării celor scrise în legile internaționale și-n constituțiile naționale rămâne, adesea, doar o slovă moartă pe hârtie (promisiuni minorităților naționale – bucuria nerodului – parafraze ale înțelepciunii sârbești).

Înainte de a încheia lista autorilor care au tratat problema/subiectul nostru, sistematic ori incidental, mi-a ajuns ziarul “Tibiscus”¹⁵, care a adus minireflexii ironice “Noi contribuții la păstrarea ființei naționale a românilor de pretutindenți în opțiunea guvernului Isărescu” și articolul Roxanei Iordache preluat din “România liberă” (12.02.2000), intitulat “Restructurarea românilor de peste hotare?!” – la adresa ministrului Viorel Badea, în care se constată că “a dibui nu-i o concepție trainică și rodnică” – așa că noi, îndepărtații de centrul spiritual românesc avem șanse mai slabe de întrajutorare... “Tibiscus”-ul aduce opinia substanțială a stimatului poet și confrate Ioan Flora: “România îi uită pe românii din Banatul sârbesc, așa cum se uită, uneori, pe sine”.

Toate cele extrase din scrisul oamenilor de seamă ai culturii noastre românești din Iugoslavia și al altor autori de performanță au fost redată ilustrativ în *Almanahul tuturor românilor – 2000*: “Apă Vie”, potențându-se problema minorităților nerecunoscute și păgubite de drepturile specifice; nu le mai analizăm deoarece confirmă opiniile devenite unanime, fie că este vorba de realizarea conștiinței naționale sau divulgă cauzele asimilării minorităților naționale (aculturația, bilingvismul, natalitatea scăzută etc.), în cadrele balcanice și europene. Dacă am dat prea multe citate – probe pentru ilustrarea subiectului și reliefarea problemei, azi, deja rezolvate (nu optim) la minoritatea noastră, însă acută la alte minorități în atâtea state europene și la conștrângerile din Grecia, Albania, Macedonia, Bulgaria, Ungaria, Republica Moldova și Ucraina, despre care “Apă Vie” vorbește grăitor, este în vederea extragerii unor concluzii personale referitoare la realizarea conștiinței naționale-minoritare în secolul XX, fără ezitare, ca secolul XXI să fie un secol de lumină și armonie – al întregii Comunități Europene, nu numai al celor aleși, în duhul de la Helsinki, nu cel de la Bruxelles!

Iată gândurile/reflecțiile, opiniile și concluziile noastre:

1. Legislația privitoare la satisfacerea drepturilor omului și cele specifice naționale-minoritare nu-i precisă, ci, ca recomandare, ea nu-i adusă de ONU și CE cu valabilitate pentru toate statele și popoarele lumii; nu are imperativul și tehnica necesară aplicării indiscutabile, ea este selectivă și selectiv și discriminatoriu aplicată, duhul ei nu este respectat mai ales de țările mari și puternice. Cum altfel să înțelegem arșinul aplicat Iugoslaviei, nu și Turciei, Albaniei, Bulgariei, Croației, Irlandei, Franței, Greciei, Spaniei, să nu mai lungim lista – că totu-i atât de limpede!...

2. Legislația internațională s-a aplicat și se aplică nesincer și discriminatoriu din motive politice și economice – în favoarea capitalului egoist, nu a omului muncitor și cetățean, iar a minoritarului și mai puțin.

3. Niciodată interesele majoritarilor și minoritarilor nu s-au pus pe picior de egalitate, minoritarul a fost veșnic păgubaș. Armonia acestor interese divergente trebuie impusă cinstit, prin legi drepte și morale.

4. Dacă o obligație nu are termen fix, nici sancționare, ea nu va fi niciodată împlinită de statul – naționalitatea majoritară, care nu-i dispusă să-și rupă nimic din drepturile sale în favoarea minorităților naționale.

5. ONU și CE insistă ca țările mici și slabe să devină sate civice, nu naționale, să garanteze drepturile minorităților naționale după standardele Comisiei/Comunității Europene și documentele de la Strasbourg, dar nu o cere și de la toate țările mari și cele sus-amintite!

6. Respectarea legislației despre drepturile minorităților naționale este și nu este costisitoare! Dacă țara cu minorități naționale refuză să le asigure aceste drepturi specifice, ea le calcă un drept propriu și le discriminează, dar totodată le întoarce împotriva sa, așa că nu le poate cere fidelitate/loialitate. Astfel își va strica armonia socială și imaginea în Comunitatea internațională! Pierde ori câștigă?

7. Majoritatea românilor din Iugoslavia este în continuă scădere și-i doar parțial vinovată pentru asta (având o natalitate scăzută, sub reproducția simplă); cauzele sunt preponderent obiective, iar vina îi revine și statului, oamenilor politici majoritari (și minoritari), societății relativ democratice, politice și economice, dar și pur umane: lipsa de atenție dată minoritarului, subestimarea lui, maltratarea, șovinismul din lipsă de informații depline și climat democratic, lipsa toleranței și nesatisfacerea minimului de drepturi specifice! Toate necesită o comportare mai bună și o sinceritate față de minoritarul român, dar și de altă naționalitate.

8. Minoritarului român nu i s-a dat obligatoriu dreptul de a avea reprezentanții aleși de el nu numai în primărie și județ, ci la toate nivelurile de decizie, până la federație, ci-i pus în competiție cu cei de la partidul la putere sau ai altor partide opoziționiste, iar cei aleși și susținuți de politica oficială nu spun nici un cuvânt în parlament, nu cer nimic pentru minoritatea lor, considerând că statul a auzit doleanțele minoritare și le va soluționa onest în măsura posibilităților financiare!

9. Statul are și strategia sa – uniificarea elementului național (periclitat uneori, cum e cazul Iugoslaviei/Serbiei) și asta merge firesc în detrimentul țesutului minoritar; statul se bucură când are mai puține probleme de rezolvat și nu se mai împiedică de specificurile ieșite din matricea majoritară comună. Situația s-a ameliorat odată cu desemnarea miniștrilor pentru minoritățile naționale, totuși colonizările se fac și azi, minoritarii rămân fără despărțăminte școlare în limba maternă, în timp ce în Serbia funcționează clase cu trei – patru elevi, fiindcă se favorizează limba de stat.

10. Comunitatea Europeană nu a adus o Chartă a drepturilor minoritarilor și obligațiilor majoritarilor, soluționarea problemei durează de mai bine de un secol (nu deplin echitabil și cinstit în nici o țară europeană!). Dacă la noi și-n România s-a obținut cel mai mult, trebuie

să mulțumim tradiționalei prietenii și politicii de înțelegere reciprocă în cele mai grele momente istorice, faptului că ambele țări au o minoritate (româno-sârbă) numeric identică și au trăit o soartă social-politică și cultural-artistică similară, au o mentalitate și toleranță asemănătoare, ieșite dintr-o conviețuire îndelungată și o educație umanistă și creștină comună, așa că nu era greu să se realizeze toate interesele comune în folosul ambelor minorități!

11. Influențele Puterilor mari apusene și răsăritene dintotdeauna au tulburat apele balcanice, dezbinând popoarele și buna lor vecinătate, ieri ca și azi, au fost și sunt dăunătoare, deoarece își văd doar interesele proprii, nu ale majoritarilor și ale minoritarilor balcanici. Domină interesele regionale, centrale și globale, nu ale țărilor balcanice, ale minoritarilor și mai puțin, care constrâng conducerile celor mici să gestioneze împotriva tradițiilor de bună înțelegere și vecinătate, aceste vânturi bătându-l pe minoritarul român (și sârb) ca vântul rece de iarnă, împiedicându-l să-și realizeze deplin drepturile sale umane și specifice. La conștiința națională cine s-a mai putut gândi? Nu-i în caracterul românului minoritar să procedeze ca baba ce se piaptănă când casa/satul arde...

12. În numele respectării drepturilor umane și specifice Alianța NATO ne-a dat o lecție de "umanism" nou, demonstrând că "Sf. Ilie" e încă în cuiul școlii primare și-i încă o metodă pedagogică!...

Toate cele scrise de autorii amintiți în lucrările analizate despre identitate, natalitate, realizarea drepturilor minoritare, cu mici excepții le acceptăm fără a le comenta detaliat și a le adăuga la concluziile noastre. Materialul a fost expus pe scurt în scop ilustrativ, dar și pentru a se putea trage și alte concluzii. Datorită experiențelor fariseice din Bosnia și Herțegovina și Kosovo și Metohia (și nu numai), cea mai generală concluzie ar fi una biblică: dați minorităților naționale drepturile care li se cuvin ca să devină personalități umane întregi și specifice, ca minoritarii să fie cetățeni loiali și egali în drepturi cu majoritarii! Astfel veți evita bătăile de cap, nu veți fi mereu acuzați, iar pagube nu veți avea – dimpotrivă, veți avea o grădină culturală îngrijită și înflorită, veți culege roade mai variate și mai bogate, veți beneficia de toleranță și armonie, în deplin acord cu toate legile umane, morale și cu toate religiile lumii împotriva demonilor destrucției ciclice! Dacă nu veți da drepturile specifice, minoritățile le vor lua cu sila! Iar viețile scurte ale oamenilor nu pot fi jertfite în zadar! Acest drept a fost dat de Dumnezeu ori de Natură, nu-i în competența omului muritor!

Despre Conștiința națională la românii din Banatul iugoslav din anul 1919 până în anul 1941 s-ar putea scrie o monografie amplă sau o disertație, în baza izvoarelor disponibile și a altor izvoare neluate în analiză (mini-monografii necunoscute nouă), în cadrele date sau în coordonate noi și mai largi. S-ar putea vorbi mai aspru – critic, comparativ etc. Conștiința națională poate fi analizată apoi în perioada 1941 – 1945 și din 1945 până azi; s-ar dovedi cert că realizarea mai eficace a identității naționale post-belice nestingherite de statul iugoslav a dat roade nebănuite: câteva sute de volume de poezii, proză, teatru, monografii, lexicoane, antologii, istorii literare, câteva zeci de

simpozioane și întruniri științifice, contacte nemijlocite cu instituțiile de prestigiu din România, Republica Moldova, Ucraina și Iugoslavia, precum și din Ungaria și din Apus; iată cea mai bună mărturie! Să nu mai amintim de învățământul superior și înalt în limba română, de cele câteva sute și mii de oameni cu pregătirea școlară universitară – doctori în științe, medici, farmaciști, stomatologi, ingineri, profesori și pictori etc., care au format o intelectualitate respectabilă, dovadă că identitatea națională a românilor de aici se realizează nestingherit și în cadre obiective optime. Totuși, Memento: toate mai depind în mod covârșitor și de minoritatea noastră! Ea se va pierde nu atât din lipsa de conștiință națională, cât din cauza călăuzirii noastre doar de interesele egoiste materiale (avere, bogăție bănească, un copil, migrații nemotivate în orașe și străinătate etc.), nu și de cea cultural-spirituală în care și noi putem da cât și românii din România, sau sârbii din Iugoslavia, fie că optăm pentru cultura minoritară sau majoritară, fie pentru expresia românească sau cea sârbească, cum au făcut-o cu brio Vasco Popa sau Florica Ștefan.

Având în vedere că literatura română-mamă ne este deschisă/accesibilă, țelul trebuie să ne fie includerea în apele ei carpatine, dunărene, pontice și transpunerea vârfurilor valorice în sârbește și într-o expresie de largă circulație mondială, mai potrivit decât scrierea în două limbi, ca să dovedim că suntem o națiune vitală, respectabilă, nu doar o "minoritate națională"! Fără a neglija cultura de masă și nivelul comun și general al maselor românilor din Iugoslavia. Fără a uita conștiința națională a strămoșilor, cu obligația de a o trece urmașilor români din Iugoslavia, azi, nu numai din Banatul iugoslav, deoarece ne-am răspândit peste tot, ceea ce-i firesc.

Astfel înțelegem promovarea conștiinței noastre naționale în mileniul III, care este în prag: un nou efort și un pas pe scara valorilor! Viitorul, credem, ne va da dreptate!

Belgrad, aprilie – mai 2000

Note:

1. Gligor Popi, *Contribuții la studierea trecutului românilor din Banatul iugoslav în perioada postbelică (1918 – 1941)*, în "Contribuții la istoria culturală a românilor din Voivodina", I, Societatea de Limba română, Zrenianin, 1973, pp. 19 – 32.

2. Petăr Milosavljević, *Câteva fragmente din istoria relațiilor iugoslavo-române (1921 – 1929)*, în "Actele simpozionului Banatul iugoslav – trecut istoric și cultural", Vladimirovaț, 23 noiembrie 1996, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1997, 389 p., pp. 123 – 132.

3. Gheorghe Mihăilă, *Românii din Serbia în paginile revistei "Graiul Românesc" (1927 – 1934)*, în "Actele simpozionului Banatul iugoslav – trecut istoric și cultural", Begheiți/Torac, 8 noiembrie 1997, Editura Fundației Române de Etnografie și Folclor, Novi Sad, 1998, 300 p., pp. 26 – 29.

4. Gligor Popi, *Colaborarea pe plan cultural a românilor din Banatul iugoslav cu societățile culturale din Banatul românesc în perioada 1930 – 1940*, în "Actele sim-

pozionului Banatul iugoslav – trecut istoric și cultural", Vladimirovaț, 23 noiembrie 1996, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1997, 389 p., pp. 141 – 146.

5. Ion Dejan, *Relații cu vechi tradiții*, "Actele simpozionului Banatul iugoslav – trecut istoric și cultural", Begheiți/Torac, 8 noiembrie 1997, Editura Fundației Române de Etnografie și Folclor, Novi Sad, 1998, 300 p., p. 111.

6. Nicola Gavrilović, *"Teologia" vârșețeană – păstrătoarea integrității confesionale și naționale a sârbilor și românilor*, "Actele simpozionului Banatul iugoslav – trecut istoric și cultural", Begheiți/Torac, 8 noiembrie 1997, Editura Fundației Române de Etnografie și Folclor, Novi Sad, 1998, 300 p., pp. 280 – 282.

NB. A se vedea și articolul lui Ioan S. Drăgoi, *Rolul bisericii ortodoxe române în păstrarea identității naționale*, idem, pp. 297 – 299.

7. Trăilă Spărișu, *Intellectualitatea română din Banatul iugoslav*, "Actele simpozionului Banatul iugoslav – trecut istoric și cultural", Editura Fundației Române de Etnografie și Folclor, Novi Sad, 1999, 299 p., pp. 24 – 27.

8. Prof. dr. V.G. Barba în revistele "Zborlu a nostru", An XIV, nr. 1 (54)/1997, nr. 3 (56)/1997 și anul XVI nr. 1/1999, Strasbourg.

9. Aromânii – istorie, destin, limbă – coordonator Neagu Djuvara, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996, 198 p.

10. Virgil Nestorescu, *Românii Timoceni din Bulgaria*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996, 209 p.

11. Gligor Popi, *Contribuții la studierea învățământului primar la românii din Voivodina/ Dezvoltarea învățământului la românii din Banatul iugoslav în lumina Convenției școlare iugoslavo-române*, în *Analele Societății de Limba română din P.A. Voivodina*, Zrenianin, 1972 – 73, 732 p., p. 455 et pass.

12. Despre *Monografii* nu vom da datele de rigoare ca să nu mai lungim lista; este vorba de satele Alibunar, Begheiți/Torac, Coștei, Inacaid-Incov Most, Seleuș, Uzdin etc. despre care rotunjim un volum de aprecieri critice.

13. Lista operelor n-o dăm din motivul dat la nota precedentă, iar despre *Prezentarea românilor din Banatul iugoslav* întregesc o carte de aprecieri literare-critice.

14. Interviu a fost publicat în ziarul "Cuvântul Românesc", Anul VIII, 1998, nr. 32/august, pp. 16 – 18, nr. 33/septembrie – octombrie, pp. 16 – 18 și 34/noiembrie, pp. 10 – 12, acordat subsemnatului.

15. Ziarul "Tibiscus" – anul XI, nr. 3/98 – Uzdin, Banat, Iugoslavia, martie – mărtisor, 2000, pp. 3 și 6. Articolul substanțial al lui Adrian Dinu Rachieru: "2000 – Anul Internațional Eminescu: A devenit ideea națională un păcat greu?" merita un comentariu; nu l-am făcut, neavând timp de o analiză apreciativă.

(Comunicare susținută la Conferința Științifică Internațională "1600 – 1918 – 1920: Istorie și Actualitate", organizată de Forumul Civic Național Român, 12 – 13 mai 2000)

Scrisoare din... Vatra Dornei

Biblioteca Municipală "G.T. Kirileanu"

– origini și devenire –

In anul 1901, în târgul Vatra Dornei era inaugurat Palatul Național Român, sediul Societății culturale române "Sentinela", edificiu menit unor activități de afirmare a voinței de unitate națională, manifestată de către populația din Vatra Dornei.

Aflată din anul 1775 sub ocupație austriacă, localitatea își vedea amenințată tradiția culturală, istoria și limba națională. Pentru a putea menține aceste valori cât și pentru a aduce cât mai aproape de împlinire supremul scop al înființării sale – dezrobirea Țării Dornelor și unirea cu celelalte provincii românești –, Societatea culturală română "Sentinela", intrată în legalitate la 10 aprilie 1898, prevedea în Statutele de funcționare (Articolul 2, punctul b.) susținerea unui Cabinet de lectură și a unei biblioteci, acestora fiindu-le repartizate trei dintre sălile Palatului Național Român. Fondul de carte, procurat de către membrii Societății "Sentinela" din teritoriul Bucovinei libere și adus la Vatra Dornei cu riscul propriei lor libertăți, era estimat la 1.000 de titluri și conținea în exclusivitate carte românească.

Funcționând pe bază de Statute și având ca organ de decizie și reprezentare un Comitet format din 7 membri (unul dintre aceștia fiind bibliotecarul), Societatea "Sentinela" inaugura în 1901, odată cu propriul sediu, și prima bibliotecă publică a localității.

Fiind inițiative studiate vreme de 7 ani, cât societatea funcționase în condiții de semiclandestinitate sub denumirea de "Concordia română", Palatul Național Român și biblioteca pe care o adăpostea s-au integrat, fără a întâmpina obstacole, atât peisajului arhitectural al tinerei stațiuni balneare Vatra Dornei, cât și profilului spiritual al localității.

Construit după o machetă a arhitectului Paul Brang (cel care a elaborat macheta Cazinoului Vatra Dornei, a stabilimentului balnear, a Gării Vatra Dornei-Băi, a Palatului Comunal – primăria), Palatul Național Român a costat 40.000 de coroane, bani adunați din contribuții ale membrilor "Sentinelei", prin subscripție publică și cu ajutorul unor fonduri venite din Bucovina neocupată.

Deși patrioții dorneni grupați sub deviza Societății "Sentinela" – "În Unire e putere" – (deviză ce stă și astăzi înscrisă pe frontispiciul Palatului Național Român) erau, cu puține excepții, neștiutori de carte, Comitetul acesteia a avut înțelepciunea de a alocă periodic sume de bani "pentru cumpărare de opuri pentru Cabinetul de lectură", fapt ce a dus la dezvoltarea fondului de carte al bibliotecii dornene.

Traversând, împreună cu biblioteca sa, cele două războaie mondiale, Palatul Național Român s-a refăcut de

Palatul Național Român – Vatra Dornei

fiecare dată din grija și cu fondurile obștii dornene căreia i-a fost închinat. Imediat după cel de-al doilea război mondial biblioteca a fost izgonită o vreme din casa ei de drept, Palatul Național Român.

În 1975 biblioteca se întorcea în clădirea începuturilor sale. Bucurându-se de grija și sprijinul pe care le merita din partea forurilor culturale și administrative ale județului și ale orașului Vatra Dornei, biblioteca Vatra Dornei avea să-și completeze colecțiile de carte ajungând să posede peste 100.000 volume, să-și diversifice activitățile dedicându-se muncii de documentare pe tărâm istoric și cultural, să organizeze, în sălile Palatului Național Român ce-i erau acum destinate, săli de expoziții, o sală memorială (Ion Luca) și o secție dedicată conservării și popularizării unui fond special – Fondul documentar dornean.

Alcătuind din documente de epocă ale Societății culturale române "Sentinela", documente privind istoria localității, biografiile unor oameni de seamă ai culturii, științei și artei românești care s-au născut, au trăit sau au creat la Vatra Dornei, Fondul documentar dornean este una din realizările bibliotecii dornene, care din anul 1992 poartă numele filologului și omului de cultură G.T. Kirileanu, născut în comuna Broșteni, județul Suceava.

În pragul unui nou mileniu Biblioteca "G.T. Kirileanu" Vatra Dornei are bucuria de a-și serba Centenarul activității, conștientă că onoarea de a fi una dintre cele mai "bătrâne" biblioteci publice din țară o obligă la a-și canaliza toate demersurile de modernizare, ancorându-le în tradiția culturală a Țării Dornelor pentru păstrarea căreia a fost creată.

Colectivul Bibliotecii Municipale "G.T. Kirileanu",

Vatra Dornei

Călindariul poporului bucovinean pe anul ordinar 1902**Redigat și edat de Eugen Nesciuc – Cernăuți****Palatul Național în Vatra Dornei****p. 106 – 108**

Cabinetele noastre de cetire au sporit în timpul din urmă în mod foarte îmbucurător și care de care caută, ca pentru trebuințele sale să-și facă și un locaș potrivit. Așa nu numai comune avute, căroră le e lesne a-și zidi un palat frumos pentru acest scop, ci și comune mai sărmăne cu drag pun picuș la picuș de-și câștigă și ele cite un loc de adăpost pentru cabinetele de cetire.

Trecînd prin Vatra Dornei, fără să vrei ți se oprește ochiul la un palat frumos, așezat la talpa Runcului, o zidire măreață, care nu numai face onoare voinicilor români din Vatra Dornei, ci împodobește acest sat și mărturisește străinilor la băile Dornei despre zelul și dorul de lumină, știință și cultură a românilor dorneni. E "Palatul Național" al societății "Sentinela". Societatea și cabinetul de lectură "Sentinela" în Vatra Dornei s-a înființat în anul 1898 cu scopul ca să fie românilor de acolo și celor din satele învecinate un loc de întîlnire și un focar de cultură. Din începuturi de tot mici această societate prin zelul și străduințele membrilor săi luminați, în 3 ani de zile a ajuns să aibă un palat mîndru, demn de năzuințele frumoase ale românilor munteni. Acest palat a costat peste 40000 de coroane și are în rîndul de sus 8, iar în cel de jos 7 odăi. Dintre acestea cabinetul va lua pertru sine deocamdată numai 3 odăi, iar celelalte le va da cu chirie și din venitul chiriei va sprijini apoi cîțiva școleri din Vatra Dornei, care vor merge la școlile medii din Cernăuți, Suceava sau Rădăuți. Astfeliu toți aceia care au contribuit la zidirea acestui palat frumos, nu numai că vor avea un loc demn și ales de întîlnire și un izvor de cultură, nu numai că cu mîndrie vor putea privi la palatul lor național, ci vor avea încă și mulțumirea lor sau a neamului lor, care de altfeliu poate n-ar fi fost în stare să treacă prin școli mai mari și cu munca minții să-și câștige un viitor frumos, un trai mai ușor și să aducă servicii mai bune neamului lor.

Apoi se vorbește de românii din Ostrița.

Copiat de Mircea Grigoroviță

Meridian biblioteconomic

Agenda EBLIDA

Propuneri pentru legislația și directivele Consiliului

Directiva UE privind drepturile de autor: situația curentă

După adoptarea ei de către Parlamentul European de la Strasbourg, pe 14 februarie, Directiva UE privitoare la drepturile de autor se află în prezent în dezbateră COREPER (Comitetul Reprezentanților Permanenți), format din reprezentanți diplomatici din statele membre UE. Chestiunile în discuție sunt amendamentele introduse de Parlament, inclusiv reducerea perioadei de implementare de la 24 la 18 luni, și neconcordanțele apărute cu ocazia traducerii textului în limbile naționale. Ca urmare, lingviști cunoscători ai termenilor juridici lucrează la finisarea textului final. În următoarele săptămâni se așteaptă adoptarea acestuia de către COREPER. Urmează apoi ratificarea lui de către Consiliul de Miniștri, înainte de a fi publicat în Jurnalul Oficial, când capătă putere de lege. Dacă acest lucru se va întâmpla în mai 2001, statele membre vor trebui să implementeze directiva

privind drepturile de autor până în noiembrie 2002.

EBLIDA va monitoriza implementarea iar grupul de experți EBLIDA în materie de copyright va asigura implementarea integrală a prevederilor de către statele membre.

Accesul la documente: stadiul discuțiilor între Parlament și Consiliu

Pe data de 19 martie, Consiliul pentru Afaceri Generale a adoptat o Decizie ce va intra în vigoare pe 1 mai 2001, al cărei scop este acela de a pune la dispoziția publicului unele din documentele sale, prin intermediul propriului website. În plus, în situația în care documentele nu constituie excepțiile prevăzute în Art. 4 (Decizia Consiliului 93/731/EC), Secretariatul General al Consiliului le poate pune la dispoziția publicului imediat ce acestea au fost puse în circulație.

În privința documentelor legislative, publicul va avea

acces la: note și copii ale scrisorilor referitoare la acte legislative adresate Consiliului de către alte instituții/organisme ale UE ori state membre; note adresate COREPER și/sau Consiliului pentru aprobare, precum și proiectele de documente legislative la care acestea se referă; decizii adoptate de Consiliu în timpul procedurii de mediere și texte comune aprobate de Comisia de Conciliere.

Această decizie nu va prejudicia în nici un fel regulamentul cadru ce urmează a fi adoptat. Oricare din statele membre are dreptul să ceară Secretariatului General al Consiliului să nu facă public un document ce provine de la un stat membru. Secretariatul General va pune la dispoziția publicului orice document cu caracter legislativ elaborat anterior acestei decizii și care nu se află sub incidența vreunei excepții menționate în Art. 4, de ex. note informative, rapoarte în curs de realizare și rapoarte privind stadiul discuțiilor din Consiliu sau din ședințele de pregătire, exclusiv opiniile și contribuțiile serviciului juridic.

În ceea ce privește legislația națională și reglementările europene, majoritatea statelor membre și serviciul juridic al Consiliului consideră că acele cerințe, propuse la nivel național, trebuie transferate instituției europene. Parlamentul consideră, totuși, că statelor membre trebuie să li se acorde încredere, în timp ce instituțiile comunitare vor veghea ca legislația națională să nu fie incompatibilă cu cea comunitară. Votarea acestei reglementări europene este programată pentru ziua de 4 aprilie, în plenară.

Telecomunicații: trei propuneri adoptate de Parlament

Pe data de 1 martie, Parlamentul a finalizat prima lectură a celor trei propuneri de directive ce fac parte din pachetul "telecoms" al Comisiei, în vederea adaptării acestuia la necesitățile societății informaționale și ale revoluției digitale.

Prin adoptarea raportului Niebler privind autorizarea, Parlamentul a fost de acord cu principiul de bază din propunerea Comisiei, la care a făcut, însă, câteva amendamente. Parlamentul a mai adoptat și raportul Brunetta, care urmărește să armonizeze felul în care statele membre reglementează accesul la rețelele electronice de comunicații și interconectarea acestora. În plus, Parlamentul a adoptat și raportul Paasilina, aducând numeroase amendamente la propunerea Comisiei pentru un cadru comun de reglementare în domeniul rețelelor de telecomunicații. Această nouă reglementare legislativă va acoperi toate rețelele de comunicații terestre și prin satelit, de ex. rețeaua de telefonie publică, rețelele Internet, televiziunea prin cablu, rețelele mobile și terestre de transmisiuni.

Pe data de 5 aprilie, Consiliul își va preciza poziția comună în legătură cu cele trei propuneri.

Copyright: Consiliul a aprobat Directiva fără dezbateri

Pe data de 9 aprilie, Consiliul a aprobat fără dezbateri Directiva privind drepturile de autor în societatea informațională. Odată cu implementarea ei, directiva va permite Comunității europene și statelor membre ratificarea Tratatelor WIPO 1996. Textul include toate cele nouă amendamente votate de Parlament în sesiunea plenară din februarie.

Directiva prevede exceptarea obligatorie în cazul furnizorilor de servicii, a operatorilor din telecomunicații și, într-o anumită măsură, în situații speciale în care reproducerea sunt considerate copii tehnice. Mai sunt multe condiții de îndeplinit, înainte ca exceptările să poată fi aplicate. Există o listă exhaustivă de excepții opționale care permite statelor membre să aleagă dacă vor opta pentru unele sau toate excepțiile. Mai există și o clauză care permite statelor membre să aplice aceste excepții, în afara contextului digital. Ele pot fi aplicate, între altele, în cazul reproducerilor în scop privat și necomercial, în procesul instructiv-educativ și în cercetarea științifică, în beneficiul persoanelor dezavantajate, în cazul reproducerilor efectuate de bibliotecile în care accesul publicului este liber, al înregistrărilor unor emisiuni/transmisiuni de către instituții sociale etc. În unele din aceste situații, deținătorii drepturilor de autor sunt, în principiu, îndrituiți să primească o compensație echitabilă pentru fotocopiere, copierea în scop privat și reproducerea de către anumite instituții sociale a unor programe/transmisiuni pentru a fi vizionate/audiate. Forma sub care se va acorda această compensație echitabilă va fi decisă de statele membre.

În legătură cu protecția legală acordată sistemelor anti-copiere, directiva stipulează că deținătorii drepturilor de autor, fie pe bază de voluntariat, fie prin acorduri încheiate cu alte părți, trebuie să îi doteze cu mijloace anti-copiere pe cei care beneficiază de o anumită exceptare, cum ar fi școlile, bibliotecile. În plus, deținătorii drepturilor au control total asupra producerii, desfacerii etc. mijloacelor destinate îmbunătățirii sistemelor anti-copiere.

Directiva urmează a fi implementată în legislația națională a statelor membre în interval de 18 luni de la data publicării ei în Jurnalul Oficial.

Programe – Planuri de acțiune

Cultura 2000: adoptarea propunerilor Comisiei cu privire la țările candidate

Pe 9 martie Comisia Europeană a prezentat o serie de propuneri privind poziția Comunității în cadrul Consiliilor Asociațiilor în legătură cu participarea țărilor central și est europene la programul "Cultura 2000". Aceste țări sunt Bulgaria, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Polonia, România, Republica Slovacă și Slovenia.

În privința celor zece țări candidate din Europa Centrală și de Est, participarea la programele comunitare este stipulată în Acordurile acestor țări cu UE. Conform acestor acorduri, condițiile și modalitățile de participare ale acestor țări sunt definite de Consiliile respectivelor asociații. Toate țările central și est europene și-au confirmat dorința de a participa la noul program, începând din anul 2001, și de a-și achita contribuția financiară, parțial de la bugetul național și parțial din alocația anuală Phare.

Comisia speră ca propunerile să fie adoptate cât mai rapid de către Consiliile Asociațiilor astfel încât țările candidate să poată participa în acest an la proiectele promovate în cadrul programului cultural comunitar.

Învățământul electronic: adoptarea planului de acțiune al Comisiei

Pentru ca noile tehnologii din domeniul comunicațiilor să aibă un rol mai mare în procesul instructiv-educativ,

Comisia a adoptat, pe 28 martie, Planul de Acțiune eLearning. Prin acest plan se urmărește promovarea cooperării între UE, statele membre și toți factorii implicați în educație, pregătire/specializare și industrie astfel încât educația permanentă, învățământul european și sistemele de instruire/perfecționare, combinate cu utilizarea noilor tehnologii de informare și comunicare (ICT) să realizeze următoarele obiective:

- crearea unui instrument de luare a deciziilor care să conțină indicatori calitativi și cantitativi privind utilizarea ICT în procesul de predare a cunoștințelor;
- crearea unei platforme europene în domeniile cercetării și al schimburilor de valori, în scopul exploatării potențialului noilor tehnologii aplicate în procesul instructiv-educativ;
- încurajarea dezvoltării infrastructurii în regiunile defavorizate, prin intermediul ERDF (Fondul European pentru Reconstrucție și Dezvoltare) și EIB (Banca Europeană pentru Investiții);
- includerea "cunoștințelor digitale" în cadrul noilor abilități esențiale;
- sprijin pentru dezvoltarea calității conținutului educațional;
- încurajarea noilor servicii din domeniul instructiv-educativ, în special în următoarele trei zone: însușirea limbilor străine; artă, cultură și educație civică; știință, tehnologie și societate.

Pentru a duce la îndeplinire aceste obiective, Comisia va utiliza programele Socrates, Leonardo și Youth; programul IST și cercetarea științifică socio-economică; Ten Telecom, eContent, programele digitale Go precum și fondurile structurale care deja investesc în echipamente și pregătire în domeniul noilor tehnologii. Planul de acțiune poate fi accesat la: <http://europa.eu.int/comm/education/elearning/plannen.pdf>

Educație: s-a adoptat Carta Europeană privind drepturile și îndatoririle studenților

Între 26 și 28 aprilie, la Strasbourg, s-au întâlnit studenți din Europa pentru a-și exprima părerile în legătură cu viitorul Europei și pentru a adopta oficial Carta Europeană a drepturilor și îndatoririlor studenților (Carta de la Strasbourg). Ceea ce așteaptă tinerii de la Europa, rolul tineretului în procesul devenirii continentului, tratamentul egal între studenți, condițiile de studiu în Europa și îndatoririle studenților au fost principalele subiecte discutate.

Progrese în privința propunerii UE CELIP

Platforma Centrală și Est Europeană de informații despre licențe este o propunere care vine în continuarea proiectului CECUP. EBLIDA a fost invitată la negocieri în luna mai 2000 iar proiectul a început la 1 noiembrie 2000.

Organizații implicate: EBLIDA este coordonator și partener, Tuula Haavisto este manager de proiect și partener, organizațiile CEE sunt subcontractanți la EBLIDA. Durata proiectului: 15 luni. Finanțare: 199.912 euro din care aproximativ un sfert este plătit

Extinderea: ultimele evoluții în cadrul negocierilor de aderare

După negocierile de aderare ținute la nivel de adjuncti, pe 30 martie, Lituania a închis șase capitole referitoare la libera circulație a capitalului, politici sociale, telecomunicații, protecția consumatorilor, politica în domeniul culturii/audiovizualului. Lituania a închis capitolele privind libera circulație a mărfurilor și politica în domeniul culturii/audiovizualului și a deschis capitolele referitoare, între altele, la politica socială și la telecomunicații. În cadrul acestor negocieri au fost realizate progrese considerabile. Pe agenda ședințelor din 29 și 30 martie s-au aflat 52 de capitole, din care 25 de capitole au fost închise. Se derulează în condiții bune acțiunea de deschidere a unor noi capitole cu acele țări care au demarat negocieri în anul 2000. În legătură cu capitolele cultură/audiovizual, doar Cehia, Ungaria, Slovacia și România mai poartă negocieri, în timp ce capitolele referitoare la educație/instrucție și știință/cercetare au fost încheiate cu toate țările candidate.

Societatea informațională: adoptarea comunicatului Comisiei privind viitorul UE

Pe 25 aprilie, Comisia Europeană a publicat un comunicat în legătură cu anumite înțelegeri privind dezbaterile referitoare la viitorul Uniunii Europene. Pentru anul 2001 Comisia a propus următoarele acțiuni: site-ul Internet "Dialog despre Europa" (transformat în website-ul **futurum**); forumuri de discuții referitoare la website (un forum pentru fiecare temă prioritară de dezbătut); promovarea forumurilor de discuții/website; conversații pe Internet; implicarea activă a sistemelor de conexiuni ale Comisiei pe întreg teritoriul Europei, în relațiile dintre partenerii societății civile cu rețeaua computerizată trans-europeană și cu media; evenimente transfrontaliere interactive, de ex. video conferințe; implicarea școlilor din statele membre și din cele cu statut de asociat; asistență în pregătirea și traducerea tematicii ședințelor, dezbaterilor și discuțiilor.

Comisia cheamă atât organizațiile guvernamentale cât și ONG-urile să participe la discuții pentru a stimula schimbul de opinii în rândul cetățenilor obișnuiți din toate statele membre, al conducătorilor politici, al societății civile și din sfera academică. Comisia intenționează să aloce 9,5 mil. Euro pentru astfel de activități, între 2001 și 2004.

(Din Buletinul EBLIDA "Hot News",
martie – aprilie 2001)

Traducere de Aura CONSTANDACHE

către EBLIDA. Personal: EBLIDA utilizează 3 persoane pentru proiect, directorul EBLIDA lucrează 1 zi pe lună, 1 zi pe lună sprijin profesional de la personalul existent, 5 zile pe lună sprijin administrativ de la noul personal.

În țările din Europa centrală și de est, candidate la aderare, precum Bulgaria, Cehia, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Polonia, România, Slovacia și Slovenia, se organizează 10 ateliere despre licențe. Se urmărește astfel informarea și conștientizarea bibliotecarilor despre implicațiile licențelor în cazul ofertei de servicii electronice. Această acțiune vine în sprijinul

proiectelor ECUP, ECUP+ și CECUP. Sunt organizate și alte discuții privind drepturile utilizatorilor în lumea electronică, cu bibliotecari și autori din țările CEE, utilizându-se în acest context rezultatele bune ale contactelor inițiale stabilite prin CECUP. Grupul-țintă sunt reprezentanții naționali și instituțiile care promovează învățarea. Documentul reprezentând poziția CECUP privind principiile de licențiere și alte modele de licențiere este utilizat ca un cod de bună practică în cazurile de negociere a licențelor. Un grup coordonator, compus din reprezentanții tuturor asociațiilor partenere de profil bibliotecar, este rețeaua principală prin care informațiile despre licențe de la nivel național sunt diseminate la nivel internațional. Barbara Lison a propus ca bibliotecile Institutului Goethe, ca și cele ale altor institute culturale naționale din țările respective, de exemplu, British Council, Institut Français, să fie invitate la aceste ateliere.

O altă preocupare pentru EBLIDA este accesul public la informație. Această problemă presupune două aspecte: a clarifica conceptul de acces public la informație, care este uneori confuz, și a determina rolul EBLIDA în acest domeniu.

Marian Koren este de părere că accesul la informație este un termen cu o definiție largă. Trebuie făcută legătura dintre biblioteci și accesul la informație.

În opinia lui Mogens Damm, libertatea accesului la informație este un domeniu de competență FAIFE. În plus, EBLIDA nu are nici rolul și nici capacitatea să se ocupe de libertatea de informare. EBLIDA poate să se concentreze, în mod special, asupra accesului la informațiile UE.

Elspeth Hyams a ridicat problema barierelor aflate în calea accesului la informații. Atunci când căile spre informații sunt complexe, accesul este efectiv blocat. Specialiștii din domeniul informațiilor au un rol esențial în obținerea informațiilor și punerea lor la dispoziția publicului. (Întâlnirea Comitetului Executiv

EBLIDA, Dublin, septembrie 2000)

Crearea accesului la informație Atelier EBLIDA despre achiziția și utilizarea resurselor electronice

În ziua de 28 septembrie 2001, la Haga se va desfășura un atelier EBLIDA care se adresează specialiștilor din domeniul informațiilor implicați în activitatea de achiziție a informației electronice. Totodată, el este conceput pentru bibliotecari și alte categorii de personal angajat în revizuirea și negocierea licențelor pentru resursele electronice cu furnizori de informații din domeniul bibliotecilor. În acest scop, se facilitează înțelegerea termenilor unei licențe și a strategiilor de negociere cu editorii.

Temele atelierului vor urmări: o analiză clauză cu clauză a acordurilor de licență existente; tipul de contract și modul de raportare la legea copyright; necesitatea de a avea o listă de licențiere; recomandări pentru strategiile de negociere; exemple de consorții bibliotecare europene performante în domeniul achiziției. Participanții vor obține o mai bună înțelegere a termenilor și condițiilor de licențiere prin exerciții în grupe mici de lucru și vor putea evalua strategiile de licențiere existente.

Coordonatorul atelierului este Emanuella Giavarra, avocat cu o mare experiență în domeniul copyright-ului și al legislației privind contractele internaționale. Este membră a Comitetului Juridic Consultativ de pe lângă Comisia Europeană (DG Information Society) și a NESLI (National Electronic Site Licence Initiative) din Marea Britanie, susținând multe conferințe pe teme de copyright și licențiere a resurselor electronice. Pentru alte informații: www.eblida.org/eblmeet.htm#events.

(Sursă: **EBLIDA**)

Traducere de Ortansa ENĂȘESCU

Ex-Libris. Felix Hollenberg

Katalog zur Ausstellung in der Stadtbücherei Stuttgart Wiehelspalais. 25 Januar bis 23 Februar 1991

De la lectura tradițională la lectura pe monitor

Liviu BUTUC

Sfârșitul mileniului II a adus cu sine o accelerare a nanoelectronicii și drept consecință apariția tehnologiei magice. Revoluția informatică va face saltul la "Era Cyber", la informația simultană și ubicuă care stimulează premoniția extincției informației pe suport tradițional și a colecțiilor organizate în biblioteci. Pe plan mondial există tendința ca biblioteca arhaică ("biblioteca de hirtie") să fie substituită de biblioteca digitală ca etapă de tranziție spre biblioteca virtuală conectată la Cyberspațiu. În țările cu virtuți precare de acces la tehnologia informațională și cu grad minor de conectivitate se va perpetua, mult timp de aici încolo, biblioteca hibrid (tradițional – digital). În acest context rolul bibliotecii va fi unul preponderent cultural-formativ și de pregătire a populației pentru societatea informațională. Competențele bibliotecarilor se vor îndrepta către cercetare și consultanță în explorarea și întreținerea complexului informatic. Elementul constitutiv de bază al bibliotecii virtuale va fi Internetul care va conduce la globalizarea "culturii ochiului", "la un fenomen de expansiune și colonizare optică prin intermediul căruia privirea îmbracă planeta, iar aceasta la rândul ei devine «învelișul» transparent al ochiului. Prin teleprezență și videolocație, privirea ajunge membrana optică a Pământului (globul planetar se transformă în globul ocular), imaginea sau, mai exact spus, imaginea vitează, autonomă, ruptă de subiect, dobândind statutul ubicuității și al omniprezenței". Aceasta este opinia lui Ion Manolescu exprimată în articolul: "Videologia. O teorie a imaginii globale" din "Observator cultural" nr. 29/2000. Astăzi Internetul a devenit deja un soi de herald al viitorului și este privit cu speranța că va deschide perspective nesperate așa-zisei "économie du savoir" – adică economia cunoașterii ca nouă funcție a producției – și va declanșa o adevărată revoluție în domeniul diseminării informației la nivel planetar. "Pământul va fi înconjurat de un «nor informațional» la fel de democratic ca și lumina solară" afirmă metaforic un scriitor român. Volens-nolens, vom servi cosmopolitism la domiciliu prin această copie virtuală a lumii reale. Într-un viitor îndepărtat se preconizează ca fiecare cetățean să aibă un cont e-mail și o pagină web pe Internet.

În acest context invenția lui Gutenberg va mai supraviețui o perioadă de timp, iar cartea pe suport papetar va fi nevoită să conviețuiască cu suratele sale pe suporturi electronice pînă la stocarea și difuzarea pe Net. Sunt deja "virtualizări" ale unor opere apărute mai întîi pe suport tradițional care acum se bucură de accesibilitate majoră. Însă pînă la biblioteca universală, Internetul este în curs de a deveni o librărie globală. Începutul a fost făcut cu succes. Astfel, prestigiosul scriitor Stephen King a realizat în anul 2000 un beneficiu de 450.000 de dolari prin publicarea pe site-ul personal a numai 6 capitole din noua sa carte *The Plant*. Un anonim – Mark Zet Danielewski – a

avut un enorm succes de librărie cu romanul *House of Leaves*, după ce anterior îl prezentase pe web. În luna mai a anului trecut Ernesto Sábato și-a lansat pe web eseul *Resistencia*. Scriitorul spaniol cel mai bine vîndut în lume – Arturo Perez Reverte – și-a oferit romanul *El oro del rey* mai întîi pe propriul site cu 2,5 dolari. Acesta este primul scriitor european ieșit pe Internet. Publicitatea pe web i-a adus, o lună mai tîrziu, un boom de librărie. Tot mai multe semnale indică apariția unei literaturi creată special pentru spațiul virtual și bazată pe interactivitate. Nu lipsesc cenzurile literare și revistele de profil virtuale. Mă opresc doar la trei exemplare: "Norii", "Respiro" și "Agora Online", fiindcă sunt transpuse pe web de scriitori români din diaspora. Există și edituri virtuale prospere și se crede că folclorul "virtualizat" nu va întîrzia să apară.

În acest cadru perspectivat conceptul de lectură va căpăta alte conotații. Deliciul lecturii paginii tipărite va fi, încet-încet, substituit cu lectura pe monitor, schimbînd paginile nu cu degetul înmuiat în salivă, ci butonînd "șoricelul". Sărim peste bariera lingvistică (textul pe Internet va fi în engleză – limbă cu vocație universală) și peste consecințele de ordin patologic ale abuzului de computer, ne întrebăm cum se va adapta un "profesionist" al lecturii din al cărui tabiet de lector nu lipsește creionul cu care subliniază pasajele mai importante, demne de memorat, ori își notează marginalii spontane și observații în subsolul paginii, atunci cînd cartea este proprietate personală. Și în cazul monitorului, utilizarea fișelor de lectură, ordonate după descriptori, este posibilă, numai că acest tip de citire este supus grabei și superficialului, iar pauzele de concentrare, de meditație și interpretare cognitivă nu pot fi prelungite după voie. Cu certitudine hypertextul internetic va produce modificări esențiale în reflexele noastre de lectură. Dacă citirea unui text tipărit presupune intimitate și regresie în sine, dialogul cu sinele și chiar căderea în oniric, lectura internetică este bruiată de rigorile mediului de comunicare, de vulnerabilitatea intimității și de tentația conexiunilor adiacente.

Făcînd referire la actul lecturii, Henri Wald, filosof al limbajului, în lucrarea sa *Homo loquens*, București, Editura Hasefer, 2001, afirmă: "O lectură înseamnă a rosti din nou rostirea făuritoare de gînduri a unui autor. Noi citim vorbind, noi citim mai degrabă cu urechile decît cu ochii. Ochii sunt numai un moment de trecere pentru a identifica literele". Lectura pe ecran defavorizează dialogul cu sinele. Monologul audio-vizual secătuieste izvorul întrebărilor, limitează meditația și stimulează viața exterioară în dauna celei interioare. Retorica internautului va fi palidă, fără abilități verbale și nuanțe ale limbajului și acestea se vor repercuta și asupra gîndirii, recte gîndirii creatoare, căci destinul omului este să-și dezvolte spiritualitatea printr-o continuă creație.

Ion Stoica. *Criza în structurile infodocumentare.*

Sensuri și semnificații contemporane

Editura Ex Ponto, Constanța, 2001, 222 p.

În lumea informației

Dr. Viorica PRODAN

"Informația și structurile ei sunt o imensă cutie a Pandorei, un permanent izvor de progres, o continuă provocare majoră pentru societate, în ansamblul ei și pentru fiecare componentă. Factorul informației nu mai poate fi ignorat de strategiile majore, nici la nivelul producției, nici la nivelul receptării și nici la nivelul intermediarii. Acest lanț de procese este legat în mod fundamental de existența și progresul societății".

(p. 119)

Cartea prof. dr. Ion Stoica este "vocea" mult așteptată a specialistului român, avizat, care și-a propus să pună în discuție multiplele crize ale informației și structurilor infodocumentare în zilele noastre.

Volumul se remarcă printr-o unicitate tematică și de expresie, în sensul că se face, pentru prima oară, o incursiune amplă, extrem de documentată (vezi bibliografia) și complexă în lumea informației și a structurilor documentare în general și a bibliotecilor în special.

Noutatea acestui demers socio-filosofic constă în interpretarea originală, critică, eseistică și implicit polemică a locului, rolului și mecanismelor de rezistență sau înnoire a structurilor infodocumentare în fața solicitărilor noii lumi a informației. Autorul demonstrează, cu argumente istorice, actuale și cu citate semnificative, cauzele multiplelor crize prin care trec aceste structuri, oferind, totodată, **soluții**. Opțiunea pe care o face autorul pentru tema "crizei", în sensul de înfruntare și provocare, se bazează pe o bogată și îndelungată experiență profesională și managerială, dublată de o mare cultură a profesiei și de iubire pentru tot ce înseamnă carte, biblioteconomie și știința informării. Scrisă într-un limbaj inovativ, aforistic și de mare valoare ideatică, lucrarea este dovada vie a receptivității la nou și a implicării autorului în lumea în permanentă schimbare, plină de substanță și de surprize, a informației.

În primele capitole ale cărții, prof. Ion Stoica își propune să explicitizeze locul și rolul informației în societate și mecanismele fenomenului informațional actual. În concepția autorului, informația se constituie ca parte componentă a evoluției intelectuale contemporane, ea reprezentând suportul tuturor tipurilor de realități materiale și spirituale. Deținerea, înțelegerea și folosirea ei corespunzătoare asigură prosperitatea economică a unei societăți.

Criza informației contemporane are în vedere "cantitatea supradimensionată" de informații și incapacitatea de acces la informații și documente datorită vechilor structuri de organizare, absenței de soluții la aceste schimbări, precum și imposibilității acestor structuri de a se schimba. În contextul luptei dintre nou și vechi apare fenomenul **extremismului informațional** determinat de necesitatea construcției de noi modele și structuri, de dezvoltarea unor noi tipuri de relații informaționale între actorii comunicării și de explozia documentelor electronice. Mai precis, termenul de extremism informațional lansat de autor se referă la lupta dintre apără-

torii structurilor infodocumentare tradiționale și cei ai structurilor infodocumentare digitale.

Atunci când își propune să explicitizeze criza de identitate a acestor structuri, autorul are în vedere modalitatea lor de integrare în cadrul comunității și al societății în ansamblu. Caracterizate de pasivitate, rezistență și conservatorism, aceste structuri trebuie să aibă capacitatea de a se dinamiza și de a se flexibiliza pentru a căpăta valoare, utilitate și sens. Transformarea acestor structuri infodocumentare în **centre de comunicare** reprezintă marea provocare a momentului pe care îl trăim și pe care prof. Ion Stoica îl semnalează și comentează. Soluția văzută de autor constă în disponibilizarea documentelor și informațiilor și o nouă gestiune a acestora, situație care ar oferi structurilor infodocumentare noi posibilități de angrenare în realitățile lumii contemporane.

Un alt aspect al crizei de identitate a structurilor infodocumentare îl reprezintă serviciile și produsele acestor structuri, a căror modernizare și actualizare reprezintă singura modalitate de a veni în întâmpinarea nevoilor comunității. "Criza continuă a civilizației" este aceea a **schimbărilor tehnologice** care, de la inventarea tiparului la folosirea calculatorului, sunt "principalul factor al crizei în transferul de informații". Aceste schimbări tehnologice implică însă, în zilele noastre, un nou concept, **conceptul de libertate**. Noile tehnologii, Internet etc. asigură globalizare, interactivitate, virtualizare și un acces liber, larg și lipsit de constrângeri, la colecții, la informații. Datorită acestor noi tehnologii se realizează colaborarea tuturor celor care participă la procesul comunicării. În același timp însă, pot apărea contradicții legate de procesul comunicării, calitatea informației, deteriorarea morală sau fizică a acestor tehnologii, exercitarea profesiilor și instaurarea unor noi relații și deprinderi.

Abordând un stil tranșant și incitant, nu lipsit de frumuseți stilistice, autorul dezbate fenomenul globalizării. Acest fenomen, în concepția autorului, are un impact economico-social și uman imens, provocând schimbări radicale în toate aspectele vieții. În acest context, informatizarea structurilor infodocumentare duce la o nouă implicare profesională, la diminuarea prejudecăților și a incompetențelor. "Adevăratul barometru" al crizei structurilor infodocumentare, în concepția autorului, îl reprezintă **utilizatorii - componentă importantă în lanțul comunicării**. Aceștia, care au "cerința comună de a beneficia de un acces rapid,

simplic și ieftin", trebuie educați pentru a depăși sentimentul incapacității de a domina informația. Educația beneficiarilor se face prin intervenția structurilor infodocumentare care trebuie să facă inteligibilă și accesibilă informația și care pot evidenția clar și sistematiza resursele de care dispun. În acest context intervine și profesionistul care activează în cadrul structurilor infodocumentare și al cărui statut se modifică.

Criza profesiilor infodocumentare este o criză de "reconfigurare, de adaptare, de integrare într-o realitate nouă". În concepția autorului, cea mai mare provocare pentru profesiile infodocumentare este "viteza schimbărilor". În acest nou context, profesioniștii acestor structuri trebuie să-și propună un alt nivel de responsabilitate, alt nivel de profesionalism, o educare și perfecționare continuă, o implicare în actele decizionale – toate aceste cerințe fiind justificate de complexitatea actuală a informației și de preîntâmpinarea unui alt gen de criză: criza între profesioniști și utilizatori.

Un punct de vedere personal al autorului, cunoscut teoretician al cercetării biblioteconomice și al științei informării, este acela potrivit căruia creșterea standardului profesiunilor infodocumentare se poate face și prin dezvoltarea cercetărilor fundamentale și aplicative ale celor două domenii sus-amintite. Dacă până în 1990 aceste cercetări s-au orientat în direcția valorificării calității resurselor, în prezent acestea au în vedere teoretizările domeniului biblioteconomic și cel al științei informării, studiul formelor de valoare adăugată, adecvarea informației la cerințele utilizatorilor.

Din suita de crize menționate și comentate de autor nu se putea să lipsească criza resurselor. În acest sens, autorul, cunoscut și apreciat manager, are în vedere necesitatea existenței resurselor pentru achiziția de documente, pentru pre-zervare și conservare, pentru construcții și pentru rețehnologizare. Autorul concluzionează cu ideea că "sursele finanțării structurilor infodocumentare trebuie să cuprindă întregul spectru al circuitelor comunicării", existența lor impunându-se de la sine.

Organizarea cunoștințelor și dezvoltarea calificărilor bibliotecarilor

Prof. Kasper GRAARUP

Școala Regală de Științe Informaționale și Biblioteconomie
Danemarca

Este pentru prima dată când vin în România și sunt aici de aproximativ de două săptămâni. Am avut o mulțime de impresii dar bineînțeles că știu foarte puțin. Aș dori să vă vorbesc despre aceste impresii și ele sunt, desigur, numai punctul meu de vedere, întocmai ca orice lucru pe care am să-l spun astăzi aici. Aș dori să discut despre **organizarea cunoștințelor** și aș dori să fac acest lucru în legătură cu unele persoane foarte simpatice pe care le-am întâlnit aici în România. Așa cum arată titlul acestui mic discurs, părerea mea este că organizarea cunoștințelor ar trebui luată mai mult în considerare în legătură cu dezvoltarea **calificărilor din bibliotecă și știința informării**. Voi încerca de asemenea să spun ceva despre calificările pe care le consider importante astăzi și în viitor... cel puțin în Danemarca, dar calificările sunt de asemenea relevante în România sau cel puțin vor fi din ce în ce mai mult în viitor. Aceste calificări

Calitățile eseistico-filosofice ale autorului se dovedesc și în dezbaterile aspectelor privind criza de imagine a structurilor infodocumentare. Această criză care se manifestă în zona economică, socială, profesională și psihologică a acestor structuri își poate afla rezolvarea "în valoarea implicării oamenilor domeniului și în capacitatea lor de acțiune în numele viitorului".

Semnaland toate aceste crize, în ordinea unei logici interne a lanțului comunicării, autorul oferă o soluție a rezolvării lor. Această soluție constă în schimbarea mentalității tuturor celor care activează în cadrul acestor structuri și în aplicarea, în cadrul structurilor infodocumentare, a unui **management modern "ca set de cunoașteri elaborate și aplicate în scopul maximizării rezultatelor obținute"**, care trebuie să fie "competent și superior" și cu o largă deschidere. După părerea autorului, acest tip de management este singura soluție pentru "redefinirea identității și locului structurilor infodocumentare în contextul global al societății".

Managementul structurilor infodocumentare a fost recunoscut destul de recent ca o componentă distinctă a managementului specializat, informația și structurile ei specifice, prin natura lor ambivalentă de produs și marfă, impunând noi relații, acțiuni și perspective. Necesitatea unui asemenea management este imperios necesară, deoarece "o schimbare necontrolată poate duce la dezordine și regres".

Consecvent cu sine însuși, autorul conchide în ideea aplanării aspectelor conflictuale din zona structurilor și profesiilor infodocumentare: "totul este condiționat de voința și capacitatea de acțiune a tuturor acelor care vor înțelege noile căi de dezvoltare ale lumii informației".

Cartea prof. Ion Stoica este un răspuns asumat la o provocare profesională majoră: "fenomenul informației" în zilele noastre.

sunt dependente de evoluția din domeniul **tehnologiilor informaționale**.

În trenul care venea de la Erașov am întâlnit un domn care absolvise facultatea de drept aici, în București, acum trei ani și am discutat împreună efectele comunismului asupra structurilor mentale – ca să spunem așa – ale poporului român. El era de părere, și părerea aceasta am întâlnit-o de mai multe ori cât am stat în România, anume că modul comunist de gândire – într-un anumit grad – mai are putere în România și că o parte a problemelor din România de astăzi se raportează la acest lucru. Nu este ușor să vă **redescoperiți** și aceasta este, după părerea mea, ceea ce încearcă România să facă: cei aproape cincizeci de ani de comunism nu se șterg numai prin schimbările efectuate în sistemul politic. Comunismul nu a fost numai politică, a fost și cultură și această parte este probabil cel mai dificil și cel mai dureros

de schimbat. Domnul cu care am vorbit în tren credea în monarhie. El dorea întoarcerea regelui în România. El credea că reinstaurarea monarhiei ar fi un lucru bun în a-i ajuta pe români să se despartă de anii de comunism. Pentru a reinstaura ceva autohton românesc. Pentru ca românii să se simtă români. Când l-am întrebat dacă aceasta nu este de fapt a merge înapoi decât a merge înainte, adică a înlocui un sistem guvernamental învechit cu altul, el a spus că monarhia a fost o parte importantă din tradiția românească și că noi toți avem nevoie de tradiție. Fără tradiție suntem nimic, a spus el.

De fapt aceasta este o discuție a identității. O discuție despre ce suntem noi. Și eu cred că, cu sau fără tradiție, noi suntem diferiți. Cel puțin cred că în legătură cu organizarea cunoștințelor și cu diferitele sisteme de regăsire a informației noi suntem diferiți.

Conform filosofiei comuniste sau, poate ar trebui să spunem, conform culturii comuniste, a existat numai un singur adevăr: toate invențiile importante erau făcute de Lenin sau uneori de un alt rus și orice nu era în conformitate cu modul comunist, era considerat un lucru rău menit de capitalism pentru a prejudicia adevăratul mod de viață. Este impresia mea, și vă rog să mă scuzați pentru aceasta, anume că acum, când comunismul a dispărut oficial, mulți români se simt puțin nesiguri și ei caută pe cineva care să ia locul comunismului. Ei caută ceva stabil care să fie pus în locul stabilității pe care au pierdut-o: unii se sprijină pe monarhie, alții pe biserica ortodoxă și unii încep chiar să-și amintească de vremurile din comunism ca de vremuri bune. Ultima afirmație este desigur ca rezultat al sărăciei. A crede în monarhie sau în Biserica ortodoxă poate fi la nivel personal un lucru bun, dar ca specialiști în biblioteconomie și în științele informației trebuie să admitem că timpurile adevărului unic au trecut. Dacă trebuie să planificăm biblioteci și diferite sisteme informatice, acestea trebuie să reflecte diferitele moduri în care sunt organizate cunoștințele și cerințele de cunoștințe în diferitele domenii ale societății. Și aceste domenii sunt numeroase. Dacă am planifica un sistem de căutare a informațiilor, de exemplu, o bază de date care se referă la politică, ea nu va fi probabil de foarte mare valoare pentru o mulțime de oameni, pentru o mulțime de domenii ale societății, dacă s-ar referi numai la monarhie, sau dacă ar fi structurată în așa fel încât să reflecte valorile monarhice. Chiar prin tradiție, și poate că monarhia este importantă, ele nu sunt instrumente potrivite pentru a face față provocărilor României contemporane. Aceasta este valabil în general și în domeniul bibliotecilor și al științei informațiilor.

Un alt exemplu: dacă luăm de exemplu religia și studiile religioase, care reprezintă pentru mine domeniul primar de interes în relație cu organizarea cunoștințelor, cultura Bisericii ortodoxe a fost suprimată sever în timpul regimului comunist, dar desigur nu a fost învinsă. După căderea comunismului, biserica a început să revină la suprafață și cred că mulți dintre români se bucură mult de acest lucru. Dar nu este un proces lipsit de complicații. În sate și printre generațiile mai vechi cred că biserica are multe de oferit și are mai ales o funcție importantă în ceea ce am putea numi **renaștere culturală**. Biserica reprezintă ceva ce a existat înaintea comunismului și a supraviețuit comunismului. Ea este ancorată adânc în sufletul multor oameni și chiar dacă într-un anumit grad biserica a colaborat cu regimul comunist, ea a reprezentat o concepție alternativă despre lume, o concepție suprimată

desigur, dar totuși o alternativă, și eu cred că în timpul comunismului nu erau multe. Am vizitat o mănăstire și ni s-a povestit despre altele, și se pare că mănăstirile sunt destul de avansate în domeniul tehnologiei informației. Ele dezvoltă, de exemplu, baze de date care conțin documente ale mănăstirilor și ele fac aceste informații accesibile prin Internet. Și lucrul acesta este evident un lucru bun. Dar, în același timp, aceste mănăstiri prezintă, desigur, materialele lor conform cu un cadru ortodox, potrivit cu adevărul lor și pentru aceasta nu putem să le învinovățim. Dar ca bibliotecari și specialiști în știința informației noi trebuie să fim în stare să facem față diferitelor cereri de cunoștințe competitive. Noi trebuie să ne adresăm mai multor culturi, mai multor nivele ale societății. Și pentru a face lucrul acesta trebuie să ne concentrăm asupra calificărilor care vor fi importante în procesul identificării acestor numeroase structuri și cerințe.

Și cred că am cunoscut o mulțime de oameni aici în România care ar dori să participe la această lucrare și care sunt capabili să o facă: unul dintre ei este o studentă la muzeologie și știința biblioteconomică de la Brașov care a fost puțin pesimistă în ceea ce privește viitorul și practicarea în viitor a calificărilor pe care le are. În Brașov, după cum poate știți, ei au o facultate de muzeologie, biblioteconomie și știința informării. Această studentă era mai interesată de muzeologie decât de cursurile de biblioteconomie și în general era foarte interesată de istorie, filologie, etnografie și altele asemănătoare. De exemplu, pentru un examen, ea făcuse transliterarea unei cărți de 200 de pagini din alfabetul chirilic în cel latin și a considerat această muncă foarte interesantă, dar nu putea să creadă că cineva i-ar putea oferi un post pentru calificarea de transliterare a vechilor texte slavone. Eu cred, și aceasta este, repet, desigur numai punctul meu de vedere, că această studentă se înșală. Sau poate că ar trebui să spun că sper ca statul român să înțeleagă că această față are o înaltă calificare.

Permiteți-mi să mă explic: nu voi încerca să trec sub tăcere marile probleme materiale din România și cerința enormă de computere și tehnologie informațională în general. Dar cred că adeseori oamenii au tendința să uite – și lucrul acesta este valabil pentru oamenii din România și din Danemarca și de peste tot – anume că și computerele nu pot face totul de la sine dacă disprețuim ceea ce aflăm din romanele de science fiction. Ceea ce vreau să spun este că în Danemarca și în restul țărilor din vest, avem toată tehnologia de care avem nevoie, dar ducem lipsă de oameni care să utilizeze aceste computere. Există, cred, două feluri de calificări de care ducem lipsă. Avem nevoie de oameni cu îndemânări tehnice, oameni care să poată face programare, care să poată crea pereți de foc de protecție împotriva contraveniențelor, hacker-ilor și virusurilor periculoși etc. Dar mai avem nevoie și de alt fel de lucrători cu computerul, și piața începe să se intereseze din ce în ce mai mult de acest lucru. Avem nevoie de oameni care să comunice bine și care să aibă cunoștințe aprofundate din diferitele cerințe de informare. Oameni care să fie capabili, de exemplu, să realizeze ghiduri ale resurselor relevante. Relevante în sensul că ghidurile îndeplinesc cerințele utilizatorilor. Relevante în sensul că sistemele informatice sunt proiectate astfel încât reflectă, într-un fel, concepțiile despre viață și problemele unor anumite grupuri. Pentru a dezvolta astfel de sisteme nu sunt foarte importante îndemânările tehnice. De asemenea, nu este de prim interes a

cunoaște pe dinafară orice limbaj de indexare și orice sistem de clasificare. Importantă este capacitatea de analiză și interpretare. Capacitatea de a gândi. Este important a avea cunoștințe din istoria, cultura și politica din România dar este chiar de o mai mare importanță a învăța și a câștiga experiență în analizarea și interpretarea acestor lucruri și a altor domenii din viața românească.

Ca să dezvolți sistemele informatice relevante, aveți nevoie să puteți analiza și interpreta cerințele de cunoștințe de care vă ocupați. De exemplu: este într-adevăr foarte bine pentru mănăstirile din România că și-au dezvoltat cataloage care conțin documentele aflate în bibliotecile lor dar este și mai bine să prezinte aceste documente pe homepages de pe Internet astfel ca orice persoană din altă parte a lumii, interesată de aceste documente, să poată afla adresele lor. Lucrul acesta este foarte bun. Dar mă îndoiesc că aceste resurse sunt satisfăcătoare pentru îndeplinirea cerințelor generațiilor mai tinere în ceea ce privește concepțiile lor despre identitate și identitate culturală. Ei caută un teren solid dar nu sunt mulțumiți nici cu monarhia, nici cu biserica. Aceasta este impresia noastră creată de tinerii pe care i-am întâlnit și este o impresie susținută de faptul că librăriile conțin o enormă cantitate de literatură așa-numită New Age: cărți de astrologie, de vindecare, de religii și filosofii orientale. Mă îndoiesc că aceste

cărți se pot găsi în bibliotecile mănăstirești. Problema este că o foarte importantă parte din munca bibliotecară și din calificările bibliotecarilor va fi ocupată nu atât de mult cu colectarea materialelor ci cu analizarea și identificarea cerințelor utilizatorilor și apoi cu stabilirea modalităților de a face accesibile materialele solicitate. Și cine poate face acest lucru? Ei bine, de exemplu, studenta de la Brașov! Ea crede că nu o să-i placă munca în legătură cu biblioteca și cu știința informației dar lucrul acesta este numai din cauză că nimeni nu i-a spus despre importanța calificării în biblioteconomie și știința informației.

Am terminat acum și poate că îmi veți spune că mă înșel, că știu puține lucruri despre România sau cât de prețioase sunt propunerile mele din realitatea cotidiană a bibliotecilor românești. Și desigur, dvs. știți mai bine aceste lucruri. Nu pot decât să-mi exprim punctul de vedere și, desigur, sper că ar putea fi o inspirație pentru un lucru anume. Există, totuși, un singur lucru de care sunt foarte sigur, și anume că, deși sunteți o țară săracă, cu probleme pe care danezii cu greu și le pot imagina, aveți enorme resurse umane și sper că sunteți conștienți de lucrul acesta.

Traducere de Ortansa ENĂȘESCU

Orizonturi

Originea și civilizația etruscilor

Dan IONESCU SISEȘTI

Toate lucrările mai vechi de istorie considerau pe etrusci ca fiind la originea poporului român, de asemenea ca buni navigatori și specialiști în construcții edilitare și cu un nivel ridicat al artei din domeniul arhitecturii, sculpturii și picturii, calități care s-au transmis poporului român.

Originea etruscilor, după Herodot, se găsea în Lydia din Asia Mică, de unde ei au emigrat, din cauza foametei, la începutul mileniului I î.H. spre peninsula italică, unde au organizat un adevărat imperiu cu 12 cetăți-staț, cu capitala la Alba Longa. Istoricii considerau însă că originea etruscilor este necunoscută și nu-și puteau explica nivelul foarte ridicat al civilizației lor, care contrasta cu civilizația mult mai coborâtă a celorlalte popoare antice din jurul etruscilor.

Recent, au apărut lucrări noi, române și străine, despre etrusci, care întregesc informațiile privitoare la nivelul lor ridicat de pregătire în domeniul construcțiilor edilitare, al artei, al vieții lor sociale și al culturii și, în plus, prezintă o nouă ipoteză a originii acestui popor. Este vorba despre originea atlantică a etruscilor, ca și de originea atlantică a altor patru popoare antice: cretanii, micenienii, egiptenii și mayașii mexicani. În aceste lucrări, care vor fi prezentate mai jos, se aduc dovezi asupra existenței și apoi a scufundării Atlantidei

și se arată rolul civilizației atlantide asupra dezvoltării, în milenii următoare, a civilizațiilor popoarelor menționate.

Informațiile vechi și cele recente despre Atlantida

În lucrările lui Platon, numite *Dialogurile cu Timaeus și Critias*, bazate pe datele preluate de la egipteni, existau unele informații despre existența, în Oceanul Atlantic, dincolo de "Coloanele lui Hercule", adică de strâmtoarea Gibraltar, a unei mari insule populate, numită Atlantida. Întrucât aceste informații nu erau bazate pe elemente certe, iar insula Atlantida a dispărut în secolele următoare, existența anterioară a Atlantidei a rămas înconjurată de mister. În urma cercetărilor oceanografice din ultimul timp, realizate de numeroase instituții de specialitate, au apărut informații, nu numai despre existența în trecut a Atlantidei, dar și despre istoria și civilizația ei.

În cele ce urmează se vor prezenta date despre istoria Atlantidei și despre civilizația ei. Planșa anexată prezintă cele trei etape principale din istoria Atlantidei, după lucrarea lui N.F. Jirov, intitulată *Atlantida* și editată în anul 1967, și anume **Vechea Atlantidă**, cu o vechime de peste 30 milenii, era constituită dintr-un

mare continent care, înainte de scufundare, ocupa partea centrală și nordică a Oceanului Atlantic de azi și al cărei țărm vestic era foarte apropiat de coasta estică a Americii de Nord, a celei centrale și de Sud, iar țărmul estic era apropiat de coastele vestice ale peninsulei iberice și Africii, unde atlanzii aveau acces. Cea mai mare parte a acestui continent s-a scufundat, începând cu mileniul X î.H., dar populația lui a reușit să se deplaseze pe continentele apropiate.

Atlantida din vremea lui Platon exista în mileniul I î.H. și era formată dintr-o mare insulă de cca. 350.000 kmp, din care două treimi era o câmpie fertilă, iar restul era muntoasă și împădurită.

Resturile actuale ale Atlantidei sunt formate din insulele Bermude și Bahamas spre vest și din insulele Azore, Canare și Capul Verde spre est, acestea prezentând urme de construcții deosebite.

În aceeași planșă anexată se prezintă și zonele ocupate de cele 5 popoare menționate mai sus și ale căror civilizații au fost opera civilizației atlantide.

Originea etruscilor

Din lucrarea lui George Dennis, intitulată *Lumea etruscilor*, reeditată în anul 1982, rezultă că autorul a efectuat în perioada anilor 1843 – 1847, ca membru al Institutului de arheologie din Roma, vaste cercetări ale civilizației și artei etruscilor. În privința originii etruscilor Dennis consideră că ei nu proveneau din Lydia, cum afirmase Herodot, deoarece nu existau asemănări între obiceiurile și moravurile lydienilor și cele ale etruscilor.

O informație precisă în privința originii etruscilor a oferit Renato Zamfir în lucrarea *Terra incognita*, editată în anul 1993, pe baza unei vaste documentații. El afirmă că etruscii sunt un nucleu etnic atlant, care a supraviețuit marii catastrofe naturale și care, datorită stabilității lor biologice, au rezistat timpului, dând

naștere unei civilizații originale, de origine atlantidă.

Privire retrospectivă asupra Terrei în ultimele milenii

Întrucât istoria Atlantidei, a etruscilor, cât și celorlalte patru popoare antice, menționate mai sus, s-a desfășurat în timpuri foarte îndepărtate, se vor trece în revistă principalele evenimente naturale de pe Terra din ultimele 12 milenii, precum și evoluția civilizației umane pe Terra în ultimele 10 milenii.

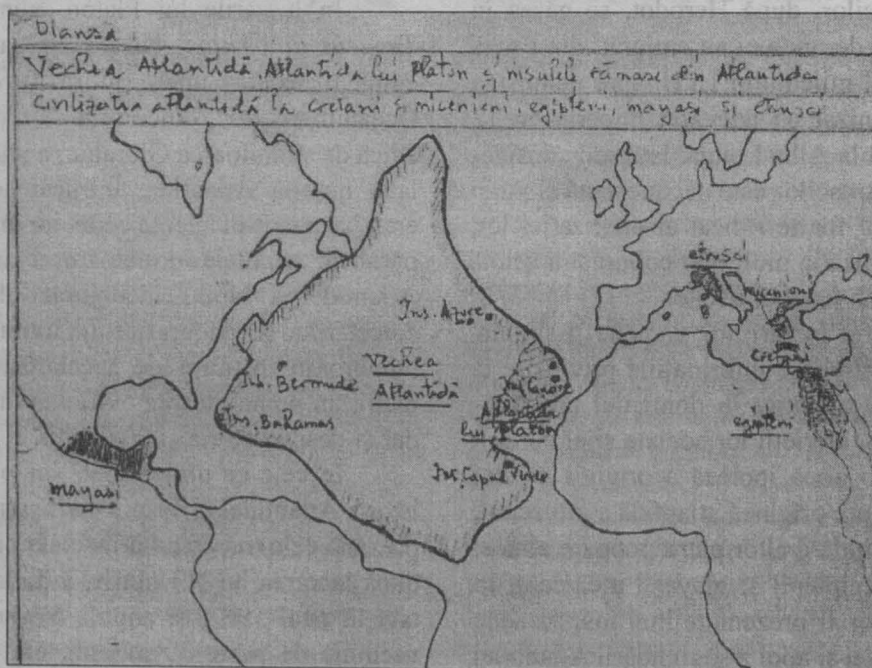
Principalele evenimente naturale au fost următoarele:

Glaciațiunile au fost provocate de unele schimbări ale axei de rotație a Terrei și au creat acoperirea cu gheață foarte groasă a unei mari părți din calota nordică a Terrei, spre exemplu în Europa până în Marea Baltică în ultimele glaciațiuni fiind în mileniul XII î.H.

Scufundarea Atlantidei s-a produs începând cu mileniul X î.H., datorită unor puternice fenomene tectonice, ceea ce a provocat migrația populației Atlantide către vest, adică spre America Centrală și spre est, adică spre țările mediteraneene.

Potopul a fost provocat în mileniul IX î.H. pe o mare parte a Terrei din cauza ploilor torențiale, datorită topirii unei mari suprafețe de glaciații. Această topire s-a produs din cauza unor alte schimbări ale axei de rotație a Terrei. În timpul potopului nivelul mărilor și oceanelor s-a ridicat cu câteva sute de metri, iar inundațiile respective au provocat o mare migrație a populațiilor spre înălțimi.

Evoluția civilizației umane pe Terra se poate rezuma astfel: până în mileniul X î.H. omul se găsea în epoca paleolitică a preistoriei și ducea o viață sălbatică în peșteri, unde schița unele desene rupestre. A urma perioada protoistorică a vieții primitive în comun, care a început cu epoca mezolitică și care a durat până în mileniul V î.H., când omul a devenit "homo sapiens"

Acesta avea o civilizație arhaică, folosea focul, arcul cu săgeți, toporul de silex, barca, prelucra arama și continua să realizeze pictura rupestră. A urmat în continuare epoca neolitică până în mileniul III î.H. când oamenii trăiau în comun, realizând structurile tribale. Femeile foloseau torsul și țesutul, iar bărbații șlefuiau piatra, realizau vase din pământ ars și foloseau plugul de lemn și săpăliga din os.

Începând cu mileniul III î.H. s-a intrat în epoca bronzului, prima din perioada numită istorică. Acest bronz a înlocuit arama și a permis realizarea multor obiecte casnice și de artă. În jurul mileniului I î.H. a început epoca fierului, când omul a devenit realizator de unelte, iar religia și mistica au căpătat un nivel ridicat, odată cu creșterea conștiinței umane și a spiritului civic.

Unele dovezi ale civilizației atlantide și ale transmiterii acesteia civilizațiilor cretană, miceniană, egipteană, mayașă și etruscă

După cum s-a arătat mai sus, civilizația Terrei a trecut după mileniul X î.H. prin diverse epoci de formare și n-a reușit decât în mileniul I î.H. să se ridice la un nivel deosebit în domeniul tehnic, al organizației sociale, al condițiilor de viață și al ocupațiilor și în special în domeniul artistic. Dovezi importante arată că civilizația atlantidă a existat în milenii anterioare și s-a extins, chiar după scufundarea Atlantidei, în anumite zone geografice unde s-a transmis la cele 5 popoare menționate mai sus. Astfel:

Echipajul submarinului "Aluminant" a descoperit în zona coastelor vestice ale Oceanului Atlantic, lângă peninsula Yucatan din Mexic o șosea de 250 km lungime și 20 m lățime, iar în jurul insulelor Bahamas coloane de piatră și marmură, ziduri cimentate, blocuri de piatră susținute de coloane verticale și unele temple.

Exploratorul Yves Cousteau a descoperit în largul coastelor spaniole și portugheze mai multe construcții ciclopice deosebite care, ca și descoperirile prezentate mai sus, dovedesc realizările atlante.

Transmiterea civilizației atlantice s-a realizat astfel:

Civilizația cretană din insula mediteraneană Creta a căpătat, începând cu mileniul VII î.H., un nivel deosebit față de cea a popoarelor din jur, până în mileniul III î.H. Această civilizație, numită minoică, după regele cretan Minos, s-a dezvoltat ajungând la apogeu în mileniul II î.H., când s-a construit și mărețul palat de la Cnossos. Rolul transmiterii civilizației atlantice la civilizația cretană s-a datorat atât coloniștilor atlanzi, aflați deja în Bazinul mediteranean, cât și migrației populației atlante din perioada scufundării. Aceasta se dovedește și prin asemănările dintre arhitectura atlantidă și minoică.

Civilizația miceniană a trecut în peninsula

Peloponez și s-a dezvoltat în orașele antice Micene și Tirint, fiind preluată din Creta.

Civilizația egipteană, realizată în Egiptul antic, a început să se dezvolte în mileniul IV î.H., după care au urmat cele trei perioade istorice, și anume: Imperiul vechi, cu capitala la Memphis, când s-au construit cele trei mari piramide de la Giseh, apoi Imperiul de mijloc cu capitala la Theba și Imperiul nou, cu capitala la Sais, după care au urmat perioadele elenistică, romană și bizantină. La fel ca civilizația cretană, civilizația egipteană s-a dezvoltat într-un spațiu geografic cu civilizație inferioară, ceea ce se explică numai prin efectul civilizației atlantide.

Civilizația mayașă s-a dezvoltat în Mexic la început în peninsula Yucatan, în special în mileniul II î.H. și s-a extins apoi spre sud. Localitățile principale în care s-a dezvoltat această civilizație a mayașilor erau Chichen Itza, La Venta, San Lorenzo și altele. Ele aveau centre de cult și temple și erau legate cu șosele lungi. La complexul, numit în zilele noastre San Lorenzo, existau statui de mari dimensiuni, canale și rezervoare de drenaj, iar în localitatea Uxmal existau piramide triunghiulare înalte, asemănătoare cu cele egiptene. Se constată că și acești mayași se găseau la un nivel de civilizație deosebită, față de civilizația popoarelor din jurul lor, ceea ce se explică tot prin rolul civilizației atlantide.

Civilizația etruscilor a început să se dezvolte în jurul anului 1800 î.H., și anume între râurile Arno și Tibru din peninsula italică. Litoralul vestic al peninsulei a căpătat în perioada antică numele etrusc de "Tirenium", fiind considerat locul de debarcare a unui grup atlantic, rătăcit după scufundarea, în mileniul X î.H., a Atlantidei. Istoricul Dionysos din Halicarnas afirma că etruscii erau în peninsulă din anul 1040 î.H., iar Leon Deshairs afirmă că arta etruscă, numită "arta villanoviană", a apărut în peninsulă între secolele 10 – 8 î.H. De asemeni, Adriana Crainic afirmă că inscripțiile în alfabetul etrusc sunt datate din secolele 10 – 9 î.H. Primele localități etrusce au fost: Tarquinia, Cerveteri și Veies spre nord și Capua spre sud.

Etruscii se ocupau cu comerțul, navigația, erau meșteri deosebiți în construcția de drumuri, apeducte, canalizări, ceramică, lucrări din bronz și agricultură și aveau o pregătire deosebită în arhitectură, sculptură și pictură. Nivelul lor de viață era foarte ridicat și exista egalitatea între bărbat și femeie, inexistentă la alte popoare. Civilizația etruscilor, care era situată deasupra celei a latinilor și sabinilor, are ca singură explicație originea atlantidă, aceeași ca și a celorlalte popoare menționate anterior.

Exemple din realizările artistice de arhitectură, sculptură, pictură și ceramică a celor cinci popoare antice

Arta la cretani (minoică) a început să se dez-

volte în jurul anului 2500 î.H. și a ajuns la apogeu în secolul 15 î.H. Realizările principale de arhitectură se găsesc la palatele din Cnossos, Pfaistos, Mallia și Haghia Triada, care aveau un confort deosebit, eleganță, canalizare și săli de baie. Ca lucrări de sculptură se menționează "Capul de taur" din argint, găsit la Cnossos, taurul fiind animal sacru la cretani, iar ca opere de pictură frescele "Doamnele în albastru", "Procesiune religioasă" și "Prințul cu flori de crin" găsite tot la Cnossos. Ca opere de ceramică se menționează "Cele șapte vase" găsite la Cnossos.

Arta miceniană are o oarecare severitate față de cea minoică și se menționează "Poarta leilor" de la Micene, realizată din piatră, iar ca lucrări de pictură, "Fresca femeilor" și "Fresca femeilor plecând la vânătoare", ambele găsite la palatul din Tirint. Ca lucrări de ceramică se menționează "Vasele din Vaphio", aflate la Muzeul Național din Atena.

Arta la egipteni, dezvoltată între mileniul IV î.H. și secolul 16 î.H., când au invadat persanii, a fost plină de geniu și originalitate și a servit religia și mistica egiptenilor, dar în perioada cuceririi arabe templele egiptene au fost închise. Dintre numeroasele edificii arhitectonice s-au păstrat, printre altele: Piramidele lui Keops, Khefren și Mikerinos și Sfînxul, toate la Giseh, "Coloanele din granit" de la Karnak, "Templul funerar al lui Ramses II de la Karnak", unde se află și "Cele patru statui" din piatră, realizate pe versantul muntelui, precum și "Piramidele în trepte" de la Sakkarah. Dintre lucrările de sculptură se menționează "Statuia lui Khefren", "Triada lui Mikerinos", "Prințesa din familia lui Amenophis", "Scrib așezat" din calcar vopsit și altele.

Arta la mayași s-a dezvoltat începând cu secolul 10 î.H. în zona localităților Tula, La Venta, Chichen Itza, Palenque și altele. Dintre lucrările arhitectonice se menționează "Orașul Tlatelolco", "Marele palat din Palenque", "Piramida inscripțiilor" din Palenque și "Poarta soarelui" de la Teotihuacan, realizată din andezit. Dintre operele de sculptură se menționează "Statuia de jad olmecă" care se găsește la Muzeul mexican Jalepa, "Statueta din Monte Alban" și "Statuile Cap colosal" de la San Lorenzo, iar ca lucrări de pictură "Zeul comerțului Yucatecuhtli" de la Teotihuacan, "Celebrarea triumfală și sacrificarea prizonierilor" de la Bonampak.

Arta la etrusci a apărut la începutul mileniului I î.H., a atins apogeu în secolul 7 î.H. și s-a menținut până în secolul 5 î.H. când a apărut în peninsula italică influența artei grecești, menținută până în secolul I î.H.

când romanii au creat propria lor artă. Această artă etruscă s-a situat pe primele locuri în privința calității, următoarele exemplificări dovedind acest lucru: "Poarta de intrare în Perusia", "Mormântul Latranzi" din Norcia, "Necropola orașului Cerveteri", formată din tumuli, aceștia reprezentând morminte subterane cu un zid circular și acoperite cu o cupolă și pământ. În interior acești tumuli aveau camere mortuare cu pereți pictați. Printre lucrările de sculptură există cunoscuta "Lupoaica capitolină" din bronz, aflată la Muzeul Capitolin de la Roma și legată de legenda întemeierii Romei. Se menționează că cei 2 copii, Romulus și Remus, au fost sculptați de către Antonio Pollaiolo în perioada Renașterii. Există de asemenea și statuia "Menada și Satir" realizată în secolul 5 î.H. și aflată la Satiricum, statuia "Sarcofagul celor doi soți" din pământ ars, realizată în secolul 6 î.H. și aflată la Muzeul Giulia din Roma, statueta "Tinia din Volsini" din piatră și realizată în secolul 5 î.H., statueta "Sfînx etrusc" din marmură, găsită la Chiusi și altele. Ca opere de pictură s-au găsit frescele "Cântăreț cu fluier dublu", "Scenă de banchet" și "Cursă de bigi", la Tarquinia și picturile "Mormântul Campana" de la Veies și "Citared și dansatoarele".

Din datele prezentate în această lucrare, bazată pe documentație recentă românească și străină, se pot trage unele concluzii importante, privind atât istoria și arta etruscilor, cât și istoria și arta altor patru popoare antice, cretanii, micenienii, egiptenii și mayașii mexicani, a căror origine și civilizație este Atlantida. S-au prezentat datele referitoare la existența în trecut a acestui mare continent care a avut în timpuri foarte vechi o civilizație deosebită, cu mult mai ridicată decât a celorlalte popoare, situate de o parte și de alta a Oceanului Atlantic. S-au arătat apoi dovezile că această civilizație atlantidă s-a transmis în milenii următoare celor cinci popoare antice, iar acestea la rândul lor au reușit să realizeze progrese deosebite în tehnică, artă, condiții de viață, prin aceasta depășind cu mult nivelul respectiv la toate celelalte popoare din jurul lor.

Pentru noi, românii, aceste informații recente, referitoare la etrusci, ne ajută să explicăm rapidă dezvoltare a civilizației romanilor, urmași ai latinilor, sabinilor și etruscilor și să aflăm originea reală a acestui popor etrusc atât de valoros.

(Conferința din 18 martie 2000, organizată de
Societatea culturală România – Italia,
la Facultatea de Litere a Universității București)

Correspondență din New York**În amintirea lui Iannis Xenakis**

Șerban C. ANDRONESCU

– “Ce mai faci?”, au fost primele lui cuvinte, rostite în românește, când a aflat cum mă cheamă. Eram la Paris, în 1971. Studiam la Sorbona pentru un doctorat cu profesorul Étiemble și lucram la o disertație despre analogiile dintre artele spațiului și cele ale timpului. Xenakis chiar asta făcea, sau cel puțin așa se credea că face. Compunea pe atunci “Polytope de Cluny”, o combinație de sunete și lumini, opera aparent analogică destinată să fie executată printre ruinele cetății romane de la Cluny. Înaintea lui Xenakis, același fel de analogii fuseseră experimentate de Alexandru Scriabin care își construise un clavier special cu clapele conectate la becuri electrice colorate. Când compunea la clavier, el avea instantaneu în față imaginea colorată a acordurilor muzicale. Era ferm convins că lumea își va opri pasul când va afla ce făcea el și va asista la creația sa.

La o jumătate de secol după Scriabin, Xenakis căuta la Paris formule asemănătoare ajutat fiind de o instalație ultramodernă de mașini electronice și lasere, “L'Équipe de mathématique et automatique musicales”. Lucrările lui anterioare, “Metastasis”, “Pithoprakta”, “Eonta” (executate cu dezgust binevoitor de Pierre Boulez) reținuseră atenția stupefiată a unui public parizian, cum se știe, mare amator de inovații în arte. Parisul era încă socotit “capitala mondială a culturii” și inovațiile lui Xenakis nu puteau trece neobservate, chiar dacă nu erau și însușite. O referire la momentul acela poate fi de interes pentru cititorii revistei noastre.

Étiemble, unul din criticii negativi ai lui Xenakis, era pentru subsemnatul un director de disertație de valoare inestimabilă. Îmi diriguia cercetările în materie cu o atenție neobosită. El mă îndrumase, mai devreme în același an, spre barul “Le Boeuf sur le toit” pentru a afla

dacă Brâncuși îi pozase la fața locului lui Dufy alături de Cocteau, Radiguet, Tzara și alți avangardiști. El îmi pusese în mână o carte deosebită, un mic cinematograf, pe care, dacă o răsfoiai, vedeai ca la cinema pe Apollinaire discutând cu prietenul său, André Rouveyre, și gesticulând. În aceeași venă, acum mă recomandase lui Xenakis. Când m-am prezentat acestuia (iar el mi-a răspuns în românește cu întrebarea de la începutul acestor rânduri), mi-am închipuit că vom discuta în limba mea maternă, dar mă înșelam. Deși născut la Brăila, așadar în același oraș cu Panait Istrati, nu mai vorbea românește. Plecase în Grecia de copil și nu mai întâlnise decât accidental vorbitori de limba română. Venisem la el cu un scop precis: să aflu din gura lui, așadar a creatorului, un răspuns la o anchetă inițiată prin disertația mea, în ce constă analogia dintre nota muzicală și lumina colorată. Mi-a răspuns că, în concepția lui, analogia există mai mult în ochii spectatorului; pentru el, creatorul, era vorba de o finalitate determinată prin laser de numărul fenomenelor sonore obținute prin computer. Răspunsul mi s-a părut bizar. Totuși l-am întrebat în continuare în ce măsură sensibilitatea lui artistică intervenea în acel proces. A zâmbit și m-a informat că nu sensibilitatea intervenea, ci controlul său conceptual asupra probabilităților sonore declanșate prin computer, variabilitatea stochastică, termen științific pentru un anumit tip de fenomene fizice întâmplătoare dar controlabile. Mi-a spus că efortul lui personal nu se datora inspirației artistice ci abilității de a influența o “șansă” componistică prin determinismul electronic. Tehnica tradițională a compoziției muzicale nu-l interesa. Inspirația, element caracteristic în creația altor compozitori, pe el îl deranja și o evita. El își concentra eforturile numai asupra controlului pe care îl putea exercita asupra muzicii și luminilor. Pentru subsemnatul, asta însemna munca mecanică produsă prin computer, – și i-am spus-o, adăugând că efortul de care vorbea mi se părea de natură fundamental terestră, la antipodul a ceea ce alți compozitori numeau aportul divin în arte, inspirația, viziunea, indicibilul, magia actului estetic. Înțelesesem bine, l-am întrebat, că apropierea pe care o făcea între sunet și lumină era întâmplătoare? Da, mi-a răspuns fără să ezite, dar “întâmplarea” asta cade sub controlul meu, în condițiile variabilității stochastice. Ford Foundation din New York îi acordase o bursă substanțială pentru a studia acea variabilitate controlabilă în muzică iar acum, la Paris, pune în practică, în piesa “Polytope de Cluny”, rezultatele obținute în vremea când beneficiase de bursă.

Când i-am relatat lui Étiemble discuția avută cu Xenakis, directorul disertației mele mi-a recomandat să abandonez subiectul Xenakis. Apoi, ca o explicație, mi-a

ținut un mini-curs despre *Les Voyelles*, sonetul în care Rimbaud dăduse culori vocalelor, un proces asemănător cu lucrările lui Xenakis. Mi-a vorbit și despre confruntarea pe care a avut-o pe tema aceea cu un coleg de la Universitatea din Lyon, Robert Faurisson. Pe scurt, Étiemble socotea că sinesteziiile, fenomenele prin care se percep cu un simț senzațiile destinate altui simț, nu există decât în imaginația unor subiecți supra-sensibili. Faurisson credea, dimpotrivă, în existența tuturor tipurilor de sinestezii și chiar găsisse o explicație pentru sinestezia rimbaldiană, percepția colorată a vocalelor, pretinzând că poetul zugrăvise în versurile insolite ale sonetului corpul femeii în timpul actului sexual. Controversa dintre Étiemble și Faurisson fusese publică, un episod se desfășurase chiar la Sorbona, și toate revistele culturale ale Parisului îl comentaseră. Bogăția de argumente prin care Étiemble contesta posibilitatea sinesteziiilor era enormă. Când i-am scris lui Faurisson, la Lyon, pentru a avea și opinia acestuia, răspunsul lui a constat mai mult din articole publicate prin reviste, cunoscute mie, parțial inconcludente. Totuși n-am abandonat și l-am mai solicitat o dată pe Xenakis pentru definitivarea concluziilor. Rezultatul a fost același, pentru mine inconcludent. Piesa la care lucra pe atunci, "Polytone de Cluny", fu audiată și vizionată (era un spectacol de sunete și lumini) chiar printre ruinele de la Cluny. Alcătuită din sunete puternice în derulare sacadată și din lumini de laser tot atât de puternice și sacadate, piesa a dat naștere unor aprecieri critice diametral opuse. Unii spectatori s-au declarat încântați, alții din contră. Voga lui Xenakis a continuat, dar eu n-am putut intra în posesia elementelor estetice necesare pentru o formulare articulată

într-o teză de doctorat, așa că n-am putut decât să-i menționez numele.

Azi, la aproape 30 de ani de la episodul acela și de atunci stabilit la New York, aflu că una din piesele lui Xenakis, "Zeia Atena", compusă în 1992, s-a dat în ianuarie la Weill Recital Hall (New York) bucurându-se de succes. Mai aflu că inginerul Iannis Xenakis a murit la Paris la 4 februarie în vârstă de 79 de ani. Faima mondială dobândită în cursul vieții s-a datorat mai puțin Pavilionului Philips ridicat de el la Târgul Internațional de la Bruxelles în 1958 și infinit mai mult pieselor sale de muzică electronică, "Psappha" din 1975, sextetul "Pleiadele" din 1978, "Ais" din 1979, "Nopti" (cor), "Omega" din 1997. Fusese membru al Partidului Comunist Grec și plecase din Grecia după ce Markos și partizanii săi fuseseră anihilați (1947 – 48), unii refugiindu-se în România comunistă de atunci. Xenakis s-a refugiat și s-a stabilit la Paris, unde l-am cunoscut prin 1971. Pe când se afla la Atena, o schijă de obuz l-a lovit drept în față, sfărtecându-i obrazul stâng și făcându-l să-și piardă un ochi. De aceea portretele sale îl înfățișează totdeauna cu obrazul stâng în umbră. Din punct de vedere tehnic, piesele lui sunt perfecte, de tipul (formula îi aparține) stochastic al probabilităților muzicale. Pentru oameni ca subsemnatul, anacronici de formație clasică, piesele lui sunt lipsite de elementul emoțional care constituia gloria unor Bach, Beethoven, Mozart, Enescu. Sunt fără îndoială creații cerebrale de înaltă calitate, somptuoase prin luminile reci de laser și neînsuflețite. Cadavre superb îmbălsămate. Probabil un simptom premonitoriu al lumii de mâine.

Agenda culturală

Adunarea Generală Anuală ABIDOB

În ziua de 23 iunie 2001 a avut loc Adunarea Generală Anuală a Asociației Bibliotecarilor și Documentariștilor din București (ABIDOB), în cadrul căreia dl. Florin ROTARU, președintele Asociației, a prezentat Raportul anual de activitate.

De la început s-a precizat faptul că, în pofida tuturor neajunsurilor, ABIDOB și-a desfășurat activitatea conform coordonatelor trasate de Adunarea Generală anterioară. Deși nou venită în peisajul asociațiilor profesionale românești, ABIDOB și-a consolidat personalitatea și s-a afirmat ca o prezență activă în mijlocul breslei pe care o reprezintă. De aceea, nu puține sunt realizările cu care ABIDOB se poate mândri. Astfel, s-a avut mereu în vedere descoperirea și stimularea potențialului fiecărui membru din asociație, optimizarea calităților și competențelor profesionale prin cursuri de perfecționare și stagii de formare a animatorilor pentru programul "Cultură și Cartier", dar și pentru alte compartimente de activitate ("Marketing", "Relații publice", "Planificare strategică" etc.).

Revista "Biblioteca Bucureștilor", organul de presă al ABIDOB, este astăzi o cunoștință agreabilă în peisajul mensualelor românești și de profil, recunoscută prin numele sonore ale culturii românești și europene care semnează articole de o înaltă ținută științifică. Alături de ea, la inițiativa ABIDOB, și-a făcut apariția, începând cu primul trimestru al anului 2001, "Foaia Cartierului". Cele 12 titluri, parte constitutivă a programului "Cultură și Cartier", monitorizează Capitala și au ca menire dinamizarea relației utilizator – cetățean al comunității – și bibliotecă, important centru de informare și educație permanentă.

Conștienți că numai uniți reprezentăm o forță, alături de celelalte asociații din țară, ABIDOB a susținut constituirea FABR – ca asociație profesională unică, reprezentativă a bibliotecilor și bibliotecarilor din România. Astfel, la sfârșitul anului 2000, FABR a obținut statutul juridic și a luat primele inițiative de consolidare a structurii în teritoriu. De asemenea, s-au consolidat relațiile de parteneriat cu asociațiile internaționale similare (INTAMEL, EBLIDA), precum și cu bibliotecile metropolitane din alte țări.

În deplină consonanță cu preocupările UNESCO pentru biblioteca publică, pentru accesul liber la informație al tuturor categoriilor de cetățeni, ABIDOB a acționat pentru creșterea prestigiului științific și ridicarea statutului social ale bibliotecii publice și bibliotecarului, pentru revitalizarea memoriei comunității locale.

Conștienți de faptul că biblioteca publică trebuie să iasă din monotonia tradițională și să-și diversifice cromatica inițiativelor, Asociația a acționat pentru dezvoltarea unor servicii noi. Astfel, pe lângă accesul la Internet și "Baza Lex", realizarea cu cel mai mare ecou în acest sens este BSNA (Biblioteca Sonoră pentru Nevăzători și Ambliopi), instituție unică în România, inaugurată la începutul anului 2001. Ea este rodul colaborării ABIDOB cu Asociația Nevăzătorilor din România, cu Fundația "Salvați copiii" și Euroart. Aportul material al asociației noastre a fost unul decisiv. Aproape jumătate din cei 30.000 ECU, valoare la care s-a ridicat proiectul, a fost acoperită de ABIDOB. BSNA dispune astăzi de o dotare de excepție, cu un fond de carte transpusă sonor și în scriere Braille, precum și cu tehnologie de ultimă oră. Aceasta poate servi ca model pentru oricare altă inițiativă de acest fel din România. Semnificativă este și contribuția ABIDOB la dotarea bibliotecilor din rețeaua BMMS cu tehnologie electronică modernă: calculatoare, copiatoare, centrală telefonică etc.

La inițiativa Ministerului Culturii și Cultelor, membri ai ABIDOB, precum și ai altor asociații de profil, reunite în FABR, au participat la redactarea "Legii Bibliotecilor" – act normativ de strictă necesitate în reglementarea activității acestor instituții. Ea a intrat deja în dezbaterile Comisiilor pentru Cultură ale Parlamentului și se așteaptă forma finală pentru promulgare.

Editura "Biblioteca Bucureștilor" și-a urmat coordonatele programului editorial: revitalizarea memoriei bucureștene; readucerea în circuitul valorilor culturale românești a marilor creații din literatura națională și universală; îmbogățirea fondului de lucrări din domeniul biblioteconomiei. În acest sens, între anii 1998 – 2000 au fost publicate 14 titluri în regim de editare normală, 4 titluri în ediții de lux și 14 titluri ediții bibliofile. Producția editorială a fost prezentă la târguri naționale de carte precum **Bookarest** (1998, 1999 și 2000) și **Gaudeamus**, dar și la cele internaționale (Paris și Geneva în anul 2001). Pe anul în curs proiectul editorial numără titluri de valoare deosebită pentru cultura națională și universală.

Tot cu sprijinul ABIDOB s-au finalizat, ori se află în curs de derulare, proiecte culturale de importanță națională și internațională. Astfel, s-a continuat "Programul Francofonia", cu dezvoltarea colecției bibliotecii de profil "Elena Văcărescu". Din colaborarea cu Ambasada Braziliei s-a născut colecția "Antonio Olinto" care, în curând, va fi urmată de Centrul de documentare "Niponica" pus la dispoziție de Ambasada Japoniei. S-au extins programele pentru copii, tineret și minorități: "Fantezia", "Roata copilăriei", "Fan club", "Turism cultural bucureștean" etc. Numeroase acțiuni culturale au fost dedicate poetului național Mihai Eminescu, iar acum se derulează acțiuni prilejuite de "Anul Brâncuși". În perspectivă, ABIDOB se va implica în susținerea unor proiecte de importanță deosebită inițiate de Ministerul Culturii și Cultelor, ca: "Biblioteca Virtuală a României", "Catalogul Național" și altele.

În plan internațional, obiectivul major al asociației noastre l-a reprezentat integrarea în rețelele internaționale ale asociațiilor profesionale similare. Astăzi, ABIDOB este membră a INTAMEL și EBLIDA și a participat direct la acțiuni ale acestora ca: "INTAMEL și Europa Centrală și de Est" – conferință organizată la Budapesta; Conferința internațională "Bibliotecile publice pentru o Europă nouă" (Praga); Seminarul internațional "Literatură și limbă" (Köln – Berlin); Conferința internațională "Copyright-ul electronic și licențele digitale" (Roma); Conferința anuală a Asociației Internaționale a Bibliotecilor Metropolitane cu tema: "Biblioteci și societate" (Zürich) etc. Tot în cadrul relațiilor internaționale ABIDOB are în vedere realizarea Bibliotecii "Atatürk", precum și organizarea unei colecții destinate culturii arabe.

Liviu BUTUC

A apărut **Buletin metodologic și de informare** (nr. 1, mai – iunie 2001), bisemestrial al CIDB, editat de Serviciul Metodologic și CIDB din cadrul Bibliotecii Metropolitane "Mihail Sadoveanu" București (redactor responsabil Liviu BUTUC, redactori Aurelia ALBU și Rodica LUPU-ȘANSCHI, tehnoredactor Anca IVAN).

Sumarul: "Elaborarea documentelor secundare de condensare", venind în sprijinul colegilor noștri cu câteva precizări privind metodologia de concentrare a informației redundante, în așa numitele "condensate" sau "surrogate", în elaborarea publicației din subprogramul "Foaia Cartierului"; "Proiectul Legii Bibliotecilor" din care reținem precizarea: Cap. II: "... BMMS se bucură de 4 articole (25 – 28) prin care este definită ca bibliotecă metropolitană de drept public în subordinea Consiliului General al Municipiului București"; rubrica **Noutăți** – "Era Cyber. O nouă ofensivă a cărții electronice" și extrase din studiul sociologic "Biblioteca publică și lectură"; rubrica de curiozități **Știați că...** și **Topul bibliotecilor după primul trimestru al anului**.

Publicația, îngrijit redactată, își dovedește pe deplin interesul și utilitatea în contextul preocupărilor publicistice ale Bibliotecii.

Atelierul de promovare a culturii scrise

După ce, mai demult, Biblioteca Municipală "Mihail Sadoveanu" venea cu o replică, cel puțin de luat în seamă, la cultura de cartier, acum aceeași bibliotecă pregătește pentru toamnă un proiect interesant, chiar dacă nu cu totul nou în contextul bibliotecilor din București – amintim că acum ceva timp scriam despre ineditul unei alte biblioteci, de poezie de data aceea. Alexandru Horia, coordonatorul programului, ne-a oferit, în exclusivitate, informații privind programul care va debuta în toamnă. Este vorba despre o încercare de a întoarce publicul din nou spre lectură, utilizând metode, dacă nu chiar inedite – am amintit, mai sus, de "Biblioteca de Poezie" – cel puțin la fel de interesante. Programul, care se va numi "Atelier de promovare a culturii scrise", va include lansări de carte, cu demonstrații audio-video, cu promovarea cărților pe Internet. Totodată, în cadrul programului, se vor realiza sondaje de opinie privind audiența genurilor literare la publicul actual. Se are în vedere realizarea unui top de preferințe afișat pe un panou electronic. Alexandru Horia a ținut să precizeze că este vizată în exclusivitate literatura beletristică actuală, care în momentul de față cunoaște o criză de audiență. Iar de această "acțiune de salvare" – cum este considerat programul de coordonatorul lui – se va bucura în mod special genul liric. Atelierul intenționează să colaboreze cu alte instituții culturale, cu organizații, edituri, firme de profil. Pentru mai multe informații, cei interesați sunt rugați să sune la numărul 6597394 – sediul Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu", serviciul de relații cu publicul. Secretari PR: Doina LĂZĂRESCU, Ion ZAVASTIN.

(Text reprodus din "Cotidianul", 11 iulie 2001)

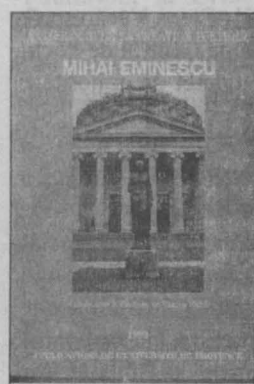
Catalog

Stelian NEAGOE, Petre Pandrea în pușcăriile comuniste

Editura Machiavelli, București, 2001, 320 p.

... Fie ca volumul de față să marcheze începutul întrui scotocirea arhivelor, descifrarea documentelor dăătoare de seamă pentru viața din pușcăriile infernale, parte inseparabilă din biografia (ce așteaptă a fi scrisă) incandescentului, uimitorului Petre Pandrea, exemplar ilustru al spiritualității românești. (Stelian Neagoe)

Anthologie de la création poétique de Mihai Eminescu, réalisée, sous la direction de Valeriu RUSU, par les membres du Séminaire poétique "Mihai Eminescu" de l'Université de Provence

Publications de l'Université de Provence, 1990

La présente anthologie est le fruit d'un dialogue continu et profond, traditionnel, entre les deux cultures, roumaine et française, favorisée, cette fois-ci, par la création, hors pair, dans le paysage culturel roumain de la deuxième partie du XIXe siècle, de Mihai Eminescu, et réalisée grâce à un esprit ouvert, avide de Rêve et de Poésie, de ces jeunes étudiants de l'Université de Provence, dont la disponibilité pour la lecture de la Poésie et pour la re-création poétique, par des traductions, m'a surpris et m'a touché profondément. [...] (Valeriu Rusu)

Eloge du village roumain, anthologie de prose et de poésie réalisée par le séminaire poétique "Mihai Eminescu" de l'Université de Provence sous la direction de Valeriu RUSU

Editions de l'Aube, 1990

... Les pages poétiques, en prose ou en vers, incluses dans cette anthologie en témoignent avec force et beauté, et notre expérience personnelle invoquée ci-dessus, ne doit être appréciée, chers lecteurs, qu'en humble et sincère explication de notre geste culturel, à savoir offrir aux Français ce florilège littéraire roumain, transposé dans votre langue par un cercle enthousiaste de jeunes collaborateurs de l'Université de Provence, dont les affinités avec la culture roumaine sont à la hauteur de leur sensibilité poétique. [...] (Valeriu Rusu)

Ecouri poetice din Basarabia (Moldova)/ Echos poétiques de Bessarabie (Moldavie), anthologie réalisée sous la direction de Valeriu RUSU, par le Séminaire de traductions "Mihai Eminescu" de l'Université de Provence

Editura Știința, Chișinău, 1998

... Grație lui Iulius Popa, scriitor și ziarist din Bălți, am obținut unele din cele mai recente volume de poezie și de proză publicate de scriitori contemporani (tineri și chiar foarte tineri), înflăcărați apărători ai identității culturale din Basarabia.

Ce poate fi deci mai firesc, mai logic pentru membrii Seminarului de traduceri poetice "Mihai Eminescu" de la Universitatea din Provence decât prelungirea creativității lor – de la Elogiu adus satului românesc (Editura l'Aube, 1990) și Mihai Eminescu (Publicații ale Universității din Provence, 1990) spre poezia din Basarabia!... (Valeriu Rusu)

Natalia GHEVORKIAN, Andrei KOLESNIKOV, Natalia TIMAKOVA, *La persoana întâi. Convorbiri cu Vladimir Putin*

Editura Enciclopedică, traducere din limba rusă de Boris Rangheț, București, 2000, 185 p., 68.000 lei

Noi am discutat cu Vladimir Putin de șase ori. De fiecare dată, câteva ceasuri. Și el, și noi am fost răbdători și suportabili. El – atunci când noi îi puneam întrebări delicate sau pur și simplu ne băgam în sufletul lui. Noi – atunci când el întârzia sau ne cerea să închidem reportofonul: "aceasta este prea personală..."

Am discutat cu Putin despre viață. În principiu despre viața lui. Nu am discutat, așa cum se obișnuiește în Rusia, la bucătărie, dar totuși la masa așternută în sufragerie. Câteodată venea extenuat, cu ochii oboșiți, dar niciodată nu a întrerupt discuția din proprie inițiativă.

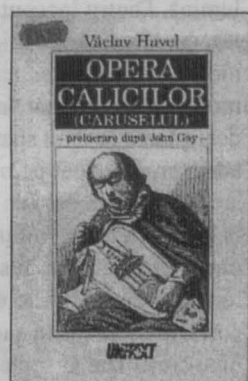
O singură dată, când trecuse demult de miezul nopții, a întrebat, politico: "ei, ați pus toate întrebările, sau mai discutăm?"

Václav HAVEL, *Opera calicilor (Caruselul)*, prelucrare după John Gay

Editura Unifox, traducere și postfață de Jean Grosu, București, 2000, 93 p., 18.000 lei

... A reflecta asupra europenismului înseamnă a te întreba ce ansamblu de valori, de idealuri sau de principii evocă noțiunea de Europa, ba chiar ce este caracteristic pentru Europa. Și încă mai mult. Ar mai însemna, plecând de la esența însăși a noțiunii, să se examineze în mod critic acest ansamblu. Și, astfel, s-ar constata imediat cât de numeroase tradiții, valori sau principii europene sunt caracterizate de o mare ambiguitate și cât de multe dintre ele pot să ne ducă în infern dacă sunt exagerate, exploatate sau abuzate. [...] (Václav Havel)

ARISTOFAN, *Cavalerii*

Casa de editură și presă Viața Românească, traducere, prefață și note de Maria Crișan, București, 2000, 131 p.

... Numai un mare, un foarte mare poet, așa cum a fost comedograful Aristofan, a fost în stare să zugrăvească năravuri sociale, mergând până la șefii de stat – demagogul Kleon care a fost înșfăcat de rever fără cruțare; de aceea, orice traducător rămâne cu mult în urma originalului ca glumă picanță, umor sarcastic, satiră mușcătoare. Îmi permit să afirm că numai un Caragiale l-ar fi tălmăcit cel mai acurat, și care, de altfel, poate fi pus alături de marele comedigraf elin, de aceea am să apelez și la expresii caragialești, mai ales acolo unde contextul îmi permite. (Maria Crișan)

Hans-Christian HUF, *Sfinx. Tainele istoriei*

Editura Saeculum I.O., București, 2000, 383 p., 69.000 lei

Cel de al doilea volum al lucrării Sfinx. Tainele istoriei (serial TV și carte de mare succes, tradusă în mai multe limbi) reunește tomurile III – IV ale textului original german, incitându-l în continuare pe cititor cu noi și îndrăznețe perspective asupra altor personalități marcante sau a unor momente fundamentale ale istoriei universale.

NOTĂ: Cărți achiziționate de Serviciul Dezvoltarea Colecțiilor al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" București

Absida altarului

Dr. Aurelia BĂLAN-MIHAILOVICI

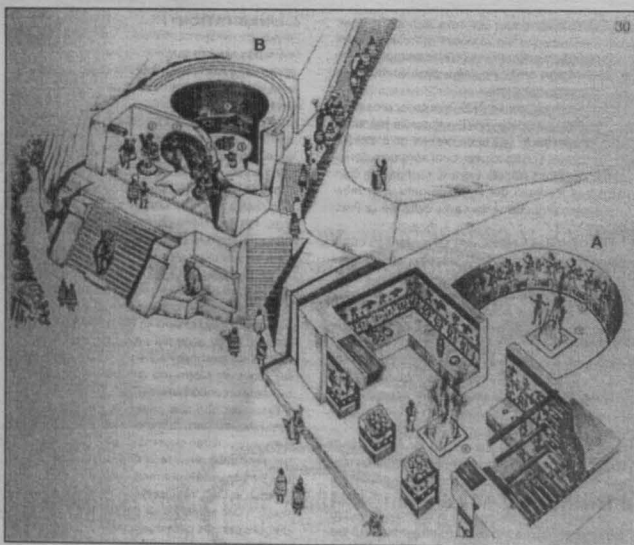
Arhitecta-cercetător Silvia Păun este un nume de referință în tagma căutătorilor și realizatorilor de frumos autentic, bazat pe tradiția ancestrală a spațiului românesc. Amintim doar câteva, dintre cele mai cunoscute lucrări ale autoarei, *Arhitectura programelor școlare*, Editura Tehnică, 1981; *Identități europene inedite Italia – România*, Editura Tehnică, 1996, lucrare bilingvă, în română și italiană, în 1998, versiune franco-engleză simplificată sau *România – Însemnele cerului*, Editura Tehnică, 1999, lucrare realizată în patru limbi, română, italiană, franceză și engleză.

Ultima carte, *Absida altarului* (Editura Per Omnes Artes, București, 2000), în versiune română-franceză, se înscrie în aceeași scară a valorificării comorilor ascunse, ale spațiului sacru românesc și european, comori ale spiritului, în bună parte neștiute decât în cercul restrâns al marilor specialiști.

Autoarea își motivează jertfelnicia muncii, dăruită ca un prinos adus lui Dumnezeu, în următoarea afirmație: "La împlinirea a 2000 de ani de la apariția doctrinei altruiste a creștinismului – a unității inițiale – ofer această carte ca un modest omagiu adus infinitei iubiri a lui Dumnezeu". Această superbă dedicație vorbește de la sine despre conținutul afectiv-religios cu care este încărcată simbolică absidei altarului, în toate timpurile, simbolică pe care d-na arhitect Silvia Păun o pune în lumină. Dintru început cititorul este frapat de constanța îngemănării celor două tipuri de cercetare, cercetarea organizării spațiului, ca dimensiune, orientare, în așa fel încât acesta să corespundă necesităților de ordin mistic, în primul rând acela de comunicare, de interferență cu sacralul propriu-zis, o interferență între uman și divin, la început sugerat și intuit, și care s-a realizat în mod explicit numai în creștinism, prin natura divină și umană a lui Iisus Hristos. Incursiunea pe care autoarea o face în decodarea acestui spațiu de contact între universul divin și cel terestru, spațiul rezervat, numit cu un termen consacrat *absidă*, adică arcuire, atât pe orizontală cât și pe verticală, și specific fiecărui lăcaș de cult, coboară în timp, cu aproximativ 14.000 de ani în urmă, la datarea celui mai vechi sanctuar absidat, ce a fost identificat în Spania, la El Juyo. Ceea ce trebuie subliniat de la început este stăruința cu care autoarea încearcă și reușește să demonstreze substanța patrimoniului spiritual autohton, urmărit din preistorie până în secolul al XIII-lea, cu evidențierea bisericii rupestre și paleocreștine, atât cea subterană, cât și cea supratrană. Determinările exacte, realizate prin calcul și scheme, prin reproducerea fotografiilor comentate de diferiți specialiști, corelate în viziunea sacralului, caracterizat de la început prin orientarea solară, aduce în memoria cititorului ansamblul cultural bine cristalizat al societății arhaice geto-dacice dar și al celei românești a Evului Mediu timpuriu.

În ceea ce privește *absida altarului creștin* atenția autoarei este concentrată pe mai multe coordonate, prin care se pun în lumină, printr-o riguroasă clasificare a tipologiei absidei, fie în raport cu *forma* (ovală, în potcoavă, semicirculară, poligonală sau combinată), fie cu modul de utilizare (închisă sau deschisă), fie cu tipologia de plan (sală absidată, în spațiu paleocreștin, biserică cu 3-5 nave, în cruce grecească, în cruce latină etc.). Spre a da cititorului o imagine de ansamblu asupra cărții redăm câteva indicii ale cuprinsului: *Matrice primare, Mormântul, Templul, Locuința, Vatra-cuptorul-acareturile, Cetățuia, Tumulusul, Absida incintei preistorice, Premize favorabile creștinismului în Dacia, Biserica rupestră, Bazilica paleocreștină și Absida altarului creștin*. Fiecare capitol este bogat în ilustrații, comentate atât din punctul de vedere al rigorii construcției, cât și din punctul de vedere al funcțiilor în diferitele epoci istorice. În cadrul spațiului românesc, comentariile abundă și în explicații etnologice, ritualuri, păstrate până astăzi cu funcții iatrotropaice sau de curățire sufletească, prin alungarea forțelor întunericului. De semnalat bogăția bisericilor rupestre, ilustrate, dintre care amintim peștera Sf. Ap. Andrei, la vest de comuna Ioan Corvin, Cuzgun, județul Constanța, cu ilustrații și explicații la pag. 97. O bogăție suplimentară în materialul ilustrativ o formează semnele și diferitele tipuri de grafii, fiecare cu simbolică ei, ce nu rămân neobservate, ci aduc în prim plan tradiția scrierii arhaice, însemnele și simbolurile creștine timpurii, cum sunt cele puse în valoare pe bazoreliefurile selectate de pe *Columna lui Traian*, paginile 89, 91. Ceea ce urmărește cu consecvență și mare exactitate autoarea este orientarea solară a absidei din cele mai vechi timpuri până astăzi, dând în încheiere o clasificare a bisericilor din România după acest criteriu al

orientării solare: a) Biserici cu absida orientată spre răsăritul solstițiului de vară, cca. 55°; b) Biserici cu absida orientată spre răsăritul solstițiului de iarnă, cca. 125° și c) Biserici cu absida orientată spre răsăritul soarelui, la cca. 62° – 68°. Bibliografia care încheie volumul este absolut impresionantă, ca diversitate în ceea ce privește informarea. De aceea ni se pare potrivit să încheiem succinta noastră prezentare prin cuvintele definitorii folosite în caracterizarea făcută de acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici, în *Cuvânt înainte*: "D-na Silvia Păun apare ca o dublă personalitate – cea de arhitectă și cea de «homo religiosus»", iar cartea *Absida altarului*, adăugăm noi, este un adevărat ghid de inițiere în taina sacralului autohton și european.

Malinalco, Mexic – Complex de cult aztec de cca. 1200 de ani, format din două temple rupestre, grupate în jurul unei scări monumentale

Calendarul evenimentelor culturale

iulie 2001

- ◆ 1 iulie 1896. 105 ani de la moartea **Elisabethei Harriet Stowe Beecher**, scriitoare americană (14 iun. 1811 – 1 iul. 1896)
- ◆ 2 iulie 1566. 435 de ani de la moartea lui **Michel Nostradamus**, medic, astrolog și prezicător francez (14 dec. 1503 – 2 iul. 1566)
- ◆ 2 iulie 1926. 75 de ani de la nașterea lui **Octavian Paler**, scriitor și ziarist
- ◆ 2 iulie 1931. 70 de ani de la moartea lui **Harald Höffding**, filosof danez (11 mart. 1843 – 2 iul. 1931)
- ◆ 3 iulie 1886. 115 ani de la nașterea actriței **Maria Ventura** (3 iul. 1886 – 3 dec. 1954)
- ◆ 3 iulie 1941. 60 de ani de la nașterea lui **Mircea Dumitrescu**, pictor și grafician
- ◆ 4 iulie 1776. 225 de ani de la adoptarea **Declarației de Independență a SUA**
- ◆ 4 iulie 1826. 175 de ani de la moartea lui **Thomas Jefferson**, om politic american [principalul autor al Declarației de Independență a SUA] (13 apr. 1743 – 4 iul. 1826)
- ◆ 5 iulie 1911. 90 de ani de la nașterea lui **Georges Pompidou**, critic literar și om politic francez, președinte al țării între 1969 – 1973 (5 iul. 1911 – 2 apr. 1974)
- ◆ 7 iulie 1886. 115 ani de la nașterea lui **Ion Hartulary Darclée**, compozitor și dirijor (7 iul. 1886 – 2 apr. 1969)
- ◆ 7 iulie 1901. 100 de ani de la nașterea lui **Vittorio De Sica**, actor și cineast italian (7 iul. 1901 – 13 nov. 1974)
- ◆ 8 iulie 1621. 380 de ani de la nașterea lui **Jean de La Fontaine**, poet și fabulist francez (8 iul. 1621 – 13 apr. 1695)
- ◆ 8 iulie 1851. 150 de ani de la nașterea lui **Arthur John Evans**, arheolog englez [descoperitorul vestigiilor civilizației minoice de la Cnossos] (8 iul. 1851 – 11 iul. 1941)
- ◆ 8 iulie 1926. 75 de ani de la nașterea lui **Constantin Romașcanu**, compozitor
- ◆ 10 iulie 1851. 150 de ani de la moartea lui **Louis Jacques Daguerre**, inventator francez [diorama, fotografia dagerotipică] (18 nov. 1787 – 10 iul. 1851)
- ◆ 11 iulie 1871. 130 de ani de la nașterea lui **Marcel Proust**, romancier, critic literar și estetician francez (11 iul. 1871 – 18 nov. 1922)
- ◆ 11 iulie 1876. 125 de ani de la nașterea lui **Max Jacob**, scriitor, critic literar și pictor francez (11 iul. 1876 – 5 mart. 1941)
- ◆ 11 iulie 1926. 75 de ani de la nașterea lui **Pierre de Boisdeffre**, romancier, critic și istoric literar francez
- ◆ 12 iulie 1536. 465 de ani de la moartea lui **Erasmus din Rotterdam**, umanist renașcentist olandez (28 oct. 1466 – 12 iul. 1536)
- ◆ 13 iulie 1881. 120 de ani de la apariția la Iași a revistei **“Contemporanul”**, sub conducerea lui Ioan Nădejde (publicație inițial bi-lunară, apoi lunară)
- ◆ 13 iulie 1901. 100 de ani de la nașterea lui **Nicolae Secăreanu**, bariton
- ◆ 13 iulie 1921. 80 de ani de la nașterea lui **Roman Mottl**, grafician
- ◆ 13 iulie 1951. 50 de ani de la moartea lui **Arnold Schönberg**, compozitor austriac (13 sept. 1874 – 13 iul. 1951)
- ◆ 15 iulie 1606. 395 de ani de la nașterea lui **Rembrandt** [Harmens van Rijn], pictor olandez (15 iul. 1606 – 4 oct. 1669)
- ◆ 15 iulie 1896. 105 ani de la nașterea lui **Eugen Filotti**, publicist, traducător și diplomat (15 iul. 1896 – 1 iun. 1975)
- ◆ 16 iulie 1486. 515 ani de la nașterea lui **Andrea del Sarto**, pictor italian (16 iul. 1486 – 28 sept. 1530)
- ◆ 16 iulie 1911. 90 de ani de la nașterea lui **Ginger Rogers**, actriță și dansatoare americană (16 iul. 1911 – 25 apr. 1995)
- ◆ 16 iulie 1936. 65 de ani de la nașterea lui **Sergiu Adam**, scriitor
- ◆ 18 iulie 1811. 190 de ani de la nașterea lui **William Makepeace**

- Thackeray**, romancier englez (18 iul. 1811 – 24 dec. 1863)
- ◆ 19 iulie 1896. 105 ani de la nașterea lui **Joseph Archibald Cronin**, scriitor englez (19 iul. 1896 – 6 ian. 1981)
- ◆ 19 iulie 1931. 70 de ani de la moartea lui **Nicolae Paulescu**, medic și fiziolog, descoperitorul insulinei (8 nov. 1869 – 19 iul. 1931)
- ◆ 21 iulie 1796. 205 ani de la moartea lui **Robert Burns**, poet englez (25 ian. 1759 – 21 iul. 1796)
- ◆ 21 iulie 1821. 180 de ani de la nașterea lui **Vasile Alecsandri**, scriitor și om politic [anul nașterii nu este cunoscut cu exactitate, după alte surse el fiind 1818] (21 iul. 1821 – 22 aug. 1890)
- ◆ 21 iulie 1906. 95 de ani de la nașterea lui **Traian Chelariu**, poet, prozator, eseist și dramaturg (21 iul. 1906 – 4 nov. 1966)
- ◆ 21 iulie 1911. 90 de ani de la nașterea lui **Herbert Marshall McLuhan**, sociolog canadian (21 iul. 1911 – 31 dec. 1980)
- ◆ 21 iulie 1986. 15 ani de la moartea lui **Ion Caraion**, poet, eseist și traducător (24 mai 1923 – 21 iul. 1986)
- ◆ 22 iulie 1911. 90 de ani de la nașterea lui **George Ivașcu**, critic, istoric literar și publicist (22 iul. 1911 – 21 iun. 1988)
- ◆ 23 iulie 1851. 150 de ani de la moartea lui **Constantin Daniel Rosenthal**, pictor (1820 – 23 iul. 1851)
- ◆ 24 iulie 1886. 115 ani de la nașterea lui **Mișu Fotino**, actor (24 iul. 1886 – 4 ian. 1970)
- ◆ 24 iulie 1976. 25 de ani de la moartea lui **Paul Morand**, scriitor și diplomat francez (13 mart. 1888 – 24 iul. 1976)
- ◆ 25 iulie 1876. 125 de ani de la nașterea lui **Mihai Codreanu**, poet (25 iul. 1876 – 23 oct. 1957)
- ◆ 25 iulie 1926. 75 de ani de la nașterea lui **Theodor Grigoriu**, compozitor
- ◆ 26 iulie 1476. 525 de ani de la **Bătălia de la Valea Albă – Războieni**, purtată de oastea lui Ștefan cel Mare
- ◆ 26 iulie 1856. 145 de ani de la nașterea lui **George Bernard Shaw**, dramaturg englez (26 iul. 1856 – 2 nov. 1950)
- ◆ 26 iulie 1976. 25 de ani de la moartea lui **Dominic Stanca**, poet, prozator și dramaturg (31 ian. 1926 – 26 iul. 1976)
- ◆ 27 iulie 1801. 200 de ani de la nașterea lui **George Biddell Airy**, astronom englez (27 iul. 1801 – 2 ian. 1892)
- ◆ 27 iulie 1921. 80 de ani de la nașterea lui **Eugen Coșeriu**, lingvist și scriitor
- ◆ 27 iulie 1966. 35 de ani de la moartea lui **Ion Mușlea**, conducător al arhivei de folclor a Academiei Române (29 sept. 1899 – 27 iul. 1966)
- ◆ 28 iulie 1741. 260 de ani de la moartea lui **Antonio Vivaldi**, violonist și compozitor italian (4 mart. 1678 – 28 iul. 1741)
- ◆ 28 iulie 1901. 100 de ani de la moartea lui **Paul Alexis**, scriitor francez (16 iun. 1847 – 28 iul. 1901)
- ◆ 28 iulie 1931. 70 de ani de la nașterea lui **Alexandru Gheorghiță**, sculptor
- ◆ 29 iulie. **Ziua Imnului Național al României “Deșteaptă-te, române!”**, muzica Anton Pann, versuri Andrei Mureșanu
- ◆ 30 iulie 1511. 490 de ani de la nașterea lui **Giorgio Vasari**, pictor, arhitect și istoric de artă italian (30 iul. 1511 – 27 iun. 1574)
- ◆ 31 iulie 1851. 150 de ani de la nașterea lui **Germain Nouveau**, poet francez (31 iul. 1851 – 4 apr. 1920)
- ◆ 31 iulie 1886. 115 ani de la nașterea lui **Constant Permeke**, pictor și sculptor belgian (31 iul. 1886 – 4 ian. 1952)
- ◆ 31 iulie 1901. 100 de ani de la nașterea lui **Jean Dubuffet**, pictor, sculptor și scriitor francez (31 iul. 1901 – 12 mai 1985)
- ◆ 31 iulie 1921. 80 de ani de la nașterea lui **Emiliei Dumitrescu**, pictoriță
- ◆ 31 iulie 1931. 70 de ani de la nașterea lui **Augustin Veso**, pictor

NOTĂ: Rubrică realizată de Serviciul *Bibliografic* al Bibliotecii Municipale “Mihail Sadoveanu” București

Contents

The Brâncuși Anniversary Year

Carola GIEDION-WELCKER – Spiritual Background 2

Noni CRISTEA – Bucureștioara, A Forgotten River 4

Ana Maria ORĂȘANU – Old Bucharest Buildings – The House of Take Ionescu 5

Ion Heliade Rădulescu Document 7

Elena Maria SCHATZ – Old Romanian Books in the National Library’s Collection 9

Teofil BALAJ – Heart of Words 12

Teofil BALAJ – The Commune of Paris – 130 (II) 14

Sima PETROVICI – The National Consciousness to the Romanians from the Yugoslavian Banat between 1918 and 1941 (II) 15

The Vatra Dornei “G.T. Kirileanu” Municipal Library 20

EBLIDA Agenda 21

Liviu BUTUC – From the Traditional Reading to the Reading on the Monitor 25

Viorica PRODAN – In the World of Information. Book Review 26

Kasper GRAARUP – Knowledge Organisation and the Development of Librarian Qualifications 27

Dan IONESCU SISEȘTI – The Origin and Civilization of Etruscan People 29

Șerban C. ANDRONESCU – In Memory of Iannis Xenakis 33

Liviu BUTUC – ABIDOB Annual Meeting 34

Catalogue 36

Aurelia BĂLAN-MIHAILOVICI – The Sacred Architecture. Book Review 38

The Calendar of Cultural Events – July 2001 39

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4
sector 1, cod poștal 79711
Tel/Fax: 211.36.25
E-mail: abidob1@fx.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor șef: Ion HOREA
Secretar general de redacție: Teofil BALAJ
Secretar de redacție: Iulia MACARIE
Culegere text: Irina BĂLAN
Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI

CUPON

ABONAMENT LA
“BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR”

Numele
Prenumele
Adresa
Cod Telefon.....

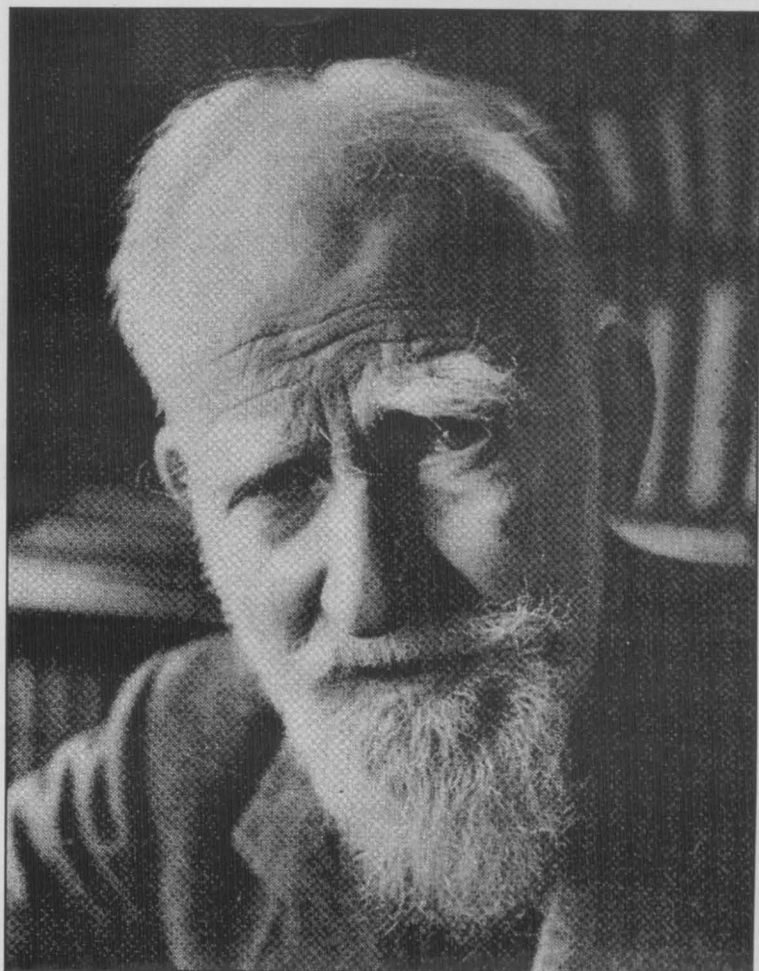
Solicit abonarea la revista “Biblioteca Bucureștilor” pe o perioadă de luni.
Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 79711.
Anexez chitanța de plată a sumei de lei în contul dvs.
nr. 2511.1-3771.1/ROL BCR sector 1.

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Municipală București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară “BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR”. Costul unui număr este de 20.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicației. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Țările Arabe) – 8 \$ per exemplar.

Tipărit la Tipografia “Semne”

Redacția revistei “BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR” respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

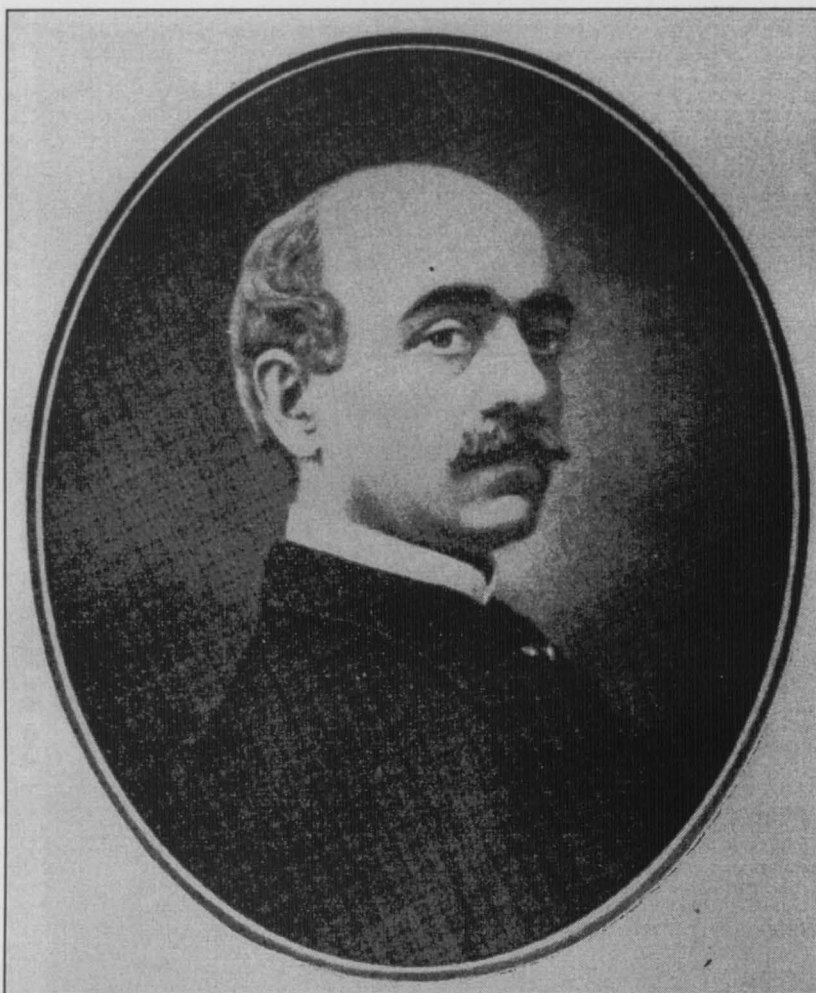
GEORGE BERNARD SHAW

1856 – 1950

145 de ani de la naștere

"Așadar, ca piaița Punch am ieșit eu din anonimat. Nu era nevoie să fac altceva decât să-mi deschid ochii mei normali și cu cea mai mare îndemânare literară de care eram capabil să-mi expun argumentele exact așa cum îmi veneau în minte, sau să descriu lucrurile exact așa cum le vedeam și în felul acesta aveam să fiu aplaudat ca cel mai extravagant mînuitor de paradoxuri umoristice din Londra. Singurul reproș cu care m-am obișnuit era veșnica întrebare: «De ce nu poți dumneata să fii serios?»"

1898

VASILE ALECSANDRI

1818 – 1890

*"Ș' acel rege-al poeziei, vecinic tânăr și ferice,
Ce din frunze îți doinește, ce cu fluierul îți*

zice,

*Ce cu basmul povestește – veselul Alecsandri,
Ce 'nșirând mărgăritare pe a stelei blondă*

rază,

*Acum secolii străbate, o minune luminoasă,
Acum râde printre lacrimi când o cântă pe*

Dridri.

*Sau visând cu doina tristă a voinicului de
munte,*

*Visul apelor adânce și a stâncelor cărunte,
Visul selbelor bătrâne de pe umerii de deal,
El deșteaptă 'n sânul nostru dorul țării cei*

străbune,

*El revoacă 'n dulci icoane a istoriei minune,
Vremea lui Ștefan cel Mare, zimbrul sombru
și regal".*

M. Eminescu – "Epigonii"